

Hodnotenie kvality učebníc učiteľmi

Dejepis pre 5. – 9. ročník ZŠ s VJS
a osemročné gymnáziá
Správa z výskumnej sondy

ŠPÚ 2020

Zuzana Juščáková

Vydal: *Štátny pedagogický ústav, Bratislava*

Rok vydania: *2020*

Autorka: *Mgr. Zuzana Juščáková, PhD.*

Recenzenti: *doc. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD.*

doc.PhDr. Adriana Kičková, PhD.

Jazyková úprava: *Mgr. Barbora Janvars*

ISBN: *978-80-8118-248-8*

EAN: *978801182488*

Obsah

Príhovor	4
Hodnotené učebnice	6
Funkcie učebnice dejepisu	7
Štatistický výber	12
Validita dát	14
Používanie didaktických pomôcok	16
pre dejepis v 5. ročníku	17
pre dejepis v 6. ročníku ZŠ a 1. ročníku osemročných gymnázií	20
pre dejepis v 7. ročníku ZŠ a 2. ročníku osemročných gymnázií	23
pre dejepis v 8. ročníku ZŠ a 3. ročníku osemročných gymnázií	25
pre dejepis v 9. ročníku ZŠ a 4. ročníku osemročných gymnázií	27
Výsledky	29
Dejepis pre 5. ročník ZŠ	29
Záver pre D5	38
Dejepis pre 6. ročník ZŠ a 1. ročník osemročných gymnázií	41
Záver pre D6	50
Dejepis pre 7. ročník ZŠ a 2. ročník osemročných gymnázií	54
Záver pre D7	62
Dejepis pre 8. ročník ZŠ a 3. ročník osemročných gymnázií	67
Záver pre D8	75
Dejepis pre 9. ročník ZŠ a 4. ročník osemročných gymnázií	79
Záver pre D9	88
Porovnanie hodnotených učebníc	91
Záver a odporúčania	92
Literatúra	96

Vážené učiteľky a učelia,

v roku 2019 nadviazal Štátny pedagogický ústav na predchádzajúce prieskumy spokojnosti učiteliek a učiteľov s učebnicami so schvaľovacou doložkou MŠVVaŠ SR sériou ďalších učebníc, medzi ktorými sú aj učebnice dejepisu pre 5. až 9. ročník základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským a paralelne pre žiakov osemročných gymnázií.

V spolupráci so školami som získala takmer 1 350 hodnotení zo všetkých krajov Slovenska a z rôznych typov škôl. Medzi nich patríte aj Vy. Väčšina z Vás pristúpila k spolupráci veľmi zodpovedne a dochvívne. Predpokladám, že ste si preštudovali hodnotiaci formulár dôkladne a uvádzali len premyslené odpovede.

Hlavným cieľom Hodnotenia kvality učebníc učiteľmi (HKUU) je zistiť, ako hodnotená učebnica spĺňa kritériá kvality určených teóriou funkcií učebnice, ako vyhovuje učiteľom v napĺňaní Štátneho vzdelávacieho programu a žiakom v dosahovaní vzdelávacích a výkonnostných štandardov. Jedným z čiastkových cieľov HKUU je povzbudiť učiteľskú verejnosť k aktivite a angažovanosti v učebnicovej politike, prehĺbiť dialóg medzi učiteľskou obcou a autormi a priniesť autorom cenné informácie pre ďalšiu reedíciu, resp. informácie pre vydavateľov a autorov nových učebníc.

Predkladaná správa sa usiluje o maximálnu komplexnosť, preto obsahuje aj stručný náznak teórie, z ktorej hodnotiaci formulár vychádza. Možno niekoho z Vás aj táto pasáž zaujme. Možno práve Vy by ste sa v budúcnosti radi stali jedným z recenzentov nových didaktických pomôcok. Meno, resp. aj kontakt uviedlo v hodnotení jednotlivých učebníc priemerne 52 % z Vás. Tieto údaje budeme archivovať a podľa potreby sa možno práve na Vás obrátíme s ponukou ďalšej spolupráce.

Táto Správa z výskumnej sondy opisuje a analyzuje výlučne názory a postoje učiteľov bez osobnej intervencie autorky.

Ďakujem Vám za ochotu a čas, ktorý ste hodnoteniu učebníc venovali.

Hodnotené učebnice

Projekt HKUU v roku 2019 - 2020 hodnotil len učebnice so schvaľovacou doložkou MŠVVaŠ.

(D5)

R. Letz
M. Tonková
M. Miháliková

Dejepis pre 5. ročník základnej školy

(D6)

R. Letz
B. Krasnovský
M. Miháliková
M. Tonková

Dejepis pre 6. ročník ZŠ
a 1. ročník gymnázia s osemročným štúdiom

(D7)

R. Letz
J. Lukačka
M. Tonková
Ľ. Kačírek
S. Hanová

Dejepis pre 7. ročník ZŠ
a 2. ročník gymnázia s osemročným štúdiom

(D8)

R. Letz
M. Bednárová
B. Krasnovský
B. Ulrichová

Dejepis pre 8. ročník ZŠ
a 3. ročník gymnázia s osemročným štúdiom

(D9)

D. Kováč
V. Kratochvíl
I. Kamenec
H. Tkadlečková

Dejepis pre 9. ročník ZŠ
a 4. ročník gymnázia s osemročným štúdiom

Funkcie učebnice dejepisu

Hlavným cieľom vyučovania dejepisu „je kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie continuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti, či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej, alebo svetovej perspektívy“¹².

Ciele výučby dejepisu v základnej škole smerujú žiaka k exaktnému vnímaniu pôvodu spoločnosti, k pochopeniu histórie ako bázy súčasného diania³ a k pochopeniu zmyslu vyučovania dejepisu ako prostriedku sebarozvoja.

Operacionalizácia hlavného cieľa vyučovania dejepisu ústi do didaktických úloh vyučovania dejepisu:

- zakladať intelektuálne vedomosti

t. j. zoznámiť žiakov s vývojom ľudskej spoločnosti, s najvýznamnejšími spoločenskými javmi a procesmi, ktoré sa premietajú do našej prítomnosti /každodenného života a vnímať svet integrujúco vo vzájomnom vzťahu medzi človekom a spoločnosťou v danom čase a geografickom priestore, poznanie tak minulosti svojho národa, ako aj národov Európy a sveta.

- osvojiť si techniky poznávania,

s prvkami bádateľstva. Ide predovšetkým o kritické hodnotenie, exaktnú argumentáciu a verifikáciu, schopnosť vyhľadávať a triediť zdroje poznania, syntetizovať poznatky, relativizovať výroky a nadobúdať metodologické zručnosti histórie ako vedy, t. j. vidieť veci a javy vo vzájomných súvislostiach. Vyučovanie dejepisu ponúka argumenty, inšpiruje k tvorivému riešeniu otázok a prispieva ku kritickému mysleniu žiakov.

- pestovať kultúru a morálku žiakov

Ide o rozvíjanie, korigovanie a kultivovanie historického vedomia žiakov z potrieb prítomnosti tak, aby porozumeli sebe a iným. Vyučovanie dejepisu má tiež prispievať k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti a celkovo viesť k demokratickým hodnotám európskej civilizácie. Výsledkom má byť vysoká schopnosť žiakov pracovať s faktami v zmysle vyváženého dôrazu na poznanie a dôrazu na zdôvodňovanie významu podaných informácií. Schopnosť žiaka orientovať sa v poznatkoch, hlbšie premýšľanie o nich posilňuje intelekt a buduje vlastný hodnotový systém žiaka.

- rozvíjať vlastenecké, občianske povedomie v súlade s medzinárodnou spolupatričnosťou,

t. j. sprostredkovať žiakom poznanie minulosti jednak svojho národa, ako aj národov Európy a sveta v zmysle „priamej historickej komunikácie s inými národmi a štátmi v mene jedinečnej šance vytvoriť nielen politicky, hospodársky, ale aj kultúrne integrovaný stredoeurópsky región.“ (Alberty, 2001).

¹ ŠVP - http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/dejepis_nsv_2014.pdf

² „Cieľom výučby je pomôcť žiakom konštruovať významy, nie riadiť učenie len na zapamätanie významov.“
Jerome Bruner

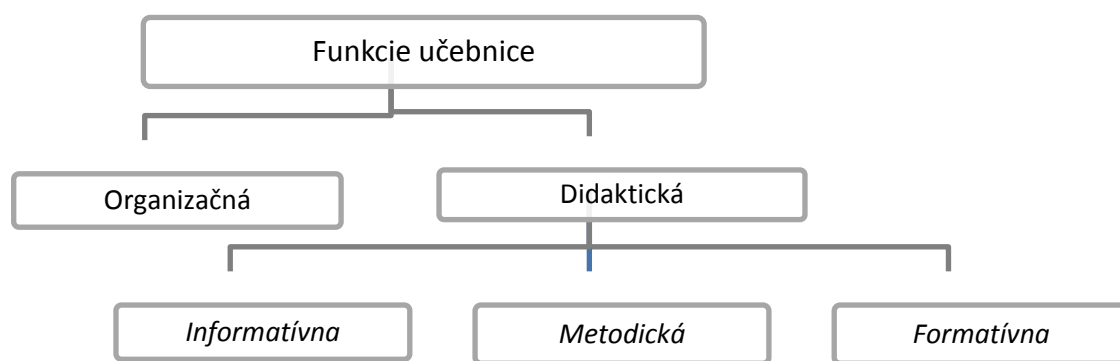
³ „História tým, že ľudí oboznamuje s dokumentmi minulosti umožňuje im súdiť prítomnosť.“ Thomas Jefferson, 3. americký prezident; Moderný dejepis je predovšetkým o vzťahoch a úspech výučby závisí od toho, či žiak pochopí, prečo sa učí dejepis.

S didaktickými cieľmi vyučovania má súhlasne korešpondovať kvalitná učebnica, dôležitý didaktický prostriedok učenia sa žiakov, ale aj opora a pomocník učiteľa v riadení vyučovania.

Kvalitná učebnica by mala byť napísaná primerane veku, schopnostiam žiaka a s rešpektom k pedagogickým a odborným znalostiam učiteľa. Zároveň má zohľadňovať vývoj poznania vo vede, ktorú zastupuje a stave spoločnosti, pre ktorú vzdeláva. Široký priestor poznatkov, vedomostí, kompetencií a rôzne vzdelávacie teórie vyžadujú, aby ich rôznorodosť bola pretavená do učebnice zrozumiteľne a ľahko. Popri komplexnom a modernom vzdelávacom obsahu učebnice súčasné generácie žiakov potrebujú, aby si učebnica získala a udržala ich záujem, aby si odovzdávané poznatky zvnútorňovali a popri tom kultivovali ďalšie schopnosti, ako sú tvorivosť a kritické myslenie.

Predmetom našej výskumnej sondy je mapovať spokojnosť učiteľov s tým, ako plní učebnica dejepisu funkcie napĺňania výchovných a vzdelávacích cieľov Štátneho vzdelávacieho programu. Zaujímalo nás, ako hodnotia samotný obsah, jeho usporiadanie a vhodnosť formy sprostredkovaných prvkov pre danú vekovú kategóriu, čiže organizačnú a didaktickú funkciu učebnice.

Pre potreby merania sme upravili teoretické východiská členenia funkcií učebnice do nasledovnej hierarchizácie (Obr. 1).

Obr. 1 Funkcie učebnice

Indikátory hodnotenia kvality učebníc sme odvodili z operacionalizácie funkcií učebníc:

Organizačná funkcia učebnice má orientovať užívateľa v spôsoboch využívania učebnice. Jej plnenie zabezpečí, že:

žiak sa dobre orientuje v jednotlivých štrukturálnych prvkoch (motivačný materiál, výklad, rozvíjajúce úlohy, fixujúce cvičenia,...);

učiteľovi dovoľuje používať frontálne formy riadenia vyučovania bez navigačných zdržaní, vytvára priestor pre samostatnú prácu žiakov, resp. diferencované formy vyučovania.

Obrazový materiál má byť cielený hlavne na informáciu a motiváciu, esteticky má byť na dobrej úrovni.

Súčasťou organizačnej funkcie učebnice je tiež splnenie ergonomických predpokladov primeranosti formátu textu a formátu učebnice tak, aby zvolená veľkosť písma, typ a druh písma boli primerané významu textov a spôsobilosti žiakov. Formát učebnice má byť pohodlný pre umiestnenie v taške aj na pracovnom stole žiaka po roztvorení. Obsah tematických celkov má byť optimálne rozvrhnutý na stranách pre dobrú orientáciu žiaka a riadení vyučovania učiteľom. Dĺžka tematických celkov má vyhovovať organizácii vyučovania a týždňovej hodinovej dotácii.

Didaktická funkcia⁴ učebnice tkvie v takom spracovaní učebného materiálu, aby učiaci mali učivo prezentované obsahovo primerane, keďže ho majú zvládnuť za presne vymedzený čas. Tlmočenie obsahu vzdelávania má byť zrozumiteľné, pútavé a veku primerané, keďže je učebnica určená pre istú vekovú kategóriu. Ďalšími požiadavkami plnenia didaktickej funkcie učebnice sú prehľadnosť a logické následnosti, prítomnosť aktivizujúcich prvkov, harmonizácia rôzne disponovaných žiakov s rôznym rodinným a sociálnym pozadím na približne rovnakú úroveň zvládnutia základného učiva v podmienkach kolektívneho vzdelávania.

Informačná funkcia zabezpečuje prenos poznatkov histórie ako vedy do vzdelávania v škole. Ide o odovzdávanie informácií z oblasti historických faktov a ich výkladov, zovšeobecnení, úsudkov a ponaučení. Odovzdávané sú 'spoločensky odobrené' úsudky o príčinách a následkoch historických udalostí (Valenta,1997; Beneš, 2008;), ktoré učebnica

systematizuje,

sociokultúrne prepája,

detailizuje prostredníctvom partikulárnych informácií o historických faktoch.

Učebnice majú správne selektovať nevyhnutné minimum doplňujúceho študijného materiálu a súčasne nastavovať mieru, koncepciu a princípy rozširujúceho učiva, ktoré nie je povinné. Všetky informácie obsiahnuté v učebnici majú viesť k naplneniu obsahového a výkonového štandardu podľa ŠVP.

Učebnice dejepisu do svojho obsahu premietajú istú časť vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť, preto majú byť aktuálne, dobre korešpondovať s inými zdrojmi poznávania, plniť aj rolu prepájania a triedenia spoločenského poznania. Svojím obsahom by mali korešpondovať najmä s geografiou, občianskou náukou, literatúrou, dejinami výtvarného umenia, napomáhať čítaniu s porozumením a pochopeniu aspektov vývoja spoločnosti všeobecne, a pod. Učebnice dejepisu majú odkazovať na ďalšie zdroje poznania napr. z oblasti múzejníctva, literatúry a publicistiky, filmovej tvorby, resp. na internet, aby pomáhali učiteľovi aj žiakovi orientovať sa v narastajúcom toku informácií.

⁴ „Pod didaktickou funkciou školskej učebnice rozumieme tie jej vlastnosti (kvality), ktoré sa sformovali vzhľadom na cieľ, ktorý učebnica plní ako nositeľka obsahu vzdelávania a základný školský knižný učebný prostriedok, a ktoré najplnšie zodpovedajú funkčnému určeniu učebnice pri realizácii obsahu vzdelávania v podmienkach rozvíjajúceho a výchovného vyučovania“ (Zujev, 1986, s. 66).

Možno povedať, že sústava vedomostí, ktorú má učebnica dejepisu vstúpiť, je základná podmienka ich využívania. S riešením týchto požiadaviek súvisí metodická funkcia učebnice dejepisu.

Metodická funkcia sa zameriava priamo na zvládnutie určeného druhu učiva a druhu poznatkov, vedomostí, zručností, spôsobilostí, postojov, motivácií, konkrétnych tém a tematických celkov, prvkov v ich rámci. Metodickú funkciu plní učebnica dostatočne dobre, keď sprostredkúva informačný obsah veku primeranou formou, učivo vedie žiaka od jednoduchého k zložitému, od zručnosti ku spôsobilosti, od vedomosti k interiorizácii očakávaných postojov, rozvíjaniu žiaducich emócií a preferencií, ktoré má žiak dosiahnuť. Dôležité je, aby dosahovanie vymenovaných cieľov bolo dôsledne založené na pestovaných zručnostiach a vedomostiach. Metodická funkcia zasahuje do organizačnej funkcie v tom zmysle, že tkvie aj v zaraďovaní učiva do logických nadväzností, tvorby tematických celkov, v rámci ktorých sa majú vyskytovať viaceré činnosti a plniť ciele viacerých oblastí historického poznávania.

Formatívna funkcia učebnice dejepisu sa naplňuje prostredníctvom informácií, ktoré prináša. Podľa Michovského (1980) sa formatívna funkcia člení na

legitimizačnú, keď zveľaďuje v žiakoch úctu k ľuďstvu a jeho histórii, svojim obsahom usmerňuje záujmy a postoje žiaka, aktivizuje, usmerňuje, nastavuje etalón poznania a morálky. Školský dejepis je dominantný v šírení poznatkov histórie, je jedinou inštitucionalizovanou a systematickou formou odovzdávania, vytvárania a zachovávanía historického vedomia v spoločnosti, ktorou prechádza v tej či onej miere každý žiak, každý člen spoločnosti.

- etickú, vedením žiaka ku kultivácii takých etických hodnôt, ako je láska k rodine, vlasti, slušnosť, spravodlivosť, tolerancia a rešpektovanie ľudských práv;
- estetickú, keď svojím vzhľadom, resp. účinkom odovzdávaných informácií pestuje u žiakov dobrý vkus a prežívanie krásna.
- sebazvedelávaciu, keď predkladá žiakom, ako je dejepis hodnotný pre sebarozvíjanie a sebazdokonaľovanie, ako je poznanie vývoja civilizácií dôležité a obohacujúce. Má obsahovať aktivizačné úlohy, náčrty projektov a problémov⁵, spätno-väzbové časti, v ktorých si žiak overuje pochopenie nových poznatkov alebo utvrdenie učiva, čím sleduje svoj rozvoj.

⁵ ide o odpovede na otázky: Prečo sa učíme dejepis? Ako dokážem analyzovať zdroje poznania a spájať informácie /poznatky z rôznych zdrojov? Podľa čoho viem odlíšiť poveru, mýtus, povest' od exaktného vedeckého bádania? Ako sa mení môj vzťah k svetu? Akou som /akou môžem byť súčasťou môjho regiónu, štátu, medzinárodných väzieb?

Tabuľka 1 Prehľad položiek /indikátorov hodnotiaceho formulára, ktoré zastupujú jednotlivé funkcie v HKUU-Dejepis a využívajú ponuku odpovedí Likertovej škály

Zvýraznené čísla označujú tie položky, ktoré umožňovali aj otvorenú časť odpovede, priestor pre voľné vyjadrenie hodnotiteľov, poznámky, návrhy a podobne.

D5

Funkcie učebnice	Indikátory
Organizačná funkcia	9 , 10, 11, 13 , 15 , 27e
Informačná funkcia	4, 5, 7a, 14, 15 , 22, 23, 24
Metodická funkcia	3, 6, 7b, 7c, 8, 12, 16, 18, 19, 20
Formatívna funkcia	8, 17, 25

D6, D7, D8, D9

Funkcie učebnice	Indikátory
Organizačná funkcia	3, 7, 8 , 10 , 19d, 20, 28e
Informačná funkcia	5, 6, 11 , 12 , 13 , 15 , 16, 18, 19a, 19b, 19c, 24
Metodická funkcia	4 , 5, 9 , 10 , 12 , 13 , 14 , 16, 19d, 20, 21 , 22
Formatívna funkcia	5, 14 , 17 , 23, 25

Štatistický výber

Náhodným výberom z 1 866 základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským a 138 osemročných gymnázií sa do štatistického výberu dostalo 473 základných škôl a 40 osemročných gymnázií, čím sme získali po očistení dát celkovo 1 343 hodnotení učebnice dejepisu pre piaty až deviaty ročník.

Kritériom účasti na hodnotení bolo aktuálne vyučovanie dejepisu v ročníku, pre ktorý je hodnotená učebnica určená, v školskom roku 2018/2019. Každá učiteľka a každý učiteľ mohli hodnotiť nanajvýš dve učebnice s časovým rozstupom dva týždne. Rozhodnutie, ktoré učebnice má konkrétny hodnotiteľ⁶ hodnotiť, vychádzalo od autorky, ktorá bola aj organizátorkou zberu dát. Tomu predchádzalo zostavenie mapy dejepisárov zapojených škôl. Rozhodovanie bolo náhodné a priradenie konkrétnej učebnice záväzné, aby sa tak predišlo filtru dobrovoľnosti. Učitelia niektorých škôl, ktoré súhlas so spoluprácou potvrdili, sa nakoniec do prieskumu nezapojili (Tab. 2). Niekoľko málo učiteľov napokon ohodnotilo s dvojtýždňovým časovým odstupom učebnice D5, D6, D7, D8 aj D9 v rôznych kombináciách dvojíc, trojíc učebníc, dvaja hodnotitelia sa podujali zhodnotiť všetkých päť učebníc, takže venovali tejto práci viac ako dva mesiace. Zistili sme, že náš výberový súbor pozostáva z učiteľov, ktorí majú viacročné skúsenosti aj s inými učebnicami dejepisu. Menšie skúsenosti s inými učebnicami ako s hodnotenou učebnicou uviedla necelá tretina hodnotiteľov.

Tabuľka 2 Účasť základných škôl a osemročných gymnázií v HKUU voči výzve HKUU

	Oslovené školy	Súhlas so spoluprácou	Bez odpovede	Nesúhlas	Zúčastnené školy	Počet hodnotení
ZŠ / 8GYM						
D5					325	345
D6					234	252
D7	731 / 138	512 / 47	191 / 89	28 / 2	237	246
D8					224	233
D9					255	267
<i>spolu</i>						1 343

Výbery D5, D7, D8 a D9 sú reprezentatívne podľa kraja a všetky sú reprezentatívne podľa zriaďovateľa. Rozdiely priemerných hodnôt spokojnosti s plnením funkcií učebníc medzi skupinami v rozdelení podľa kraja, zriaďovateľa, typu sídla školy, veľkosti sídla školy, veľkosti školy sú zanedbateľné. Rozdiely priemernej spokojnosti s hodnotenými učebnicami medzi skupinami hodnotiteľov v delení podľa anonymity, rodu, kariérneho stupňa sa nepreukázali ako štatisticky významné. Štatisticky významne pozitívnejšie hodnotili starší učitelia ako

⁶ Pod slovom učiteľ, učiteľka, hodnotiteľ, hodnotiteľka a podobne máme na mysli v celom texte ženy aj mužov.

mladší, hlavne učitelia vo veku nad 61 rokov, ale tých bolo vo výbere o 5–9 % menej oproti základnému súboru, kde tvoria 13 %⁷. Ďalšie rozdiely sa preukázali vo výbere D5, keď štatisticky významne pozitívnejšie hodnotili učebnicu hodnotitelia vyučujúci neodborne (bez aprobácie s dejepisom). V súbore D5 bolo ich zastúpenie najvyššie z D5 – D9, až 15 %. Z podrobných analýz boli neodborne vyučujúci D5 vylúčení.

Podľa toho, či hodnotitelia učili podľa hodnotenej učebnice prvý rok, druhý rok alebo tri a viac rokov, sa štatisticky významné rozdiely v spokojnosti nepreukázali.

Podrobné informácie o uvedenom podáva Príloha 1.

⁷ Údaje o veku učiteľov v CVTI máme len z roku 2014.

Validita dát

Hodnotiaci formulár obsahoval 10 až 12 identifikačných položiek, 31 až 33 meritórnych uzavretých položiek, ku ktorým bolo priradených 8 až 10 položiek s otvorenou časťou (Tab. 1) a 4 až 7 položiek ankety o používaní didaktických pomôcok a spokojnosti s hodnotiacim formulárom.

▪ Validita a reliabilita dotazníka

Psychometrické vlastnosti hodnotiacich formulárov overujeme klasickou testovou teóriou v položkovej analýze skúmaním obsahovej validity metódou maximálnej vierohodnosti (MLA) a reliabilitou CR_α (Príloha 2, Tab. 2.2)

Položková analýza ukázala optimálne vlastnosti položiek z pohľadu

vysokej zodpovedanosti (Príloha 2, Tab. 2.1)

medzipoložkovej korelácie (Príloha 2, Tab. 2.3a, b).

Vysokú vnútornú konzistenciu položiek hodnotiaceho formulára dokladuje okrem priaznivej medzipoložkovej analýzy aj dosiahnutá vysoká reliabilita (Príloha 2, Tab. 2.2).

▪ Vlastnosti administrácie dotazníka

Aké máme argumenty, že učители odpovedali v položkách hodnotiaceho formulára premyslene a pravdivo? Táto požiadavka nie je v žiadnom prieskume úplne naplnená. V našej výskumnej sonde ju pomáha objasniť niekoľko nasledujúcich bodov:

Obsah a forma hodnotiaceho formulára sa má čo najviac približovať znalostiam a schopnostiam hodnotiteľov.

K dobrému prijatiu hodnotiaceho formulára mohlo prispieť pilotovanie a včasné sprostredkovanie návrhu znenia hodnotiaceho formulára na pripomienkovanie pred spustením administrácie. Hodnotiaci formulár bol konzultovaný a recenzovaný PhDr. Annou Bockovou, PhD. z Pedagogickej fakulty UK v Bratislave. Inštrukcia kládla učiteľom povinnosť formulár preštudovať, vytlačiť, niekoľko dní ho mať k dispozícii na vyučovaní a premyslieť si komplikovanejšie položky. Administrácia mala voľný časový priebeh, elektronický formulár⁸ bol otvorený tri mesiace. Viacerí hodnotitelia sa vyjadrovali v množnom čísle – za kolektív dejepisárov. Hodnotitelia mali možnosť vyjadriť sa k spokojnosti s hodnotiacim formulárom. Úplnú spokojnosť vyjadrilo 94,5 % hodnotiteľov. Formulár bol podľa nich komplexný a zachytával všetky aspekty hodnotenia kvality učebnice.

Motivácia

V príhovore formulára akcentujeme význam učiteľa v hodnotení kvality učebníc⁸. Vyzývame hodnotiteľov na korektné a premyslené odpovede s voľbou anonymného alebo neanonymného hodnotenia. Meno, resp. aj e-mail uviedla viac ako polovica hodnotiteľov (Príloha 1,

⁸D5 https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScu1AdPK_Px5FO2AIHJV_RE8SVkrTnJgNz_pY2ImksKYYicoQ/viewform?usp=sf_link

D6 až D9 (<https://forms.gle/7zieDKXHwgqasKJD9>)

Tab. 1.0b), čo vypovedá o tom, že si za svojim názorom stoja. Prísľub poďakovania sa zriaďovateľovi za spoluprácu bol ďalším z motivujúcich momentov, žiaľ predchádzajúce vedenie ŠPÚ k tomuto kroku nedošlo.

Spokojnosť s formulárom

Priemerne 94 % hodnotiteľov D6-D9 potvrdilo, že sú spokojní s hodnotiacim formulárom, že formulár je komplexný a zachytáva všetky aspekty hodnotenia kvality učebnice. Námietky jednotlivcov sa týkali

- abstraktnej a komplikovanej formulácie položiek (0,7 %),
- inej predstave skúmania kvality učebnice (0,7 %),
- nejednoznačného chápania položky (0,6 %),
- veľkej dĺžky formulára (0,3 %),
- nevyhovujúceho škálovania (0,3 %),
- väčšieho počtu otvorených položiek (0,3 %).

Dve odpovede mali indiferentný obsah.

Odbornosť

Väčšina hodnotiteľov uviedla vzdelanie v aprobácii s dejepisom. Pre signifikantne odlišné hodnotenie medzi skupinami podľa odbornosti (Príloha 1, Tab. 1.10, Obr. 1.10) boli v súbore D5 z ďalšieho štatistického spracovania hodnotitelia bez aprobácie s dejepisom vylúčení. Začínajúcich učiteľov bolo v štatistickom výbere 4 %. Podľa hodnotenej učebnice vyučovalo tri a viac rokov viac ako 66 % hodnotiteľov. (Príloha 1, Tab. 1.0b),

Tipovanie

Korelačná analýza ukázala, že obsahovo súvisiace položky vykazovali signifikantné korelácie a naopak, logicky nesúvisiace položky mali koreláciu blízku nule. Možno tak predpokladať, že výskyt tipovania nebol významný a neuvážené odpovede sa vyskytovali s minimálnou pravdepodobnosťou.

Spoločenská príťažlivosť pozitívnych postojov, resp. submisívnosť hodnotiteľa sa prejavila čiastočne. Zistili sme pozitívnejšie hodnotenia neanonymných respondentov, ale rozdiely neboli štatisticky významné (Príloha 1, Tab. 1.6, Obr. 1.6a, b).

Konzistentnosť hodnotení dokladuje aj celkové vyjadrenie k odporúčanej reedícii, resp. zastaveniu používania učebnice v Prílohe 1, Obr. 1.12.

Používanie didaktických pomôcok

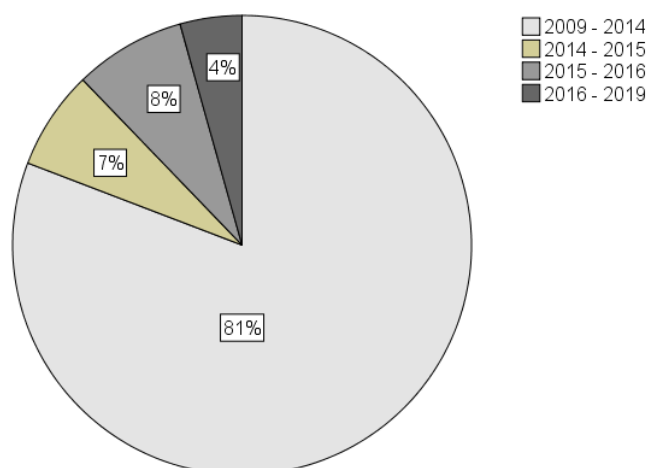
Intenzita používania didaktických pomôcok závisí od povahy vyučovacieho predmetu, aktuálne preberaného učiva, od štýlu práce učiteľa a z pohľadu samostatného učenia sa od charakteristík samotného žiaka. Obvykle sa učebnica dá využiť na vyučovaní rôznymi spôsobmi rovnomerne počas celej hodiny alebo z pohľadu klasickej štruktúry vyučovacej hodiny počas konkrétnej fázy hodiny. Všeobecne však má učebnica plniť ústrednú rolu v príprave žiaka na vyučovanie, a to je samoštúdium a fixácia učiva.

Význam pracovných zošitov spočíva hlavne v zdokonaľovaní a utvrdení vedomostí prostredníctvom cvičení, v trénovaní samostatného uvažovania, posilňovaní problémového vyučovania a v cibrení schopnosti triediť informácie a akceptovať viacero pohľadov na tú istú vec. Používanie pracovného zošita je v našich školách otázne. Závisí hlavne od hodinovej dotácie na predmet a ešte väčšmi od finančných možností školy alebo rodičov, keďže jeho nákup nie je v čase výskumu (2019–2020) plne hrazený štátom.

Súčasťou učebníc sú spravidla aj metodické príručky – aspoň pri výberovom konaní a kontrakte ministerstva s vydavateľstvom sú tieto publikácie neoddeliteľné. Z odpovedí hodnotiteľov v projekte HKUU však vyplýva, že nie pre každého učiteľa v každom predmete je metodická príručka dostupná. Čo je však ambivalentné, je nezáujem istej časti učiteľov (cca 10 %) o prípadné preštudovanie jej obsahu, ak aj existuje.

Používanie didaktických pomôcok pre dejepis v 5. ročníku ZŠ

V školách sa v súčasnosti používa niekoľko vydaní hodnotenej učebnice (Obr. 2). Najviac rozšírené je prvé vydanie. Priemerné hodnoty spokojnosti v skupinách hodnotiteľov podľa používaného vydania učebnice považujeme za nevýznamné (Príloha 1, Tab. 1.12a).

Obr. 2 Používanosť učebnice D5 podľa vydania učebnice

Viac ako tri štvrtiny hodnotiteľov konštatovalo, že učebníc majú v škole v dostatočnom množstve. Vážny nedostatok učebníc konštatovalo päť hodnotiteľov (1,4 %). Objavil sa aj prípad naliehavého nedostatku.

„Máme veľmi málo učebníc a aj tie sú už v zúboženom stave. Aj napriek pravidelnému každoročnému doobjednávaniu žiadne nedostávame. Veľmi by nám pomohli aj pracovné zošity a prípadné nové metodické materiály vzhľadom na to, že na našej škole je prakticky 100 % žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.“

Podľa odhadu hodnotiteľov práca žiakov s učebnicou na vyučovaní je dosť častá aj v prípade učiteľov vyučujúcich odborne (Tab. 3).

Tabuľka 3 Frekvencie vyjadrení hodnotiteľov [Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často? Odhadnite, ako často používali žiaci učebnicu na vyučovaní za posledné 4 týždne.]

	Počet	%
Zriedka až nikdy (25 - 0 %)	12	4,1
Menej často (50 - 25 %)	91	31,2
Dosť často (75 - 50 %)	132	45,2
Veľmi často (100 - 75 %)	57	19,5

Z priemerných hodnôt štvorstupňovej škály intenzity používania učebnice (Príloha 3) vyplýva, že učitelia uprednostňujú využitie učebnice D5 podľa fáz vyučovania pred rovnomerným používaním počas celej hodiny, najčastejšie vo fáze explanácie učiva, ale to nemožno zovšeobecňovať, pretože je to závislé:

od vzdelávacieho obsahu.

„...každá téma je iná a inak spracovaná. Pri niektorých témach učebnicu ani nemám prečo vytiahnuť, hoci sa snažím, aby žiaci nemali pocit, že ju zbytočne niesli do školy, inokedy pracujeme s učebnicou takmer celú hodinu.“

od skladby žiakov v triede:

„Závisí to aj od triedy a žiakov, ako sú aktívni na hodinách. Mám triedu, kde učebnicu na hodine nevyužívam vôbec alebo iba pri opakovaní, lebo sú veľmi aktívni a celú hodinu diskutujeme. Ďalšia trieda je neaktívna, tam používam učebnicu pri motivácii a aj pri výklade učiva.“

Hodnotitelia ďalej uviedli, že využívajú hodnotenú učebnicu pri svojej príprave na vyučovanie pomerne intenzívne. Až 46 % (43 % v prípade výberu odborne vyučujúcich) uviedlo, že ju používajú veľmi často, len 5 % hodnotiteľov uviedlo, že ju používajú zriedka až nikdy.

Pre dejepis v 5. ročníku boli do roku 2020 vrátane v ponuke nehradených/nefinancovaných didaktických pomôcok štátom pracovné zošity Hravý dejepis (A. Bojková, TAKTIK), Dejepisný zošit (K. Ondrejka, MAPA Slovakia Plus), Denník z pátrania po minulosti a Cvičebnica pre 5. ročník základných škôl (M. Daniš, V. Kratochvíl, ORBIS PICTUS), Pracovný zošit z dejepisu pre 5. ročník ZŠ (Z. Farkasová, CROCUS) a pod., ale len málo hodnotiteľov uviedlo (15,4 % z 345), že pracovný zošit majú /používajú. Prevažná časť hodnotiteľov (81 %) uviedla, že hodinová dotácia na dejepis v 5. ročníku je v ich škole jedna hodina, zvyšná časť uviedla dve hodiny. Približne polovica z tých, ktorí uviedli, že pracovný zošit nemajú, vidí dôvod v tom, že časová dotácia jednej hodiny týždenne nedovoľuje využiť ho a tiež hradenie z prostriedkov rodičov ešte aj na dejepis neprichádza do úvahy. Menej často sa zmienili, že si materiály pripravuje učiteľ množením vybraných úloh pre žiakov alebo pripraví prezentáciu, prípadne aktivitu podľa vlastných schopností. Zriedkavo sa objavila kritika, že existujúce pracovné zošity nie sú v súlade s učebnicou, nepáčia sa⁹, alebo sa im nehodia.

Často je vo všeobecnosti súčasťou využívania učebníc v súlade s konceptom autorov riadenie sa metodickou príručkou. Len 15 % z 345 uviedlo, že metodická príručka by bola pre prácu s učebnicou rozhodne potrebná a 27 % si myslí, že je potrebná len čiastočne. Až 53 % hodnotiteľov rozhodne alebo čiastočne potrebnosť metodickéj príručky zamietá. V otvorenej

⁹ „Pracovný zošit pre 5. ročník, Hravý dejepis, Taktik, 2015 nepoužívam keďže jednodinová dotácia postačuje nanajvýš na učebnicu. Po obsahovej stránke je PZ preplnený textom na úkor úloh pri plnení, ktorých by mohli žiaci aplikovať svoje vedomosti. Tie úlohy, ktoré PZ obsahuje nie sú adekvátne požiadavkám na žiaka 5. ročníka, sú príliš jednoduché (s. 6, 7, 24, 26, 50 a pod.) Jazyk celého PZ sa nesie v poetickom duchu (Pokoj v duši). Hoci sa PZ pýši funkčnými a efektívnymi ilustráciami, viac by sa im, podľa môjho názoru, hodili úplne opačné prívlastky - nefunkčné a neefektívne. Skúste napr. prosím splniť úlohu na s. 16 bez toho, aby ste si vizualizovali Burianov obraz, lebo väčšina žiakov toto vidí prvý raz v živote a z tejto neostrej skice nemajú šancu opísať napr. výzor, oblečenie a pod. Za pozitívne považujem, že PZ motivuje žiakov na prácu s historickými prameňmi, sprístupňuje im dejiny cez príbeh človeka a často využíva časovú priamku.“

časti dvojotázky o metodickej príručke sa vyjadrilo 238 (69 % z 345) hodnotiteľov. Dá sa predpokladať, že 36 % z 238 ak by ju mali, i tak by si ju nepreštudovali a v príprave na vyučovanie nevyužívali s odôvodnením úplnej sebestačnosti.

„Každý, kto absolvoval odborovú didaktiku dejepisu, by mal byť dostatočne zdatný na to, aby vedel využívať rôzne materiály pre výučbu a mal by ich dokázať vedieť kombinovať a zladať.“ alebo *„Učebnica je prehľadná a dá sa s ňou pracovať aj bez metodickej príručky. Na základe podnetov z učebnice (obrázky, doplnkové texty) dokáže tvorivý učiteľ vymyslieť množstvo aktivít a obohatiť vyučovaciu hodinu.“*

Iná časť hodnotiteľov sa naučila pracovať bez metodickej príručky, ale myslia si, že začínajúci učitelia alebo neodborne vyučujúci by usmernenie potrebovali. Ak aj sú sebestační, pripúšťajú možnosť zlepšovania aj pomocou metodických materiálov. Ďalších 57 % z 238 by metodickú príručku uvítali, alebo ju priam požadujú.

„Momentálne som sebestačná; viem si však predstaviť, že začínajúci učiteľ je stratený.“, *„Metodiku ako takú nepotrebujem, ale spočiatku som mala problém pochopiť, čo tým chceli povedať a kam vlastne smerujú. Podobný ohlas mám aj od rodičov.“*

„Za tie roky používania rôznych učebníc, alebo učebných textov som už v tomto sebestačný, ale pomoc v napredovaní je vždy vítaná.“, *„...Človek sa vždy môže zlepšovať.“*, *„Učebnicu požívam vo výchovno-vzdelávacom procese, je pomôckou, ktorá dopĺňa mnou zvolené metódy a formy. Počas mojej praxe som si zhromaždila dostatok aj iných pomôcok, ktoré však aj tak často inovujem. Metodická príručka by bola ďalšou pomôckou, ktorá by určite pomohla a verím, že by ma niečím inšpirovala. Úplne sebestačný učiteľ nikdy nie je. Vyučovanie je proces mnohotvárnny, stále zohľadňuje dobu a má na zreteli predovšetkým žiaka, ktorý je stále iný a jedinečný.“*, *„...každá nová informácia je dobrá a pomôže ku kvalite vyučovania.“*

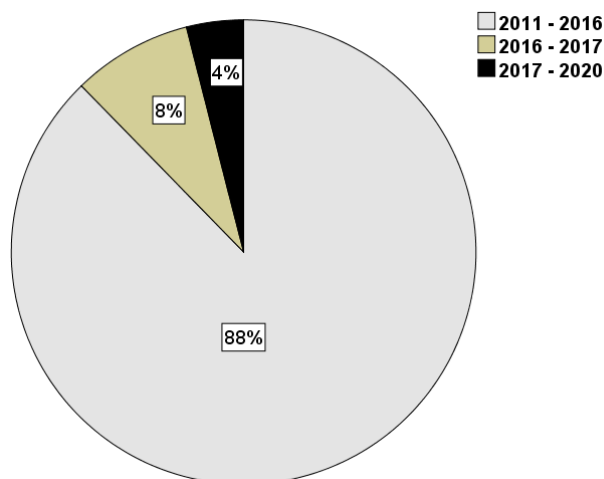
„Metodika pre 9. ročník sa vydarila, je top. Tak, ako to je bežnou praxou v zahraničí, ku každej učebnici dejepisu má byť vydaná metodická príručka, pracovný zošit a školský dejepisný atlas. Pod argumentom voľnosti je ukrytá absolútna absencia podporných výučbových materiálov.“

Od metodickej príručky títo učitelia očakávajú zlepšenie a inšpiráciu pre inováciu svojho pedagogického prístupu, odporúčania, ako sa vyrovnáť s nárokmi inklúzie žiakov s individuálnymi vzdelávacími potrebami.

„Metodickú príručku by som privítal, pretože rómska menšina sa neustále zväčšuje, metodická príručka by mala zohľadňovať aj špecifické rysy tejto skupiny žiakov.“

Používanie didaktických pomôcok pre dejepis v 6. ročníku ZŠ

Zastúpenie používaných učebníc podľa ročníkov vydania ilustruje Obr. 3. Prevažná časť hodnotiteľov uviedla, že v škole používajú učebnice druhého vydania z rokov 2011 – 2016. Priemerné hodnoty spokojnosti v skupinách hodnotiteľov podľa používaného vydania učebnice sa nelíšia (Príloha 1, Tab. 1.12b).

Obr. 3 Používanosť učebnice D6 podľa vydania učebnice

Dostatok učebníc v škole konštatovalo 73 % hodnotiteľov. Vážny nedostatok učebníc majú 2 %. Práca s učebnicou na hodine je rovnomerná v prípade 39 % hodnotiteľov, častejšia vo fáze explanácie a aplikácie učiva. Minimálne pracuje s učebnicou na vyučovaní 6 % hodnotiteľov. Hodnotitelia využívajú učebnicu D6 vo vyučovaní najmenej vo fáze diagnostikovania. Ako často pracujú s učebnicou na vyučovaní žiaci, zachytáva Tab. 4. Najčastejšie používajú učebnicu učitelia v príprave na vyučovanie.

Tabuľka 4 Frekvencie vyjadrení hodnotiteľov D6 [Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často? Odhadnite, ako často používali žiaci učebnicu na vyučovaní za posledné 4 týždne.]

	Počet	%
Zriedka až nikdy (25 - 0 %)	11	4,4
Menej často (50 - 25 %)	72	28,6
Dosť často (75 - 50 %)	104	41,3
Veľmi často (100 - 75 %)	65	25,8

Pre dejepis v 6. ročníku je k dispozícii dejepisný zošit Hravý dejepis (D. Gurňák, MAPA Slovakia), pracovný zošit Hravý dejepis (L. Kónyová, Ľ. Krajňáková, TAKTIK), Hravý dejepis (A. Bojková, V. Pončák, TAKTIK), pracovný zošit 1. časť (M. Kmeť, D. Vasilová, ORBIS PICTUS), ale aj Dejepisná čítanka 1 (D. Kováč, P. Dvořák, M. Hurbanič, V. Kratochvíl, V. Mucska, P. Valachovič, ORBIS PICTUS). Používanie pracovných zošitov závisí v prevažnej miere od finančných možností rodičov a školy, ale aj od hodinovej dotácie, ktorú si škola pre dejepis

v 6. ročníku zvolila. Dve hodiny týždenne má 64,4 % (zvyšní hodnotitelia uviedli jednu hodinu týždenne) a používanie pracovného zošita potvrdilo necelých 14 % hodnotiteľov, ale nie vždy uviedli, ktorý pracovný zošit používajú.

Spokojnosť s používanými pracovnými zošitmi vyjadrili len ôsmi hodnotitelia.

„V minulosti sme používali pracovný zošit Hravá história 6, ktorý sa však medzi žiakmi veľmi neosvedčil. Tento rok vyšiel vo vydavateľstvo TAKTIK Hravý dejepis, pracovný zošit pre 6. ročník. Ten sa žiakom oveľa viac páči a podnecuje žiaka k aktívnej sebavedomej hravosti (skúšali sme to pri poslednom tematickom celku Obrazy stredovekého sveta). Je veku i vedomostiam primeraný. Mnohé úlohy z neho možno oprávnenne hodnotiť vysoko pozitívne.“

„Pracovný zošit Hravý dejepis 6 využívame iba pri preberaní niektorých tém. Nie celkom korešponduje s učebnicou. Príliš veľká pozornosť je venovaná obdobiu praveku, na čo učiteľ nemá časový priestor. Pekne sú spracované niektoré témy na rozvoj čítania s porozumením, ale vyžaduje to istú nadväznosť učiva a potom pravidelnú prácu so zošitom, aby sme spoznali jednotlivé postavy, ktoré nás sprevádzajú dejinami.“

Dvadsať jedna hodnotiteľov (32 %) vyjadrilo nespokojnosť s tým, že pracovný zošit, ktorý používajú, nekorešponduje s učebnicou, je neprehľadný a didakticky nevhodný.

„Pracovný zošit–Hravá história (TAKTIK) absolútne nekorešponduje s učebnicou. Nie je pre žiakov pomôckou, je ničím navyše. Deti sa bez pomoci učiteľa nevedia v nej orientovať, nepáčia sa im kreslené obrázky; pre priemerných a slabých sú zbytočné, lebo na hodine nie je dostatok času na ich usmerňovanie a pomoc pri takýchto úlohách. Nepáči sa mi, že historické a kultúrne pamiatky, ktoré môžu vidieť pri návštevách spomínaných krajín, nie sú zobrazené iným spôsobom.“

„Pracovný zošit pre 6. ročník bol zameraný hlavne na čitateľskú gramotnosť, bolo tam veľa textu, čo žiakov odradzovalo. Odporúčam aktivity striedať tak, ako to bolo v tých starších PZ (pred r. 2011), kde boli vybrané aj zaujímavé state na čítanie.“

„Mala som záujem pracovať na hodinách s pracovným zošitom Hravý dejepis pre 6. ročník, no po prelistovaní som v tomto pracovnom zošite našla dosť veľa tém, ktoré úplne nesúviseli s učebnicou. Zároveň tento pracovný zošit ponúka mnoho textov a s nimi súvisiacich úloh, ktoré sú síce zaujímavé, no pre žiakov s VPU, ktorých dejepis učím, je práca s textom trochu zdĺhavá a neprehľadná. Preto som sa rozhodla pracovný zošit na hodinách nepoužívať.“

K hodnotenej učebnici nie je metodická príručka. V súčasnosti je k dispozícii Rukoväť učiteľa (M. Daniš, V. Kratochvíl, B. Šnircová, ORBIS PICTUS 2003) a Metafora stromu ako model didaktiky dejepisu (V. Kratochvíl, RAABE 2019). Používanie metodickej príručky zisťovali dve položky hodnotiaceho formulára. Z prvej vyplýva, že potrebu metodickej príručky pri práci s učebnicou rozhodne má 22 % hodnotiteľov, 26 % skôr má, ako nemá. Naopak, 12 % metodickú príručku rozhodne nepotrebuje a 32 % skôr nepotrebuje, ako potrebuje. Druhá položka ohľadne metodickej príručky dala priestor na voľné vyjadrenia, z ktorých vyplýva, že

metodickú príručku a ďalšie metodické materiály by privítalo 57 % hodnotiteľov

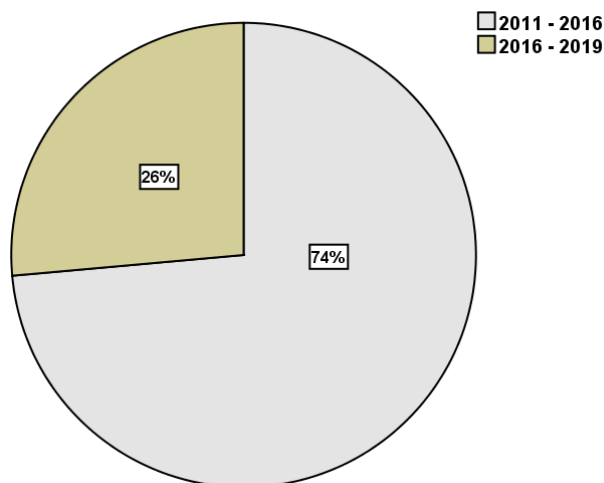
„...Uvítala by som metodickú príručku s komentárom, ako nenásilnou formou priblížiť žiakom niektoré učivá, popísané rôzne aktivity“, „Myslím si, že metodická príručka je vždy vhodná pre vyučujúceho, aby možno načerpal nové inšpirácie alebo nové úlohy na aktivity.“

úplnú samostatnosť v príprave a vedení vyučovania deklaruje 38 %, z toho 13 % hodnotiteľov pripúšťa potrebnosť metodickéj príručky pre začínajúcich a neodborne vyučujúcich učiteľov.

Keďže sa hodnotitelia často vyjadrili, že učivo v 6. ročníku je obsahovo preplnené, od metodickéj príručky by očakávali rady, ako penzum učiva zvládnuť aj so žiakmi so ŠVVP.

Používanie didaktických pomôcok pre dejepis v 7. ročníku ZŠ

Výskumná sonda zistila, že oslovené školy používajú dve vydania učebníc dejepisu so schvaľovacou doložkou platnou na roky 2011–2016 a 2016–2019 (Obr. 4). Rozdiely v hodnotení podľa vydania učebnice nie sú štatisticky významné.

Obr. 4 Používanosť učebnice D7 podľa vydania učebnice

Hodnotitelia (71 %) konštatovali, že rozhodne majú v škole dostatok učebníc, naopak, rozhodný nedostatok uviedlo 1,2 %. Rovnomerné využívanie učebnice počas celého vyučovania praktikuje dosť často 46 % hodnotiteľov, menej často vo fáze diagnostikovania. Učitelia (52,4 %) využívajú učebnicu D7 pri príprave na vyučovanie veľmi často. Zriedka až nikdy sa podľa učebnice pri príprave na vyučovanie riadi 3,3 % hodnotiteľov. Používanie učebnice žiakmi popisuje Tab. 5.

Tabuľka 5 Frekvencie vyjadrení hodnotiteľov D7 [Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často?]
[Odhadnite, ako často používali žiaci učebnicu na vyučovaní za posledné 4 týždne.]

	Počet	%
Zriedka až nikdy (25 - 0 %)	15	6,1
Menej často (50 - 25 %)	52	21,1
Dosť často (75 - 50 %)	118	48,0
Veľmi často (100 - 75 %)	61	24,8

K učebnici D7 možno v súčasnosti využiť pracovné zošity: Hravý dejepis 7 (Ľ. Kónyová, L. Krajňaková, Š. Matiaš, J. Németh; TAKTIK), Dejepisný zošit pre 7. ročník základných škôl (D. Gurňák, MAPA Slovakia). Ich používanie, ako vidieť vyššie, závisí od finančných možností

školy a rodičov¹⁰ a od hodinovej dotácie (1 hodina/týždeň: 82,5 %, 2 hodiny/týždeň: 17,5 %). Naša sonda, podobne ako v iných ročníkoch, aj v 7. ročníku ZŠ a sekunde osemročných gymnázií zistila len zriedkavé používanie pracovného zošita na vyučovaní dejepisu. Len 17,5 % hodnotiteľov D7 uviedlo, že pracovný zošit používajú a o jeho kvalite sa vyjadrili prevažne pochvalne. Negatívne hodnotenie sa vyskytlo len jedno.

„Pracovný zošit Hravý dejepis 7 dostatočne korešponduje s učebnicou. Pracovný zošit je výborne spracovaný, ponúka úlohy na vysokej úrovni. Avšak 1 hodina dejepisu týždenne mi žiaľ neumožňuje prejsť so žiakmi všetky úlohy.“, „Podľa toho, o aký pracovný zošit ide (od akého vydavateľa). Niekde korešponduje viac, inde menej. Pre malú časovú dotáciu prácu s pracovným zošitom na hodine nestíhame. Skôr pracujem s pracovným listom či vlastnými 'deravými' poznámkami.“, „Pracovný zošit som využila prvýkrát v tomto ročníku. Myslím si, že zatiaľ relatívne korešponduje s učebnicou. Občas sa vyskytnú úlohy, ktoré by v prípade samostatnej práce žiaka s učebnicou, žiak nevedel vypracovať, ale to je už úloha vyučujúceho. PZ slúži najmä na utvrdenie daného učiva a myslím si, že pre učiteľa je veľkou pomôckou v práci na hodine alebo aj mimo nej (domáce úlohy).“

Aktuálna metodická príručka k učebnici D7, podobne ako v 6. ročníku, neexistuje, ale rozhodne by ju privítalo 26 % hodnotiteľov. Naopak, 8 % rozhodne nesúhlasí, že je potrebná.

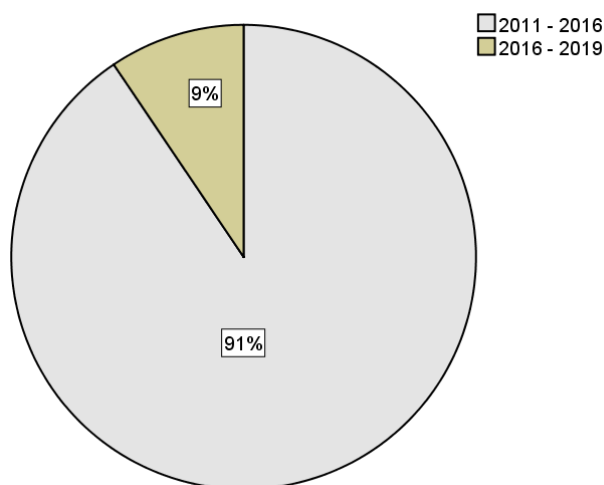
„Uvítala by som metodickú príručku, aby som spoznala predstavu autorov učebníc pre prácu s textami a obohatila svoje hodiny o nové podnety.“

„Metodická príručka je zbytočná. Kreatívny učiteľ si pripravuje materiály a vyučovacie hodiny podľa svojich predstáv samozrejme v rámci rešpektovania ŠVP.“

¹⁰ je to drahé a nemysliteľné, aby rodičia skoro na každý predmet kupovali svojim deťom pracovný zošit, už si aj tak platia niektoré učebnice, lebo tie, ktoré máme, zasielané MŠ SR, nie sú v súlade s inovovaným ŠVP, „...našťastie dejepis medzi ne nepatrí. Lepšie sa nám učilo z predreformných učebníc s dvojhodinovou dotáciou, prosím, vráťte nám to!“

Používanie didaktických pomôcok pre dejepis v 8. ročníku ZŠ

V školách nášho výberu sa v súčasnosti používajú dve vydania hodnotenej učebnice (Obr. 5). Medzi skupinami hodnotiteľov podľa vydania sme nezistili štatisticky významné rozdiely v spokojnosti s učebnicou.

Obr. 5 Používanosť učebnice D8 podľa vydania učebnice

Dostatočné množstvo učebníc má v škole 73 % hodnotiteľov a menej ako 4 % má čiastočný nedostatok. Podľa odhadu hodnotiteľov, práca žiakov s učebnicou na vyučovaní je dosť častá (Tab. 6).

Tabuľka 6 Frekvencie vyjadrení hodnotiteľov D8 [Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často? Odhadnite, ako často používali žiaci učebnicu na vyučovaní za posledné 4 týždne.]

	Počet	%
Zriedka až nikdy (25 - 0 %)	16	6,9
Menej často (50 - 25 %)	48	20,6
Dosť často (75 - 50 %)	105	45,1
Veľmi často (100 - 75 %)	64	27,5

Z priemerných hodnôt štvorstupňovej škály intenzity používania učebnice (Príloha 3) vyplýva, že učitelia používajú dosť často učebnicu D8 pri explanácii a aplikácii učiva a najmenej často pri diagnostikovaní. Rovnomerne, počas celého vyučovania, využíva učebnicu D8 46 % hodnotiteľov, pri príprave na vyučovanie veľmi často 52 %, zriedka až nikdy 2 %.

Učitelia môžu využívať v súčasnosti pracovný zošit Hravý dejepis 8 (Ľ. Kónyová, L. Krajňaková, TAKTIK), Dejepis 8 – pracovný zošit (D. Gurňák, MAPA Slovakia), Pohrajme sa s históriou 3(V. Kratochvíl, B. Hlava, ORBIS PICTUS) a pod. Pri hodinovej dotácii jedna hodina týždenne (87,6 % hodnotiteľov) používanie pracovného zošita je zriedkavé (19,3 %). V dopytovaní sme zistili, že záujem o používanie pracovného zošita sa opakuje tak ako v predchádzajúcich prípadoch, čiže hodnotitelia vyjadrili prekážky finančné (19 %) a časové (29 %). Menované

pracovné zošity tým, ktorí ich používajú, vysoko vyhovujú. Ďalší hodnotitelia uviedli vlastnú predstavu o tom, aký by pracovný zošit mal byť.

„Pracovný zošit plne korešponduje s učebnicou. Žiaci s ním radi pracujú.“ „...využívame ho v každej téme“, „Používame pracovný zošit Hravý dejepis, ktorý dostatočne, veľmi prakticky a zaujímavo dopĺňa učebnicu.“, „...ja používam zošity od Mapa Slovakia a TakTik-u na prípravu na vyučovanie.“

„Pracovný zošit má byť pre žiaka súčasťou vyučovania a má byť zadarmo. Mali by v ňom byť úlohy zamerané práve na to, aký odkaz a rozmer nám učivo zanecháva.“ „Pracovný zošit by mal slúžiť aj ako zošit na vlastné poznámky, t. j. žiak si zapíše svoje podstatné fakty a pracovný zošit poskytne priestor na doplnkové bádanie žiaka, tvorivé úlohy, otázky, mapky, analýzy obrázkov a iných historických prameňov.“

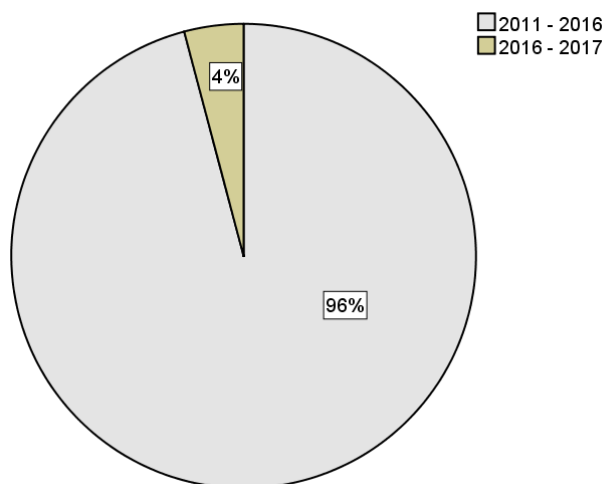
Metodická príručka hodnotenej učebnici D8 neexistuje. Rozhodne by si ju žiadalo 19,3 % hodnotiteľov, skôr áno ako nie 29,6 %, naopak vôbec ju nevyžaduje 8,6 % a skôr nie ako áno 36,9 %. V otvorenej časti položky sa vyjadrilo o metodickú príručku 102 hodnotiteľov, z toho polovica požaduje metodickú príručku. Naopak, 23 hodnotiteľov tvrdí, že sú úplne sebestační a metodickú príručku nepotrebujú.

„Nemáme žiadnu metodickú príručku na prácu s učebnicou. Všetky civilizované krajiny, kde si vážia vzdelanie, metodické príručky majú.“, „Metodická príručka je potrebný materiál, ktorý by mohol vytvárať podnet pre rôzne tvorivé aktivity v rôznych typoch tried.“

„Keďže si veľa tém musíme modifikovať, upravovať, vyberať z nich informácie, ktoré sú pre našu dotáciu hodín a cieľ naučiť deti historicky myslieť, metodika z môjho pohľadu nie je potrebná.“

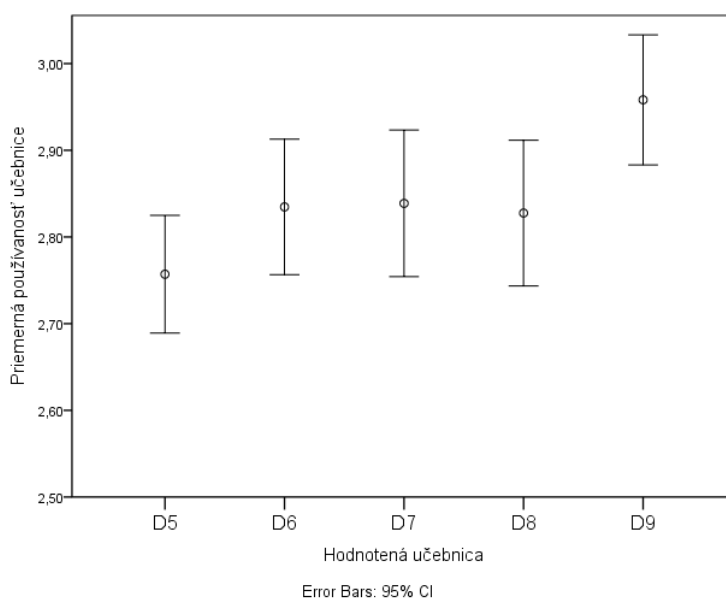
Používanie didaktických pomôcok pre dejepis v 9. ročníku ZŠ

V školách nášho výberu sa v súčasnosti používa predovšetkým učebnica z vydania so schvaľovacou doložkou platnou na roky 2011–2016 (Obr. 6). Rozdiely v hodnotení podľa vydania učebnice nie sú štatisticky významné.

Obr. 6 Používanosť učebnice D9 podľa vydania učebnice

Podľa vyjadrení 79,4 % hodnotiteľov, učebnica je v školách dostatok. Len 3 % sú presvedčené, že učebnica je nedostatok alebo pochybujú, že ich je dosť. Zvýšenú hodinovú dotáciu 3 hodiny týždenne využíva 75 % hodnotiteľov, len 2 % uviedli jednu hodinu. Učebnica D9 je počas vyučovania viac používaná ako predchádzajúce učebnice D5 až D8 (Obr. 7), najmä vo fáze explanácie, ale aj rovnomerne, počas celého vyučovania. Pri príprave na vyučovanie využíva D9 veľmi často 58 % hodnotiteľov, zriedka až nikdy menej ako 1 %.

Obr. 7 Porovnanie používania učebníc žiakmi na vyučovaní dejepisu

Tabuľka 7 Frekvencie vyjadrení hodnotiteľov D9 [Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často? Odhadnite, ako často používali žiaci učebnicu na vyučovaní za posledné 4 týždne.]

	Počet	%
Zriedka až nikdy (25 - 0 %)	8	3,0
Menej často (50 - 25 %)	58	21,7
Dost' často (75 - 50 %)	115	43,1
Veľmi často (100 - 75 %)	86	32,2

Pre dejepis v 9. ročníku boli v ponuke nehradených /nefinancovaných didaktických pomôcok štátom do roku 2020 pracovné zošity Dejepis pz (D. Ondrušek, Z. Fialová, RAABE), Dejepis 9 pz (D. Gurňák, MAPA Slovakia), Hravý dejepis 9 (M. Lupčo, M. Vaszarab, A. Miháliková, TAKTIK), Pracovný zošit pre 9. ročník základných škôl a 4. ročník osemročných gymnázií Pohrajme sa s históriou (B. Hlava, V. Kratochvíl, ORBIS PISCUS), Dejepisná čítanka 4 (D. Kováč a kol., ORBIS PICTUS) a podobne. Zistili sme, že pracovný zošit využíva 35 % hodnotiteľov. Ku kvalite pracovných zošitov sa vyjadrila tretina hodnotiteľov (82). Z nich 63 % vyjadrilo spokojnosť s kvalitou pracovných zošitov.

„Učebnica korešponduje s PZ pre 9. ročník (od TAKTIKU) - je výborná. Ako pedagóg som chcela oživiť hodiny DEJ fixáciou a preverím poznatkov, tak som si PZ zakúpila. Žiakom spracovávam a pripravujem PL z tohto formátu. PZ je výbornou spätnou väzbou, či žiaci pochopili učivo.“, „...aj Dejepis 9 (MAPA Slovakia) nadväzuje na učebnicu, obsahuje výborné mapy a úlohy zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti.“, „...akurát témy preberáme podľa toho, ako nasledujú v pracovnom zošite, nejdeme podľa učebnice“.

Na prácu s pracovným zošitom majú dostatok času, až 63 % rozhodne súhlasí, že týždenná hodinová dotácia pre dejepis v tomto ročníku je dostatočná. Finančnú prekážku v používaní pracovného zošita uviedlo 13 % z 82.

Metodické príručky k dejepisu v deviatom ročníku ZŠ Ondrušek, D., Fialová, Z., RAABE SK a Metafora stromu... (Kratochvíl, V., RAABE SK) prevažná väčšina učiteľov pravdepodobne nepozná. Hodnotitelia sa vyjadrili, že rozhodne ju potrebuje 20 % učiteľov, naproti tomu 10 % rozhodne nepotrebuje. V otvorenej časti otázky k metodickej príručke sa vyjadrilo 117 hodnotiteľov (45 %). Z nich 26 % je v príprave na vyučovanie sebestačných a metodickú príručku nepotrebuje: „učebnica nepotrebuje vlastnú metodickú príručku, pretože základné pedagogické zásady sú v nej obsiahnuté“. Ďalších 68 % by metodickú príručku privítalo.

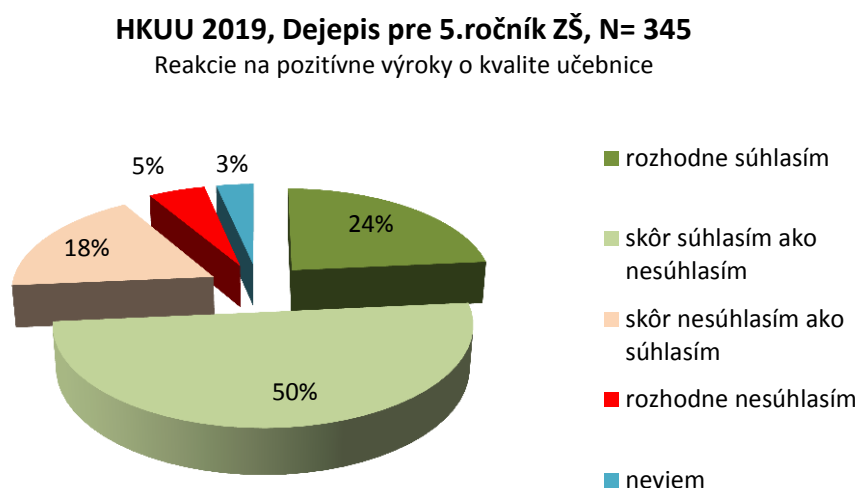
„Viem si predstaviť, že by som čerpala poznatky z metodickej príručky i napriek skúsenostiam a praxi. Rada sa vzdelávam.“

„Metodická príručka by učiteľa inšpirovala, ako jednotlivé časti lepšie využiť a hlavne mladým nastupujúcim kolegom by pomohla v orientácii, starších pedagógov by príručka mohla inšpirovať.“

Výsledky

Dejepis pre 5. ročník ZŠ

Z frekvencií odpovedí na 31 uzavretých meritórnych položiek týkajúcich sa funkcií učebnice (Obr. 8) možno predpokladať, že hodnotitelia **vypovedajú o spokojnosti s učebnicou D5¹¹**.

Obr. 8 Miera súhlasu s pozitívnymi výroky o funkciách učebnice D5

Prehľad frekvencií všetkých uzavretých položiek je v Prílohe 4.

Doplňkové informácie poskytli otvorené položky, v ktorých sa hodnotitelia mali možnosť voľne vyjadrovať. Počet kritických komentárov bol vyšší, ako hodnôt 'rozhodne nesúhlasím' v uzavretej časti položky. Naopak, pozitívne komentáre sa vyskytovali veľmi zriedka, keďže hodnotitelia vyjadrili svoju spokojnosť už v uzavretej časti voľbou 'rozhodne súhlasím'.

V celkovom hodnotení najvyššie priemerné hodnoty súhlasu a najvyššiu zhodu názorov zaznamenali položky týkajúce sa **ergonomických vlastností učebnice¹²** a tiež kvality spracovania obsahu **bez odborných a gramatických chýb a rozporuplných tvrdení**. S tým, že by učebnicu D5 používali aj učitelia vo vyučovaní iných predmetov, bol súhlas najnižší, zhoda

¹¹ Škála spokojnosti:

100-85%	Veľmi vysoká spokojnosť
84-69%	Vysoká spokojnosť
68-50%	Spokojnosť
49-31%	Nespokojnosť
30-15%	Vysoká nespokojnosť

¹² Zvolený druh písma vhodne diferencuje význam textov. Veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná. Formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný. Ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné.

názorov priemerná. Najmenšiu zhodu názorov prejavili hodnotitelia v položke 22 [V učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje.] aj druhú najnižšiu mieru spokojnosti, obdobne aj s tým, že by učebnicu mohli používať v iných predmetoch, z čoho vyplýva, že učebnica D5 podľa hodnotiteľov plní **integračnú funkciu len obmedzene**.

Obsahy funkcií učebnice dejepisu sú vzájomne previazané a pre potreby psychometrie ich nie je možné celkom exaktne diferencovať. Aj v korelačnej a faktorovej analýze sa ukázala ich vzájomná súvzťažnosť. Napriek tomu sa vyjadrujeme o ich plnení oddelene, aby sme tak mohli priblížiť a charakterizovať kvalitu učebnice.

Plnenie **organizačnej funkcie** učebnice D5 zisťovali položky 9, 10, 11, 13, 15, 27e (Tab. 1). S výrokmi v položke 9 [Každý žiak sa v učebnici dobre orientuje. Usporiadanie slovného a obrazového materiálu nenarúša orientáciu ani slabším žiakom. Všetci žiaci už v 1 - 2 mesiaci školského roka vedia samostatne pracovať s učebnicou.] rozhodne a čiastočne súhlasilo iba 65 % hodnotiteľov, ale ide o málo presvedčivú spokojnosť. Položka mala aj otvorenú časť, kde vidieť príčiny. Z vyjadrení, že učebnicu by bolo vhodnejšie komponovať podľa jednotlivých období vidieť, že medzi učiteľmi sú viacerí takí, ktorí koncept ŠVP pre 5. ročník nepochopili, alebo s ním nesúhlasia (15 % z 345). Z poznámok a komentárov sedemdesiatich hodnotiteľov bolo pozitívnych päť, napr.:

„Žiaci sú vedení už na prvom stupni k samostatnej práci s učebnicou, táto je zaujímavá, takže naozaj sa s ňou naučia rýchlo pracovať.“

alebo aj

„Ak učiteľ správne predstaví žiakom učebnicu, nemala by pre žiakov predstavovať labyrint.“

Na nevhodné, pre žiakov až chaotické usporiadanie textov a ďalších komponentov sa v komentároch sťažovalo 14 % hodnotiteľov. Až štyridsaťtri komentárov bolo negatívnych. Kritika sa týkala hlavne neprimeranosti usporiadania učebnice pre slabších žiakov (špecifické vývinové poruchy, žiaci z rómskej komunity, integrovaní žiaci a pod.).

„Slabší žiaci sa nevedia v učebnici orientovať, žiaci by potrebovali učivo v ucelenejšej podobe, učebnica obsahuje veľa tvorivých úloh, ale žiaci sa často strácajú a nedokážu samostatne s učebnicou pracovať.“

„Podľa môjho názoru by mal byť slovný a obrazový materiál usporiadanejší. Nová téma by sa mala začať na novej strane, nie v strede strany. Pre deti je učebnica usporiadaná skôr chaoticky a slabšie deti majú problém sa v učebnici orientovať.“

V podobnom význame komentujú organizačnú funkciu aj hodnotitelia bez akcentu na školskú zdatnosť žiaka:

„Delenie odsekov základného textu pôsobí chaoticky. Obrázky často zasahujú do výkladového textu.“

„Delenie kapitol nie je v súlade s iŠVP, takže niektoré učivá, resp. celé kapitoly musíme preskočiť, preto sa žiakom v knihe horšie orientuje.“

„Miestami sa hlavný text žiakom mieša s doplnkovým textom.“

„Niekedy žiakov mýlia texty slúžiace ako popis k obrázku, keď sú usporiadané v texte medzi hlavným učivom. Hoci sú odlišené iným typom písma, žiaci si pri čítaní nevšimnú, že text patrí k obrázku, a nie do hlavného učiva (napr. s. 17, 22, 24, 69, 71, atď.).“

„Obrázky vložené v rámci textu pôsobia na žiakov rušivo. Nevedia, kde je začiatok učiva a kde koniec. Nevedia si na základe textu samostatne vybrať to dôležité a menej podstatné.“

Ďalší hodnotitelia využili tento priestor na komentáre ku Otázkam a úlohám, že absentuje viac otázok a tvorivých úloh, že teoretického textu je priveľa a chýbajú hravé prvky a úlohy na samostatnú prácu, resp. poukazujú na nedostatočnú navigáciu:

„Problém niekedy vytvárajú otázky na konci preberanej učebnej látky. Pri niektorých látkach sú 2 druhy úloh - Otázky a úlohy. Premýšľame (označené číslami napr. 1 - 3) a následne vedľa v stĺpci sú doplňujúce úlohy (s postavičkou – ide o doplňujúce úlohy - práca s internetom, encyklopédiou, skupinové práce a pod.) a opäť označené číslami 1 - 3. Žiakov to občas pletie, nevedia, ktoré úlohy majú vypracovať (pletie ich to aj kvôli tomu, že takto to nie je po každej prebranej látke, iba pri niektorých).“

Dôležitou stránkou organizačnej funkcie učebnice je, aby texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešpondovali, aby mala učebnica vyhovujúce usporiadanie informácií tak, aby žiak informáciu vedel zaradiť, spomenúť si na vzťahy a súvislosti, čiže učebnica by mu mala uľahčovať použitie informácie. S naplnením tohto aspektu organizačnej funkcie čiastočne alebo rozhodne nesúhlasilo 32 % hodnotiteľov rozhodne súhlasilo iba 13 %. Z šesťdesiatpäť vyjadrení v otvorenej položke č. 13 boli štyri pozitívne:

„Usporiadanie informácií je vyhovujúce. Aktívne vie pracovať ten žiak, ktorý má logické myslenie, pozitívny a zodpovedný prístup k vzdelávaniu... ako aj vhodne zvolené metódy a formy učenia sa.“

„Časť Opakovanie a Spomeňme si sú veľmi dobre spracované, tiež Slovníček pojmov.“

Ďalších dvadsaťdva poznámok bolo kritických. Týkali sa nevhodne umiestnených popisov obrázkov *napr. s. 69, 71*, neprehľadnosť členenia na kapitoly, podkapitoly rôznej dĺžky s nadpismi začínajúcimi v strede strany. Podobne sa vyjadrilo 14 % z 69.

Niektorým hodnotiteľom nevyhovujú marginálie alebo nerozumejú a nevedia s nimi pracovať. Usporiadanie informácií hodnotia ako chaotické, ide o 11 % z 345. Chýba im opakujúca sa štruktúra, jednoduchšie sprostredkovanie poznatkov, jednoznačnosť informácií, keď tvrdia, že väčšina žiakov nedokáže s rozmiestnením štruktúrnych komponentov aktívne pracovať, prepis učiva z učebnice do podoby diktovaných poznámok je pre väčšinu žiakov nutný.

„Žiakov veľký počet obrázkov rozptyľuje, pôsobia skôr rušivo ako motivačne. Podstatné informácie sú zaradené skôr ako marginálie a nie v texte. Žiaci si nevedia vytvoriť systém, pretože z každej strany na nich pôsobí iná forma informácie. Raz je to obrázok, raz pojmy, raz otázky a úlohy rôznych typov. Piataci ešte nevedia samostatne zvládnuť prácu s toľkými rôznymi typmi informácií.“, „(nevedia) pochopiť súvislosti medzi hlavným textom a margináliami“.

To objektivizuje položka č. 10 [Marginálie a podnadvisy pomáhajú žiakom prepájať jednotlivé prvky učiva.], kde prevažuje súhlas hodnotiteľov nad nesúhlasom (Príloha 4) a s ňou vysoko korelujúca položka č. 11 [Texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešpondujú.], $r_{10,11} = 0,542$.

Zriedka (2,6 %) sa objavovala požiadavka oddelenia učebných a doplnkových textov (pravá a ľavá strana tematickej dvojstrany).

Ergonomické vlastnosti učebnice sú ďalším aspektom organizačnej funkcie a ako sme už uviedli vyššie, hodnotitelia boli s nimi spokojní – druh a veľkosť písma 95 %, grafická úprava

a estetické vybavenie učebnice 81 %, komfortnosť formátu knihy 85 %, čitateľnosť ilustrácií 88 %.

Požiadavky 4 % hodnotiteľov na záverečné zhrnutie učiva po tematickom celku, sumárny test a podobné fixačné a aktivačné komponenty spadajú tak do organizačnej, ako aj informačnej a metodickej funkcie.

Informačná funkcia bola overovaná siedmimi uzavretými (4, 5, 7a, 14, 15, 22, 23, 24) a jednou otvorenou položkou. Celkovo najmenší súhlas z celého dotazníka sme zistili v položkách č. 22 až 24 zacielených na integračnú zložku informačnej funkcie.

Z uzavretých položiek č. 4 a č. 5. (Príloha 4) a z doplnkovej otvorenej položky možno dedukovať len miernu spokojnosť s komplexnosťou podávaných informácií primerane v kontextoch ďalších vedných disciplín, s výberom poznatkov a informácií tak, aby si žiak poznávajúci minulosť vytváral predstavu o živote.

„Obrázky a grafy sú na niektorých stranách chaoticky usporiadané, žiaci nevedia čo k čomu patrí napr. s.44, 32. Chaos v rozdelení pamiatok, hmotné pamiatky sa prekrývajú s pomníkmi a pamätníkmi, žiaci ťažko chápu rozdiel, že pomníky a pamätníky nie sú hmotné pramene. ...“

Hodnotitelia (55 %) by uvítali častejšie odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje, chýba väčšie množstvo odkazov na doplňujúcu literatúru a textov na samostatné analyzovanie, viac historických máp, viac zmienok o slávnych osobnostiach, archeológoch, o pomocných vedách.

S výrokom v položke č. 15 [Jednotlivé texty, ukážky a úlohy jasne indukujú, čo má žiak ovládať.] rozhodne alebo čiastočne súhlasilo 71 % hodnotiteľov s tým, že jednotlivé texty, ukážky a úlohy jasne indukujú, čo má žiak ovládať, čo môže samostatne analyzovať a bádať, čo je predmetom záujmu 'navyš' a dobrovoľnej činnosti. V otvorenej odpovedi dodávajú:

„Texty a úlohy prebúdzajú záujem žiakov a nabádajú ich k práci 'navyš' - k tvorbe prezentácií a projektov.“

„Žiak pri opakovaní vie, čo má ovládať, analyzovať.“

„Spracovanie učiva je prehľadné. Výbornou pomôckou pre vyučovaciu hodinu sú hrubo zvýraznené kľúčové slová v textoch, na základe ktorých si žiaci lepšie prepájajú a fixujú učivo.“

Rozhodný a čiastočný nesúhlas dalo 27 % hodnotiteľov. Pochybujú, že jednotlivé texty, ukážky a úlohy jasne indukujú, čo má žiak ovládať, čo môže samostatne analyzovať a bádať, čo je predmetom záujmu 'navyš' a dobrovoľnej činnosti. Zo štyridsaťdva otvorených odpovedí vidieť, že si uvedomujú nenahraditeľnú rolu učiteľa v selekcii poznatkov, v dopĺňaní a obohacovaní učiva v závislosti na schopnostiach žiakov, v navádzaní žiaka pri riešení úloh a cvičení, keďže schopnosti analýz a bádania sú u žiakov veľmi individuálne. Niektorí hodnotitelia priamo uviedli príklady vydarených projektov:

„...žiaci urobili v triede vlastné múzeum zamerané na numizmatiku. Doniesli mince, medaily aj papierové peniaze, zistili, kedy a kde sa nimi platilo.“

V otvorenej položke č. 32 [Čo Vám v učebnici dejepisu pre 5.ročník chýba? Vaše skúsenosti, názory, odkazy autorom] sa vyjadrilo kriticky k narušenej informačnej funkcii 157 hodnotiteľov (46 %). Najväčší podiel kritiky patrilo

- transformačnej stránke informačnej funkcie – prenosu obsahu histórie primerane schopnostiam žiakov, (16 %)

„Mám dojem, že učebnica je napísaná v snahe vyhovieť moderným trendom, nástupu technológii, napr. pri rozložení obrázkov na stranách, a to môže niekedy pôsobiť chaoticky... ..Ďalej by som privítala, ak by sa učebné texty zjednodušili a obsahovali viac faktických informácií a menej popisných. Predsa len ide o učebnicu pre žiakov 5. ročníka. Netreba im to komplikovať zložitými textami.“

„Chýba mi viac konkrétne založených úloh pre žiakov, lebo často úlohám v učebnici nerozumejú, zdajú sa im príliš všeobecné. Možno by som uvítala aj chronologickejšie a faktografickejšie usporiadanie učiva, z ktorého by si žiaci vytvorili vlastný systém poznatkov.“

„Niektoré témy sú pre žiakov piateho ročníka zbytočné (napr. téma Keď zlyhá komunikácia je pre žiakov zložitá, lebo tam majú vymenovaných pár konfliktov z dejín bez väčších súvislostí. Každé je opísané 1 - 2 vetami, takže žiakom to nedáva zmysel.“

„Niektoré učivá obsahujú príliš široký záber informácií bez hlbšieho vysvetlenia – obsiahnutý je určitý pojem, ale už bližšie informácie chýbajú, a tak učiteľ musí dopĺňať informácie z iných zdrojov (hlavne v časti Človek v premenách priestoru a času). Zároveň by bolo vhodné rozšíriť priestor na venovanie sa storočiam - žiakom to vytvára značný problém a ak sa to nenaučia v tomto ročníku, majú s tým neskôr problém.“

„Niektoré veci, ktoré sú samozrejmé, sú v učebnici opísané dostatočným množstvom textu, naopak dôležité informácie, na ktorých by mohli žiaci stavať, chýbajú. ... deťom je potrebné písať vecne, pretože pochopia iba ak majú informácie napísané jasne. Viac dôležitých informácií, zredukovať nepodstatnejšie. Opraviť chybu "prvý automobil bol vyrobený vo Francúzsku"- nie vo Francúzsku, ale v Nemecku. Karl Benz.“

„(Chýba) Viac faktografických vedomostí, údajov z histórie, roky, mená /napr. vedci, vynálezy, dopravné prostriedky, mená slávnych historikov, archeológov a pod.“

- málo zaujímavej, pútavej forme odovzdávaných informácií, ako súčasť transformačnej stránky informačnej funkcie (8 %)

„Najmä v prvej polovici je nudná, málo pútavá, málo zaujímavosť, nepriblíži natoľko žiakom úlohu histórie, zdá sa im to abstraktné. V druhej polovici lepšie.“

- obsahovej stránke podávaných informácií, keď hodnotitelia požadujú iný obsah dejepisu pre 5. ročník ZŠ (13-15 %)

„Vzhľadom na obsah vlastivedy v roč. 1. - 4., by som privítala, aby sa v 5. ročníku učil pravek (s ohľadom na ŠVP, obsah učiva dejepisu a jeho rozloženie v ročníkoch a dotáciou hodín). V tomto stave považujem 5. roč. v dejepise za 'stratený rok'. Učebnica sama osebe je dobrá, ale keby boli iné možnosti výučby. Veľa vecí z 5. roč. sa žiaci učia aj na občianskej výchove aj na slovenskom jazyku.“

„Učebnica má slabú obsahovú stránku, sú v nej témy a poznatky, ktoré už žiaci poznajú z predchádzajúcich ročníkov. Počas školského roka sa dozvedajú len málo nových historických informácií.“

„V učebnici chýba logické usporiadanie celkov. Nie je prehľadná, zbytočne obsiahna. Ak sa naďalej zostane pri takomto obsahu (nezmení sa učivo), tak by bolo vhodné zapracovať viac aktivít, projektov, aby si žiaci osvojili podstatu učiva hravou a pútavou formou. Keby sa dalo zmeniť učivo, tak si usporiadanie tém /celkov predstavujem asi takto: 1. Čo je to dejepis /história, 2. Historické obdobia, 3. Storočia, letopočty, 4. Historické pramene, 5. Písmo, 6. Život našich predkov, a na druhý polrok by som vložila 7. Pravek. Pravek je síce v šiestom

ročníku, ale vhodnejší by bol v piatom, pretože obsahovo je 6. ročník úplne prepchatý...obrazne povedané, v šestke začnete nejakým australopitekom a končíte pri Jane z Arcu... Je toho veľa, vypustenie dejín praveku a ich presun do 5. ročníka by bol určite vítaný.“

„Chýba mi viac dôležitejších informácií a faktov k niektorému učivu. Dôležitejšie témy viac prepracovať do hĺbky, poskytnúť k nim viac informácií a pod. a vynechať celky, ktoré nie sú až také dôležité a často sa mi zdajú vhodné pre nižšie ročníky.“

- Integrovačnej stránke informačnej funkcie, prepájaniu rôznych vedných disciplín a zdrojov poznávania (10 %)

„V učebnici mi chýbajú literárne zdroje, odkiaľ čerpali autori a tiež odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje...“

„Chýbajú mi odkazy na doplnkovú literatúru, filmy, elektronické médiá, seriály alebo inú motiváciu.“

„...Medzipredmetové vzťahy sa nedajú využívať v dostatočnej miere, pretože obsah učiva jednotlivých predmetov nekorešponduje navzájom, ako to bolo kedysi (DEJ - GEG, DEJ - OBN, ...)“

Ďalšie pripomienky s výskytom menej ako 3 % sa týkali

- aktualizácie fotografií alebo porovnaní minulosti so súčasnosťou,
- nesprávnosti niektorých údajov,
- obsahu prevyšujúceho ŠVP
- predimenzovanosti vzhľadom na hodinovú dotáciu 1 hodinu týždenne.

Metodickú funkciu sme overovali z viacerých pohľadov. Primeranosť podania obsahu veku mohli hodnotiť položky 12, 18, 20, ale hodnotenia o primeranosti veku sa vyskytovali aj v otvorených častiach iných položiek. Pojmová náročnosť textu je podľa 83 % hodnotiteľov primeraná veku. Zvyšnú časť názorového spektra reprezentuje vyjadrenie:

„Text niektorých tematických celkov je pre piataka príliš dlhý a abstraktný...“, resp. v učebnici mi chýba „Viac informácií. Iný spôsob výkladu učiva, nie opis, rozprávky, usporiadanie faktov a pojmov do rozsiahlych a opisných viet ale jasné a presné fakty, informácie. Žiaci si z textov nevedia vybrať to, čo je potrebné, podstatné bez pomoci učiteľa.“

Na úrovni oboznámenia sa s novým učivom samostatným štúdiom, prečítaním hlavného textu alebo riešením otázok a úloh, sa žiak pri výklade tohto učiva môže stať aktívnejším a zapájať sa do diskusie. Stáva sa partnerom učiteľa pri vysvetľovaní a diskusii, ak sa učiteľ rozhodol pre problémový, či diferencovaný spôsob vyučovania. Až 81 % hodnotiteľov je presvedčených, že žiaci formulácii otázok a úloh rozumejú. Dôležité však je tiež, ak sa žiak dokáže počas choroby /neprítomnosti na vyučovaní naučiť niečo sám. Tretina hodnotiteľov pochybuje, že žiaci sa dokážu z učebnice D5 samostatne učiť a naštudovať si čo len kratšie alebo čiastkové témy samostatne.

„... malý piatak si dobre nedokáže vybrať podstatnú informáciu. Keby som im nepísala poznámky na tabuľu, tak by nevedeli poriadne zistiť, o čom je väčšina učiva v učebnici.“, resp.: „(žiaci) nevedia rozlíšiť text na doplnkové čítanie a učebný text...“ alebo „...je potrebné žiakovi presne ukázať a vysvetliť, čo má vedieť a s čím má pracovať v učebnici. Piataci to sami nevedia, potrebujú pomoc. Sú málo kreatívni a ešte slabo zorientovaní v dejepise a dejinách.“

„Učivo predbieha poznatky vzhľadom na vek a vedomosti žiaka 5. ročníka. Učiteľ musí vynakladať veľa úsilia, aby žiakom objasnil dané obdobie, o ktorom sa ešte neučili“, resp. „Len zopár žiakov dokáže pracovať samostatne s učebnicou.“

„Žiaci, ktorí na hodine chýbali, sa snažia dobehnúť zameškané učivo pomocou učebnice, ale nevedia sa v nej samostatne orientovať, chýbajú im kľúčové informácie, ktorých by sa mohli držať.“

„Texty obsahujú málo faktov. Skôr ide o rozprávanie príbehu a žiaci nevedia, čo je v ňom podstatné. V otázkach a úlohách nie je jasné, čo žiak musí a čo nemusí vedieť.“

O opaku je rozhodne presvedčených 21 %, ale otvorené vyjadrenie skúsenej dejepisárky bolo silne ojedinelé.

„Žiaci sú vedení už na prvom stupni k samostatnej práci s učebnicou, táto je zaujímavá, takže naozaj sa s ňou naučia rýchlo pracovať.“

V otvorenej položke č. 32 [Čo Vám v učebnici dejepisu pre 5. ročník chýba? Vaše skúsenosti, názory, odkazy autorom:] sa vyjadrilo kriticky k narušenej metodologickej stránke podania učiva 18,6 %, pričom pripomienky smerovali predovšetkým k roztrieštenosti obsahu vzdelávania medzi hlavný a doplnkový text, čo im pripadá „chaotické“ a uvítali by „zjednodušené“ podávanie informácií, zriedkavo (menej ako 3 %) požadujú zhrnutie faktov, informácií, znalostí po každom tematickom celku. Neprimeranosť veku akcentovalo 11,3 % z 345 hodnotiteľov.

Ak je **formatívna funkcia** učebnice D5 v zmysle vzťahu žiaka k histórii hodnotiteľmi spochybnená, tak je to z pohľadu obsahu vzdelávania, ktorý, ako sme už uviedli, v niektorých učiteľoch pretrváva a radi by začínali výklad dejín chronologicky – od praveku. Indukujú, že začínať nový predmet u piatakov je najvhodnejšie pravekom práve preto, že tak dosiahneme väčší súlad ontogenetických a fylogenetických aspektov, čo podmieňuje prirodzený vstup do predmetu a zvyšuje záujem o predmet ako taký.

„Obsah treba prepracovať, prehodnotiť. Informácie, ktoré sa dostávajú žiakom, už dávno poznajú z nižších ročníkov, myslíme si, že je potrebné v 5. ročníku začať s obdobím praveku, prípadne starovek a pokračovať v ďalších ročníkoch, ...“

„Predpísané učivo 5. r. sa podľa môjho názoru dá zvládnuť aj za pol roka, je až prehnane jednoduché, až primitívne. V minulosti už v 5. ročníku žiaci začínali obdobím praveku, to bolo oveľa vhodnejšie.“

„Keďže učivo dejepisu v 5. ročníku má stimulovať záujem žiakov o tento predmet, uvítala by som oveľa praktickejšie zameranie učebnice.“

„Podľa mňa učivo v 5. roč. podľa tejto učebnice je veľmi všeobecné a žiaci sú sklamaní, lebo v dejepise očakávajú konkrétne dejiny. Žiaci mi o tom anonymne písali.“

„Problém je v tom, že niektoré témy sú úplne zbytočné. Prvý polrok, kde oboznamujeme žiakov s dejepisom ako takým, je v pohode, ale druhý polrok obsahuje témy, o ktorých netreba rozprávať alebo sa dajú skrátiť na pár hodín. Podstatnejšie by bolo vypustiť posledné témy a namiesto toho sa venovať praveku v plnom rozsahu. Netreba deťom rozprávať témy, ako si človek vytváral rodinu, alebo ako si zmenšoval svet. Aj tak sa k tomu stále učiteľ vracia s deťmi počas každého obdobia.“

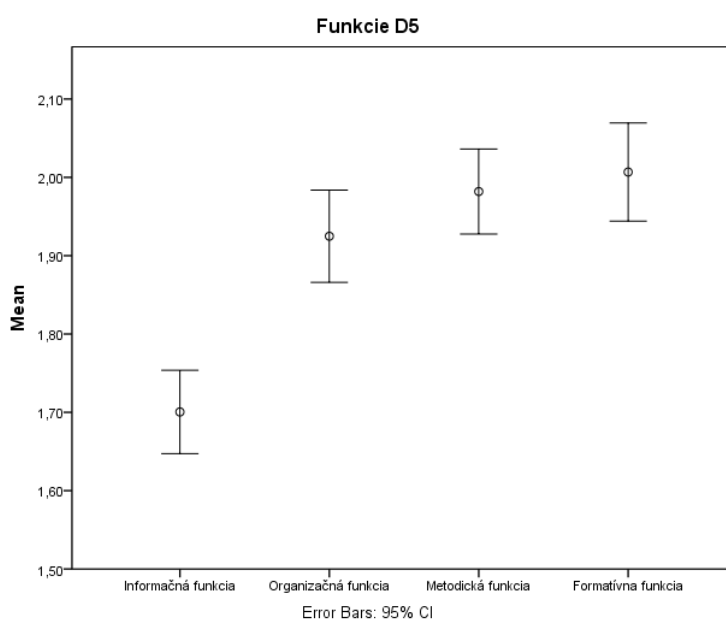
Požiadavky na väčší obsah regionálnych dejín, poukazovania na slovenské historické osobnosti a podobné atribúty pestovania vlastenectva, boli veľmi ojedinelé.

Z pohľadu motivácie k učeniu sa a sebaregulácie miera súhlasu s prítomnosťou spätno-väzbových prvkov bola priemerná.

„Úlohy sú postavené vo všeobecnej rovine, nie vždy odkazujú na text alebo ukážku, vyžadujú často prácu s internetom alebo osobnú skúsenosť...na jednej strane je to fajn, deti sa zahrajú na bádateľov, ale ukážky textu v učebnici by mali byť zvolené lepšie, pútavejšie...celé je to zbytočne rozpísané.“

„Stanovené úlohy sú skôr na teoretickej úrovni.“

Podľa frekvencií odpovedí v položkách 8, 17 a 25 spokojnosť s plnením formatívnej funkcie D5 je mierna¹³. Ako priemernú treba hodnotiť spokojnosť s plnením informačnej funkcie učebnice D5 (Obr. 9).

Obr. 9 Priemerné hodnoty spokojnosti s funkciami učebnice D5

Súlad s inovovaným ŠVP hodnotitelia prevažne potvrdzujú (Príloha 4, položka 26). Prípadné námietky sa týkali nadbytočnosti niektorých kapitol alebo absencie iných.

„Kapitola s názvom Ako si človek vytváral rodinu sa zdá byť navyše a chýba kapitola s väčším dôrazom na tému: Stretávanie kultúr.“

¹³ Škála spokojnosti:

100-85%	Veľmi vysoká spokojnosť
84-69%	Vysoká spokojnosť
68-50%	Spokojnosť
49-31%	Nespokojnosť
30-15%	Vysoká nespokojnosť
14-0%	Veľmi vysoká nespokojnosť

„Ja aktuálne podľa IŠVP z učebnice neučím látku Sviatočné a pamätné dni a celú časť Človek v premenách priestoru a času s výnimkou látok Ľudia v pohybe a Detská práca.“

„Například výkonovým štandardom: 'identifikovať dôsledky konfliktov a vojen pre človeka a prostredie, v ktorom žije' a 'zdôvodniť stálu prítomnosť vojen v minulosti a prítomnosti' je venovaná jedna téma na konci roka. K niektorým témam chýba výkonový štandard (napr. Ako sa žilo na úsvite dejín). Niektoré témy sú spracované dobre (napr. Človek a komunikácia).“

„Podľa inovovaného ŠVP je vypustený 2. TC - žiakov najviac zaujíma, majú najväčší rozhľad v tejto oblasti.“

„Vzhľadom na štandard vzdelávania sú tam fakty navyše a málo skúmania, bádania. Treba sa zamyslieť nad obsahom štandardov, pretože skok do 6. roč. je obrovský a pre žiakov stresujúci.“

Celkovú spokojnosť s učebnicou mali možnosť hodnotitelia zhrnúť voľbou opakovaného vydania, ak považujú rozsah nutných zmien v učebnici za menší ako 5 %, alebo voľbou reedície, keď zmeny by mali byť do 30 %, alebo sú za zastavenie používania učebnice, keďže si myslia, že nutné zmeny v opakovanom vydaní presahujú 30 % (Tab. 8).

Tabuľka 8 Odporúčanie hodnotiteľov D5, zaradenie do jednej z troch kategórií

Celková spokojnosť s učebnicou D5	N	%
1. Zastavené používanie	56	16
2. Reedícia	186	54
3. Opakované vydanie	103	30
<i>Spolu</i>	345	100

Závery pre D5

Viac ako tri štvrtiny hodnotiteľov konštatovalo, že učebníc majú v škole dostatočné množstvo.

Používanie učebníc učiteľmi na prípravu na vyučovanie je častejšie ako žiakmi na vyučovaní.

V 81 % prípadov majú časovú dotáciu na dejepis v piatom ročníku jednu hodinu týždenne, 19 % dve hodiny týždenne. S časovou dotáciou v zmysle primeranosti k množstvu učiva je úplne spokojných 60 % a veľmi nespokojných necelých 5 %. Pri podrobnejšom pohľade skúmaním otvorených položiek k tejto problematike sa ukazuje, že polovica hodnotiteľov chápe rolu dejepisu v piatom ročníku ako prípravu pre ďalšie ročníky a títo sú s hodinovou dotáciou spokojní. Ďalšia časť hodnotiteľov (31 %) s hodinovou dotáciou je nespokojná. Chceli by vyučovať dejepis viac do hĺbky pre žiakov, ktorých dejiny zaujímajú. Iným žiakom, napr. zo sociálne znevýhodneného prostredia je učivo ťažké. Ich učitelia vyučovanie dejepisu raz týždenne považujú za nedostatočne intenzívne. Niektorí hodnotitelia frekvenciu raz týždenne kritizujú aj preto, že v organizácii školského roka sa neraz stane, že hodina odpadne a následne sa ťažko vpraví do preberanej témy spreď dvoch týždňov. Žiaci tak strácajú o dejepis záujem. Učitelia považujú za dôležité vzbudenie záujmu aj z dôvodu, aby žiaci vedeli vo vyšších ročníkoch o rôznych problematikách diskutovať, poučiť sa z nich a aby nevnímali dejepis len faktograficky. Upozorňujú, že diskutovať, používať viac pracovný zošit, diferencovaný prístup, učivo prepájať aj s regionálnymi dejinami, čo považujú za tiež veľmi dôležité, je možné len pri dvoch hodinách za týždeň. Požadujú viac sa venovať orientácii v čase, spôsobom merania času, zaraďovaniu do storočí, pomocným vedám historickým, historickým prameňom a argumentácii o ich vierohodnosti. Uvítali by podrobnejšie témy o kartografii, migrácii, práci historika, heraldika, numizmatika, viac textov na ilustráciu práce s historickými prameňmi, analýzu príbehov z určitých regiónov. Dostatočnosť hodinovej dotácie posudzujú nielen z hľadiska dôkladnosti vyučovania, ale aj z pohľadu ťažkostí žiakov so ŠVVP, ktorých pribúda.

Za prekážku orientácie žiaka v učebnici, samostatného učenia sa a narábanie s učebnicou pri opakovaní učiva považujú jej „chaotické usporiadanie“ hlavných textov – ich delenia do kapitol a podkapitol, marginálií a ikonického materiálu ako aj samotné podanie dejepisnej látky všeobecným až akademickým, nudným spôsobom a s tým súvisiace ťažkosti žiaka samostatne vyberať podstatné informácie, neschopnosť budovať si z podaného učiva vlastný pojmový aparát, keďže je mu predkladaná syntéza poznatkov, ktoré nemá. Učebnica v tomto zmysle pripadá učiteľom príliš abstraktná, málo praktická, „bez konkrétnych dejín“. Iným, tretím pohľadom je hodnotenie v zmysle porovnávania rozloženia učiva medzi ročníkmi. Tretina hodnotiteľov sa vyslovuje za prehodnotenie ŠVP. Upozorňujú na to, že sled vydaní učebnice nezohľadňoval zmeny v ŠVP. Tiež sa sťažujú na „riedky“ dejepis v 5. ročníku a stresujúci „rýchlokurz dejepisu“ v 6. ročníku. Niektorí to riešia tak, že začnú preberať učivo 6. ročníka už v druhom polroku 5. ročníka.

Vyskytli sa aj požiadavky na pracovný zošit hradený MŠVVaŠ, ale súčasne konštatovali potrebu dvoch hodín týždenne.

Celkovo možno konštatovať, že **názory hodnotiteľov na jednotlivé aspekty kvality učebnice D5 nie sú jednotné, že sú často ambivalentné až protichodné**. Je zrejmé, že tretina učiteľov by požadovala **iné rozvrhnutie učiva**, a síce zaradiť *Pravek a Staroveké civilizácie* už do druhého polroku 5. ročníka. Navrhujú upraviť hodinové dotácie. Napríklad od 5. - 9.ročník počet hodín 1-2-2-2-3, takže kvalita učebnice sa týmto pre nich dostáva do priameho súvisu s kvalitou Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP).

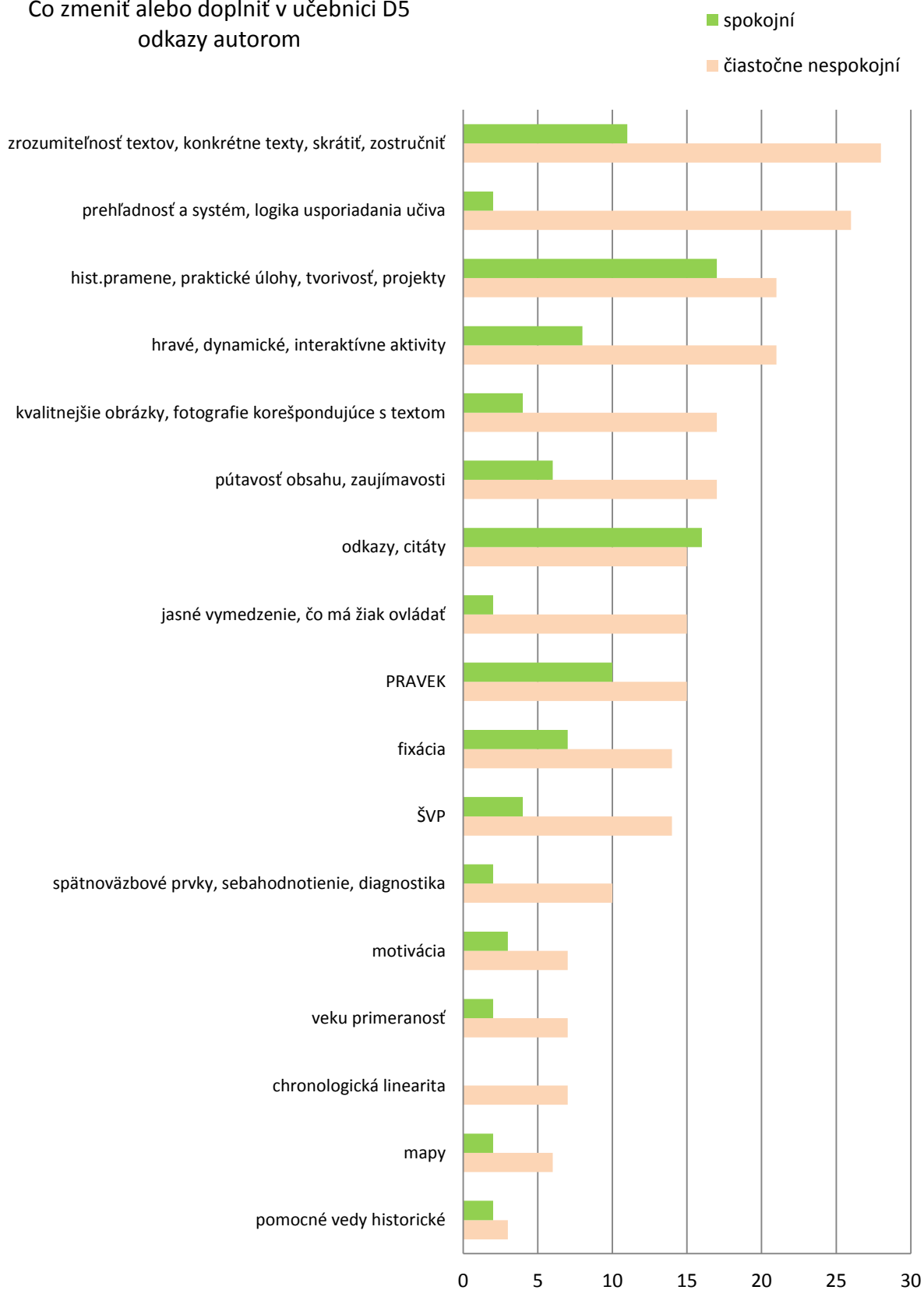
Iným deliacim kritériom je počet žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Hodnotiaci formulár, žiaľ, neobsahoval položku zisťujúcu tento parameter, ale z otvorených položiek vyplynulo, že **prítomnosť špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb** vo vyučovaní je faktorom spokojnosti s učebnicou a motívom požiadaviek na metodickú príručku. Pokiaľ ide o príťažlivosť a kvalitu spracovania obsahu, štvrtina hodnotiteľov nesúhlasí, že podanie obsahu je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných statí. Kritizovali aj usporiadanie textov a ďalších komponentov, ktoré považujú za chaotické, nesystematické a žiakov rozptyľujúce.

Ďalší hodnotitelia vzniesli viacero námietok voči prílišnej abstraktnosti a vysokej teoretickej úrovni textu alebo úloh, respektíve oslabenej primeranosti veku. Tým, že nie každý žiak dokáže pracovať s učebnicou samostatne, je formatívna funkcia z pohľadu učenia sa žiaka oslabená. Vzhľadom na relatívnu nesamostatnosť piatakov by títo hodnotitelia **očakávali viac inštruktívny prístup**, aby boli vytvorené lepšie podmienky pre samostatnú prácu žiaka. Privítali by konkrétnejšie zamerané úlohy, ktoré by obsahovali základné pojmy, aby si žiaci v učive sami vytvárali istý systém poznatkov. Objavili sa aj priame návrhy na prehĺbenie informačnej funkcie D5 zaradením internetových odkazov a máp, úpravou popisu obrázkov, selektívnym usporiadaním textov tak, aby si žiak sám vytvoril pojmotvorný proces učenia sa.

Približne polovica hodnotiteľov chápe propedeutický význam vyučovania dejepisu v 5. ročníku a ak majú v triede zloženie žiakov so štandardným intelektovým nadaním, **sú s učebnicou spokojní**. Súhlasia, že zhromaždené údaje v učebnici sa neorientujú len na hotový prenos znalostí, ale aj na stimulovanie a rozvíjanie myslenia žiakov, ich samostatného uvažovania, čo podporuje intelektový rast žiaka. Hodnotia, že motivačná časť vo forme textu, údajov alebo obrázka k výkladovému textu nikdy nechýba, že žiak má možnosť prostredníctvom tejto učebnice pochopiť minulosť a jej členenie, význam histórie pre súčasného človeka. Niektorí hovoria až o prílišnej jednoduchosti učebnice.

Záverečné odkazy autorom, ktoré využilo 90 % hodnotiteľov. Usporiadaná množina hodnotiteľov je rozdelená do dvoch skupín podľa hrubého skóre na „čistočne nespokojných“ a „spokojných“. Oblasti odkazov autorom ilustruje Obr. 10. Úplnú nespokojnosť bez návrhov, pripomienok, podnetov prejavilo v odkazoch autorom 6 hodnotiteľov, obdobne, úplnú spokojnosť 41 hodnotiteľov.

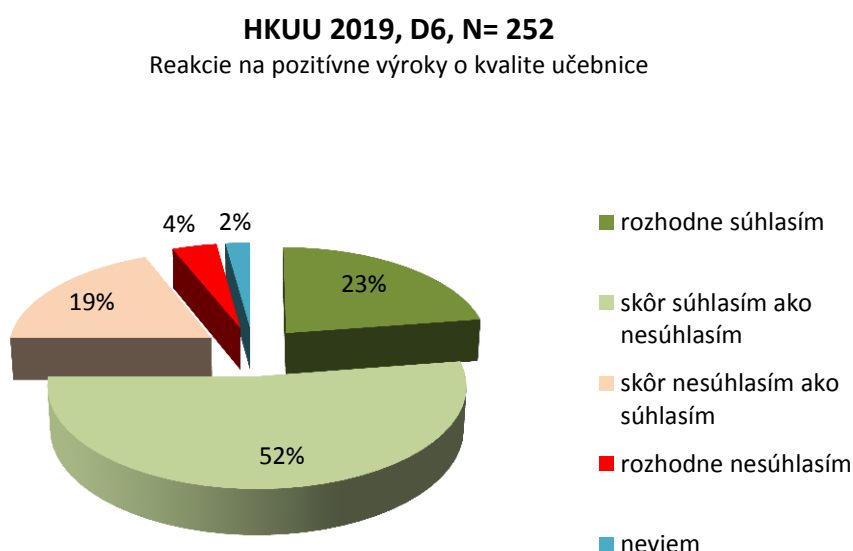
Čo zmeniť alebo doplniť v učebnici D5
odkazy autorom

Obr. 10 Oblasti pripomienok k učebnici D5 v rozdelení hodnotiteľov podľa HS

Dejepis pre 6. ročník ZŠ

Z frekvencií odpovedí na 33 uzavretých meritórnych položiek týkajúcich sa funkcií učebnice (Obr. 11) možno predpokladať, že hodnotitelia **vypovedajú o spokojnosti s učebnicou D6**¹⁴.

Obr. 11 Miera súhlasu s pozitívnymi výroky o funkciách učebnice D6

Prehľad frekvencií všetkých uzavretých položiek je v Prílohe 4. Z neho vyplýva, že hodnotitelia boli najviac spokojní **s formálnou stránkou učebnice**. Konkrétne, najvyššie hodnotili, že učebnica je bez gramatických chýb, že veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná, že zvolený druh písma (normal, bold, kurzíva) vhodne diferencuje význam textov, že učebnica je bez rozporuplných tvrdení a terminologických nedostatkov, že všetky texty a doplnujúce informácie sú odborne a vecne správne. V týchto hodnoteniach boli najviac jednotní. Priemerne najmenej spokojní (a súčasne najmenej jednotní) boli s prítomnosťou pravidelných odkazov na ďalšie vzdelávacie zdroje, ako sú odkazy na filmy, doplnkovú literatúru, elektronické médiá a podobne. Nízko hodnotili

¹⁴ Škála spokojnosti:

100-85%	Veľmi vysoká spokojnosť
84-69%	Vysoká spokojnosť
68-50%	Spokojnosť
49-31%	Nespokojnosť
30-15%	Vysoká nespokojnosť
14-0%	Veľmi vysoká nespokojnosť

integračnú funkciu aj v zmysle využívania D6 v iných predmetoch. Tiež nesúhlasia (40 %), že učebnica poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva nad rámec ŠVP, aj keď toto kritérium je pre predimenzovanú D6 nevhodné, a že historické fakty sú podávané z rôznych uhlov pohľadu.

Na plnenie **organizačnej funkcie** učebnice D6 sa zameriavali položky 3, 7, 8, 10, 19d, 20, 28e (Tab. 1).

Takmer 84 % hodnotiteľov rozhodne alebo čiastočne súhlasí, že učebnica D6 celkovo zodpovedá výkonovým a obsahovým štandardom aktuálneho ŠVP a spoľahlivo vedie učiteľa a žiakov k napĺňaniu obsahových a výkonových štandardov vzdelávania podľa Štátneho vzdelávacieho programu. Učitelia poukazujú, že novšie vydanie učebnice D6 úpravu ŠVP nezohľadnilo. Zároveň si uvedomujú, že redukcia učiva z učebnice voči inovovanému ŠVP je v ich rukách. Niektorí navrhli, že v 6. ročníku by sa nemalo pokračovať po starovekom Grécku a Ríme dejinami stredoveku, keďže sa to pri hodinovej dotácii „*nedá stíhať*“. Objavili sa námietky:

„Učebnica obsahuje príliš veľa tém, ktoré nie sú obsahom inovovaného ŠVP. Spracované sú faktograficky, čo odrádza žiakov od dejepisu.“ „...chýba podrobnejší opis vývoja človeka.“

„Pri hodinovej dotácii je (učebnica) skôr zdrojom stresov, lebo učiteľ si večne musí klástť otázku, čo z toho množstva faktov má vybrať, aby jednak obsiahol tému a jednak motivoval a zaujal žiaka. Učebnica je niekedy zbytočne zovšeobecňujúca a obsažná, teda aj suchopárna. Už boli aj prehľadnejšie učebnice, aj keď možno menej výpravné. Na hodinovú dotáciu je nevyhovujúca.“

„...Je vhodná na dve hodiny dejepisu týždenne.“ „... nie je v súlade s iŠVP tematický celok týkajúci sa Praveku, nie je zaradený v iŠVP pre OG v 1. - 4. roč. OG. Namiesto tohto tematického celku došlo k zaradeniu tematického celku "Od blízkeho k vzdialenému", ktorý je súčasťou iŠVP pre 5. roč. ZŠ!!!“

Spokojní (83 %) boli s vybavením učebnice ikonickými komponentmi, ktoré vhodne dopĺňajú verbálny text učebnice, čím umožňujú lepšie pochopenie historických udalostí a faktov, čo efektívne napomáha k vytváraniu predstáv o konkrétnej historickej situácii. Uvádzajú, že informácie v doplňujúcich materiáloch sú potrebné pre posun vo vzdelávaní. Texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity podľa nich navzájom vysoko korešpondujú.

„Práve doplňujúci materiál dokáže často žiakov zaujať viac ako výkladový text.“

„Časová os aj tabuľky sú pravdaže veľmi prospešné pri výučbe dejepisu. Žiakom to pomáha pri lepšej predstave, kedy sa nejaká udalosť odohrala. Mapy pravdaže tiež slúžia k lepšej predstavivosti, ale niekde by som možno aj 1 - 2 pridala, napr. pri Starovekom Ríme (obdobie cisárstva, alebo púnske vojny...).“

„Obrázky, mapy a pod. sú v jednotlivých témach použité dobre. Veľmi sa mi páči tabuľka na strane 56-57, kde sú vypísané jednotlivé obdobia so základnými pojmami, ktoré sú jednoduché a pomôžu deťom. Tabuľka o starovekom Ríme je najhoršia z nich, kde by bolo treba dopísať iné podstatnejšie pojmy, ako sú vypísané.“

„Učebnica je dobre graficky spracovaná a prehľadná. Žiakom sa s učebnicou dobre pracuje. Nachádzajú sa v nej aj práce s prameňmi, čo žiakov vždy zaujme.“

Kritici tejto stránky kvality učebnice namietajú,

- že obrázky nedostatočne plnia tak motivačnú ako aj informačnú funkciu, „sú, žiaľ, často len ilustračné“, výkladový text sa k nim neviaže;
- že máp je nedostatok. Používanie dejepisných atlasov je pravdepodobne zriedkavé¹⁵.
- že niektoré prehľadové tabuľky majú na to isté obdobie uvedené rôzne dátumy a údaje a že zhrnutie na záver tematického celku býva príliš nahustené v tabuľkách, ktoré sú pre žiakov málo prehľadné a nie príliš záživné.

Hodnotia doplnkové komponenty v už i tak prehustenej učebnici ako neprehľadné.

S ucelenosťou jednotlivých tém bolo úplne a čiastočne spokojných 82 % hodnotiteľov.

„Nadväznosť, logickosť usporiadania, príčin a dôsledkov potrebných pre ďalší vývoj spoločnosti a národov je veľmi dobrá. Nedostatkom podľa mňa je opäť malý časový priestor, lebo nie všetci žiaci disponujú rovnakými schopnosťami, predstavami a analýzou daných javov.“

Štruktúra učebnice je spracovaná tak, aby spĺňala metodicko-didaktické kritériá, a tým umožňovala rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov. Učebnica umožňuje žiakovi orientovať sa v čase a priestore. Text umožňuje rozvíjať rozumové a pamäťové schopnosti žiaka, tiež dokáže pochopiť príčiny a dôsledky historických udalostí.

Tematické celky za sebou nasledujú v logickom chronologickom poradí, čím vytvárajú v žiakovi celkom dobrú predstavu o historickom obraze sveta. Tematický celok Obrazy stredovekého sveta:

„však obsahuje množstvo rokov a informácií, a tak má žiak občas pocit, že sa v danom období stráca.“, „...učivo o Židoch - Starý zákon by som dala k Orientu (Chetití, Feničania) nie k Rímu.“

Iní hodnotitelia vyčítajú tematickým celkom neproporčnosť. Nie všetky témy sú podľa nich dostatočne ucelené. Niektoré témy je podľa nich potrebné dopĺňať, aby žiak pochopil následnosť jednotlivých udalostí a chronologické usporiadanie (na s. 48 sťahovanie národov, s.58 zase Germáni a Slovania, a medzitým je kresťanstvo a židovské náboženstvo) im pripadá nevhodné.

Aj keď tri štvrtiny hodnotiteľov považujú učebnicu D6 za dominantný zdroj prezentácie učiva stanovenej aktuálnym ŠVP, podľa hore uvedeného a odpovedí v položke 10 žiak pri dlhodobej absencii na vyučovaní nie je schopný učivo z D6 naštudovať samostatne¹⁶, resp.

¹⁵ „...Možno by bolo dobré vytvoriť mapu súčasnosti súčasne s mapou historickou. Napríklad by mohla byť jedna súčasná mapa vytlačená v učebnici a druhá historická by mohla byť na priesvitnej fólii, a tak by žiaci mali prehľad o minulosti a súčasnosti.“

¹⁶ „Pre domácu prípravu žiakov (a informáciu pre rodičov) by sme navrhovali na začiatku každej témy uviesť požiadavky, čo má žiak vedieť a na akej úrovni (motivácia, hodnotenie, sebahodnotenie). Moja skúsenosť hovorí, že v učebnica 5. ročníka v súčasnej podobe je zbytočná. Ak by sa prerobila, bolo by vhodné presunúť tam témy zo 6. ročníka (pravek) vo veku primeranej podobe. Keďže tu učíme žiakov učiť sa, rozsah učiva by mal byť prispôsobený tak, aby sa dali aplikovať metódy metakognitívneho vzdelávania a boli by realizovateľné aj pri väčšom počte žiakov v triede.“

podľa tretiny hodnotiteľov ani niektorú tému v základnom rozsahu. Len 17 % si myslí, že učebnica neobsahuje nepýtavé, fádne a zbytočne podrobné state.

Plnenie **informačnej funkcie** učebnice D6 zisťovali položky 5, 6, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19abc, 24 (Tab. 1).

Učebnica, ako sme už uviedli, pokrýva ŠVP, je bez gramatických nedostatkov, rozporuplných tvrdení a terminologických kolízií a všetky texty a doplňujúce informácie sú odborne a vecne správne. To si rozhodne alebo čiastočne myslí viac ako 90 % hodnotiteľov.

S ďalším stránkami informačnej funkcie boli menej spokojní. Obsahy tematických celkov považujú za nevyvážené. Objavili sa aj názory, že témy niektorých celkov sú málo rozpracované, napr. Egypt, 100-ročná vojna, a v porovnaní s tým je pravek obšírny a obsahuje podľa nich aj málo dôležité učivo. Vyjadrili sa, že by **bolo dobré vydať opäť dejepisnú čítanku**.

Menej ako polovica súhlasí, že v učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje, že je použiteľná aj vo vyučovaní iných predmetov. S tým, že učebnica poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva a že podáva informácie z rôznych uhlov pohľadu málo presvedčivo súhlasí 65 %. Takýto podiel málo presvedčivého súhlasu bol aj s tým, že sprostredkované informácie sú podané komplexne, teda v kontextoch ďalších vedných disciplín. Mali na mysli predovšetkým medzipredmetové vzťahy najmä s geografiou, ďalej s občianskou náukou, ale i so slovenským jazykom, keď využívajú poznatky z literatúry, matematiky, biológie, fyziky, výtvarnej výchovy. Kritici namietajú, že ŠVP neumožňuje prepájanie vedomostí medzi vymenovanými predmetmi s dejepisom, keďže je medzi nimi obsahový /časový posun.

„V minulosti, keď sme niečo brali na dejepise, tak sa to žiaci učili aj na geografii, hudobnej, výtvarnej výchove, teraz to tak nie je. Napr. v 6. roč. sa preberal stredovek, na výtvarnej preberali gotiku a na zemepise sa učili Európu - všetko sme mohli prepojiť.“

„V medzipredmetových vzťahoch nie je žiaden systém. Neprestajne sa mení obsah, rozsah predmetov, učiteľ stráca prehľad, čo sa kedy a kde preberá.“

Približne pätina pripisuje deficit v rozvoji medzipredmetových vzťahov žiakom usudzujúc, že nedokážu prepájať súvislosti. Tu niektorí dalo najavo, že si jasne uvedomujú svoju úlohu.

„Ide opäť aj o prácu učiteľa na hodine, žiaci sa musia naučiť vyvodzovať, spájať a dávať informácie do súvislostí, nesmú sa dejepis učiť mechanicky, naspamäť. Musia učivám rozumieť, používať logické myslenie. Je to náročná práca a nie všetci žiaci to zvládajú hneď.“

Aj keď súhlas s tým, že učebnica vedie k hodnoteniu úlohy osobností v dejinách je málo výrazný (61 %), viac ako tri štvrtiny hodnotiteľov súhlasí, že výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakom tvoriť historický obraz vývoja sveta. Rovnako (73 %) oceňujú dostatok informačného materiálu, ktorý žiakom pomáha v učení sa. V otvorenej časti položky 13 sa vyjadrilo 15 % hodnotiteľov.

„Každé dieťa má inú formu zapamätávania si učiva. Prehľadnosť, stručnosť, názornosť a dobrý obrazový materiál však podnecuje u každého dieťaťa schopnosť analyzovať a vytvárať si vlastné poznatky. Aj ten najslabší žiak, ak má možnosť, dokáže z obrázka vydedukovať zaujímavé poznatky, sám si pritom neuvedomuje, že sa aj učí.“

„Časové priamky sú spracované veľmi dobre, mohli by byť používané viacej“.

„...tabuľky... sú stavané pre "výborných" žiakov.“

„Jediné, čo mi chýba, je akési zhrnutie učiva v podobe myšlienkových máp. Inak sú všetky spomínané súčasti na veľmi dobrej úrovni.“

Vyjadrenie *„Tabuľky, pojmové mapy, prehľadné schémy, časové osi a zhrnutie na záver tematického celku chýba. Je na učiteľovi, aby urobil nejaký záver tematického celku.“* bolo ojedinelé.

Veku primerané podanie učiva žiakom je súčasťou transmisívnej stránky informačnej funkcie, ale spadá aj do **metodickej funkcie**. Túto a ďalšie stránky metodické funkcie rekognoskovali položky 4, 5, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 19d, 20, 21, 22 (Tab. 1).

Adresne zisťovala názory na primeranosť učebnice veku žiakov položka 9., v ktorej hodnotitelia prejavili len miernu spokojnosť (69 %) s tým, že náročnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov, a že nechýbajú vysvetlenia historických zvrátov, udalostí a vzťahov. V otvorenej časti položky, kde sa vyjadřila štvrtina hodnotiteľov, je nespokojnosť s týmto aspektom učebnice štyrikrát častejšia ako spokojnosť. Len deväť chvália, že text je pre danú vekovú kategóriu pochopiteľný a slovníček dostatočne plní úlohu pri objasňovaní nových pojmov. Tridsať šiesti namietajú, že niektoré časti, napr. v *Obrazy starovekej spoločnosti*¹⁷, majú neprimerane zhustený obsah s pomerne veľkým počtom nových pojmov alebo spojení, ktoré žiak so slabou slovnou zásobou a bez čitateľských návykov¹⁸ ťažko pochopí. Uspokojí sa len s verbálnym memorovaním textu, ktorému ani nerozumie. Uznávajú, že slovníček je užitočný a prevažne dostatočne vysvetľuje novú terminológiu, ale tvorba asociácií historických pojmov je pre väčšinu žiakov¹⁹, a zvlášť pre žiakov z MRK, za danej časovej dotácie nevládnuteľná:

„Fakty sú relatívne dobre vysvetlené, no tých pojmov je priveľa. Autori sa snažili obsiahnuť čo najviac, no zákonite neraz museli ostať na povrchu. Šla by som cestou väčšej výberovosti. Učiteľ tento nedostatok musí suplovať vlastným výberom faktov, ktoré chce žiakom prezentovať.“

¹⁷ Napr. Dávnoveké Grécko - olympijské hry, Sparta, obyvateľstvo, život Sparťanov, riadenie štátu, aténski zákonodarcovia, Drakon, Solón, Kleistenes, Peisistratos, formy štátu, ostrakizmus, veda a vzdelanie atď.

¹⁸ Súčasnému žiakovi robí problém porozumenie slovenských slov - lovec, zberač, pastier, roľník, názvy pracovných nástrojov, pretože s nimi neprichádzajú do styku.

¹⁹ „Text viacerých učív je štylisticky aj odborne mimoriadne náročný často aj pre výborných žiakov.“

„...Nemyslím si, že šiestak nutne potrebuje poznať pojmy ako antropogenéza, halštát, latén, chalkolit, mezolit...“

„Pojmová náročnosť nie je primeraná veku, žiaci textom nerozumejú, veľa odbornej terminológie, s textom nedokážu samostatne pracovať.“

„Znova musím apelovať na to, že stará učebnica bola pútavejšie napísaná, teda ako príbeh a žiaci porozumeli...“

Prítomnosť motivačných prvkov bola hodnotená (spokojnosť 72 %) taktiež s pripomienkami štvrtiny hodnotiteľov. Pochvalné pripomienky sa týkali pestrosti sprievodného obrazového, textového materiálu, ktorý podnecuje žiakov k zvýšenému záujmu o dané učivo. Vyjadrili sa, že motivačná časť výkladového textu občas chýba, ale obrázková a ilustračná výbava učebnice väčšinou priťahuje pozornosť žiakov a podnecuje záujem o preberanú látku. Viac ako trojnásobok pochvalných pripomienok bolo kritizujúcich. V nich sa vyjadrili, že motivačné prvky sú málo nápadité /atraktívne a podnetné, príliš akademické, fádne a odťažité. Niektorí hodnotia motivačné prvky priam ako kontraproduktívne, obrázky len ako ilustračné. Opäť sa vyskytuje reminiscencia:

„Staré učebnice Praveku a Staroveku boli rozhodne pútavejšie, čo sa týka obrázkov. Dodnes ich používam, deti majú tie knihy radšej a viac ich fascinujú, sú tajomnejšie, pútavejšie, zaujímavejšie. V zásade učebnicu 6. ročníka ani nepoužívame. Buď používam staré učebnice, alebo vlastnú prezentáciu a videá, ak chcem deťom ukázať obrázkovú galériu.“

Spokojnosť s rôznorodosťou podávania historických faktov, s vybavením učebnice množstvom chronologických tabuliek, časových osí, prehľadových schém, máp, ikonického materiálu, spokojnosť s pútavosťou a esencialitou textu sme zmienili už vyššie. O tom, či učebnica má/nemá takú silnú metodickú stránku, že žiaci sa môžu podľa nej napr. v krízových situáciách alebo v diferencovanom vyučovaní vzdelávať aj samostatne, sú silné pochybnosti.

Bolo by vítané, ak by sa žiak dokázal stať aktívnejším po samostatnom oboznámení sa s novým učivom a pri výklade sa zapájal do diskusie, stával sa partnerom učiteľa pri vysvetľovaní nového učiva, ak sa učiteľ rozhodol pre problémový spôsob vyučovania. Z polovice pripomienok v otvorenej časti položky 10 vyplýva, že je to nemožné. Podľa hodnotiteľov sa pod to podpisuje hlavne

- nedostatočná hodinová dotácia,
- nahustenie učiva,
- nízka primeranosť textov a pojmov veku na jednej strane a na druhej strane nedostatočné čítanie s porozumením,
- apatia žiakov pre učenie sa.

„Žiaci ešte nie sú schopní hierarchizovať učivo, vyberať dôležité a samostatne interpretovať. Ich učenie je väčšinou mechanické a pri ňom ich odrádza rozsah učiva /dĺžka. Pri samostatnom štúdiu reprodukovujú ľahšie dejové a opisné časti, vynechávajú fakty a pojmy. Úroveň čitateľskej gramotnosti je ešte na nízkej úrovni a jej rozvoj si vyžaduje neustále učiteľove intervencie. Začleneným žiakom a žiakom zo SZP zaberie veľa času už len prečítanie celého učiva a radšej rezignujú. Ich domáca príprava alebo samostatná práca v škole býva nesystematická, a tým sa neformuje u nich dejepisné myslenie.“

„Dá sa to len s niektorými témami. Ale je ich veľmi málo. Deti samé čítajú a zreprodukovujú text, ale ... potrebujú mať učivo jednoznačne dovysvetlené učiteľom.“

Druhá polovica hodnotiteľov pripúšťa, že niektoré témy si šikovnejší žiaci dokážu naštudovať samostatne:

*„Hlavné témy z tematických celkov *Obrazy pravekej spoločnosti* a *Obrazy starovekej spoločnosti* sú žiaci schopní naštudovať samostatne a stávajú sa tak aktívnejšími, Pri tematickom celku *Obrazy stredovekého sveta* to až tak dobre nejde.“*

„V učive je množstvo podnetov, ktoré rozvíjajú schopnosti žiakov diskutovať a prezentovať samonaštudované učivo.“

S tým, že podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi na premýšľanie o danej minulosti súhlasí 69 % hodnotiteľov. V otvorenej časti sa vyjadrilo iba 16 % hodnotiteľov. V ich pripomienkach sa opäť odzrkadľuje rôznosť učiteľských postojov. V tých negatívnych badať, že niektorí nikdy o tomto nepremýšľali, nesledujú svojich žiakov z tohto uhla pohľadu, resp. si myslia, že takých podnetov v učebnici je málo a na 'zamýšľanie sa nie je čas'. Väčšina však otázku pochopila.

Odpoveď charakterizujúca skupinu hodnotiteľov s nespokojnosťou s tou stránkou učebnice, že zhromaždené údaje sa neorientujú len na hotový prenos znalostí.

„Áno, neorientujú sa na hotový prenos znalostí, lebo potrebné základné údaje v podstate poskytnuté nie sú. Údaje sú, ale netvorí celok. Deti sú nútené uvažovať, ale nemajú sa o čo opierať.“

„Podnety síce sú, ale žiak stráca motiváciu na ďalšiu činnosť po "prelúskaní" náročného textu.“

Opačná strana názorového spektra:

*„Rozhodne hodnotím pozitívne *Reč prameňov* za každým učivom. Myslím, že sú vybrané vhodné ukážky. A mnohé otázky a úlohy po danej téme poskytujú priestor tak na premýšľanie, stimulovanie a rozvíjanie fantázie ako aj samostatného uvažovania. Tieto otázky a úlohy často využívam na diskusiu, domácu úlohu, prípadne ako časť projektov. Deti ich majú rady.“*

*„Chválím časti: *Čo som si uvedomil*, *Dešifrujeme pramene*, *Premýšľajme*.“*

„V učebnici je ponechaný dostatok priestoru na premýšľanie o informáciách, otázky a úlohy sú rôznorodé, nabádajú žiakov k hľadaniu, pátraniu a k rozvíjaniu ich kreativity.“

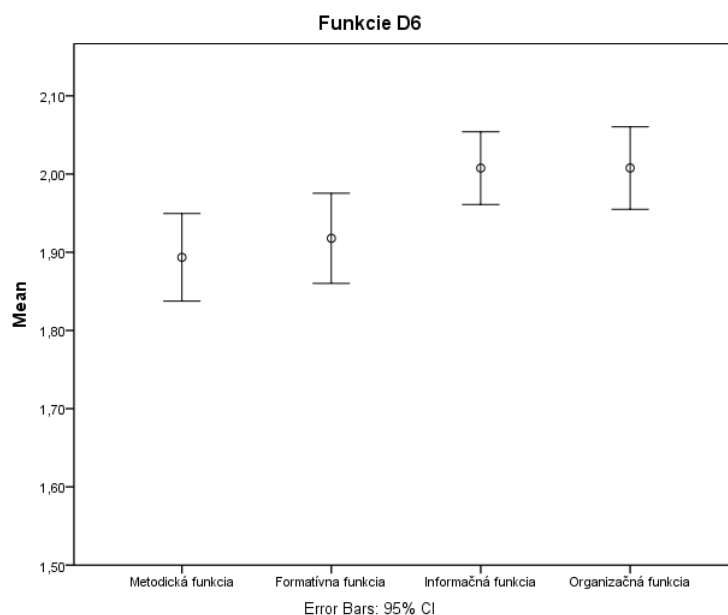
Na **formatívnu funkciu** sa zameriavali položky 5, 14, 17, 23 a 25.

Vytváranie komplexnej predstavy o zmieňovanej minulosti, kauzálne chápanie príčin a následkov v dejinách ako celistvé chápanie udalostí učebnica umožňuje, ale plnšie rozvinutie je limitované vekom žiaka a podľa hodnotiteľov hlavne nízkou hodinovou dotáciou vzhľadom na prehustený obsah D6 v tomto ročníku. 78 % súhlasí, že výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakom tvoriť historický obraz vývoja sveta. Pomáhajú tomu aktivizujúce podnety prítomné v učebnici, keď má žiak príležitosť zamýšľať sa nad danou minulosťou. Hodnotitelia len s nie veľmi presvedčivým súhlasom (62 %) konštatujú, že v učebnici je množstvo podnetov na bádanie, teda k príležitosti, keď žiak by si rozvíjal samostatnosť, tvorivosť a kritické myslenie.

Až 82 % súhlasí, že učebnica D6 obsahuje spätnoväzbové časti, v ktorých si žiak overuje pochopenie nových poznatkov alebo utvrdenie učiva. Otázky a úlohy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne. Dostatočne plnia sebahodnotiacu funkciu. Hovoria, že pokiaľ vie žiak na tieto otázky odpovedať, plne pochopil učivo.

V zmysle dodržiavania spoločenskej korektnosti nekonštatujeme výrazné odchylenie. Tri štvrtiny hodnotiteľov súhlasí, že v učebnici je prítomný morálny rozmer výchovy a vzdelávania.

Z porovnania priemerných hodnôt spokojnosti s plnením funkcií učebnice D6 (Obr. 12) vyplýva, že v porovnaní s informačnou a organizačnou funkciou sú hodnotitelia najmenej spokojní s metodickou funkciou učebnice D6.

Obr. 12 Priemerné hodnoty spokojnosti s funkciami učebnice D6

Hodnotitelia vyjadrovali celkovú spokojnosť s učebnicou zaradením učebnice do jednej z troch kategórií (Tab. 9): opakované vydanie, keď požadované zmeny by neprekročili rozsah 5 % alebo reedícia – zmeny by mali byť do 30 %, alebo zastavené vydávanie – nutné zmeny v obsahujú presahujú 30 %.

Tabuľka 9 Odporúčanie hodnotiteľov D6, zaradenie do jednej z troch kategórií

Celková spokojnosť s učebnicou D6	N	%
1. Zastavené používanie	46	18,3
2. Reedícia	123	48,8
3. Opakované vydanie	83	32,9
<i>Spolu</i>	252	100

Závery pre D6

Učebníc pre 6. ročník ZŠ a prímu osemročných gymnázií je v školách podľa troch štvrtín vyjadrení z 252 respondentov dostatok. Jednoznačný nedostatok oznámilo 2,4 %.

Používanie učebníc učiteľmi na prípravu na vyučovanie je častejšie ako žiakmi na vyučovaní.

Týždennú jednogodinovú dotáciu uviedlo 46 % hodnotiteľov, ostatní majú dve hodiny týždenne. S jednogodinovou hodinovou dotáciou bolo spokojných len 20 % hodnotiteľov, rozhodne nespokojných bolo 51 % hodnotiteľov. **Nespokojnosť s nízkou hodinovou dotáciou** sa premietla aj do hodnotenia učebnice. V otvorených položkách bola častým argumentom nespokojnosti. Ide predovšetkým o to, že učiteľom poznajúc šírku a hĺbku obsahov dejín od praveku po stredovek prekáža výber udalostí a spôsob ich podania za jeden školský rok, ktorý považujú za povrchný. Aj keď v hodnotení sa vyskytli rozporné postoje a variabilita úrovni spokojnosti je zvýšená, značná väčšina hodnotiteľov považuje obsah D6 za **prehustený** a jednogodinovú týždennú dotáciu za poddimenzovanú. Naznačujú, že v snahe o kompletnosť v zmysle dejín predpísaných Štátnym vzdelávacím programom učebnica stráca didaktické dimenzie nerešpektujúc, že žiak sa stretáva s týmito obsahmi prvý raz. Učebnicu niektorí nazvali *rýchlokurzom dejepisu*.

Kvalita hodnotenej učebnice sa tak dostáva do vzťahu ku kvalite ŠVP. Aj keď hodnotitelia uvážili, že učebnica rešpektuje ŠVP (84 %), niektorí hodnotitelia zdôraznili nesúlad s výkonnými štandardami. V novom ŠVP by si predstavovali obmedziť učivo tohto ročníka na pravek a staroveké civilizácie. Ďalší, zrejme chápujú rozloženie učiva vo vyšších ročníkoch s akcentom na 20. storočie, by v ŠVP pri zachovaní historického rozsahu požadovali sofistikovanejší výber tematických celkov podliehajúcí filozofii vhodne, účelne a efektívne definovaných výchovných a vzdelávacích cieľov v podobe výchovnovzdelávacích štandardov. Spokojnosť s učebnicou podľa štatistického spracovania uzavretých položiek je mierna, avšak komentáre k trinástim položkám indukujú, že **spokojnosť s metodickou funkciou D6** je pravdepodobne **najnižšia**. Početné sú názory, že učebnica obsahuje veľké množstvo faktografického textu bez vzájomných súvislostí. Žiak nedokáže s ňou samostatne pracovať. Požadovali by výber pútavejších faktov z histórie, zrozumiteľnejšie podanie učiva tak, aby sa žiaci dokázali z učebnice naučiť dané učivo a neboli odkázaní na poznámky, ktoré majú od učiteľa; zaujímavejší doplňujúci text; myšlienkové mapy. Objavil sa aj názor, že učebnica nie je pre všetkých žiakov, ale len pre „šikovnejších“, a že by bolo správne mať učebnice dejepisu dve – pre ZŠ a pre osemročné gymnáziá, líšiace sa metodickou stránkou spracovania učiva.

Pripomienky **k organizačnej** funkcii D6 sa týkali rozloženia textov a ďalších komponentov, ktoré hodnotia ako neprehľadné, tematické celky nerovnomerne dlhé a uvítali by návrat k usporiadaniu učiva na **dvojstranu** tak, ako to bolo v predchádzajúcej učebnici.

Ďalšie poznámky sa týkajú presnejšieho vymedzenia základného učiva. Požadovali by prehĺbenie motivačnej časti. Upozorňujú na nedostatok máp, webových odkazov a na ďalšiu literatúru, zhrnutia na záver tematického celku, kvalitnejšie obrázky historických prameňov, viac chronologických osí a tabuliek, viac príbehov a ukážok historických spisov.

Indície pochádzajúce z viacerých poznámok prezentujú názor, že učebnica počíta buď s intenzívnym vstupom učiteľa do vyučovacieho procesu a učenie sa tak neprebíha na úrovni žiakov, ale posúva im ho učiteľ, alebo, ak majú žiaci pracovať s učebnicou samostatne, učiteľ strávi kvantum času prípravou materiálov, aby učebnicu mohli žiaci využívať na samoštúdium.

Otvorených nesúhlasných stanovísk bolo dvojnásobne viac ako otvorených pochvalných a pozitívnych hodnotení. Tie boli len všeobecné a vyzdvihovanie konkrétnych predností učebnice bolo vyslovene ojedinelé. Deliacim kritériom týchto dvoch skupín hodnotiteľov nebola anonymita; vek; kariérny stupeň; počet rokov, počas ktorých podľa učebnice vyučujú; ani hodinová dotácia.

Informačnú funkciu D6 hodnotili na približne rovnakej úrovni súhlasu ako organizačnú funkciu. Formálnu stránku odovzdávaných informácií hodnotili vysoko pozitívne. Determinantom spokojnosti s informačným obsahom učebnice bola predimenzovanosť ŠVP, takže len málo pripomienok sa vzťahovalo na chýbajúce, alebo nedostatočne obširne učivo. Vzhľadom na prehustenosť obsahu učiteľstvu v D6 rozširujúce učivo nad rámec ŠVP nechýba. Pod tým istým vplyvom je slabšie hodnotenie medzipredmetových súvislostí, ale pripája sa k nemu aj časovo-obsahový posun s relevantnými predmetmi ako sú geografia, občianska náuka, literatúra a ďalšími.

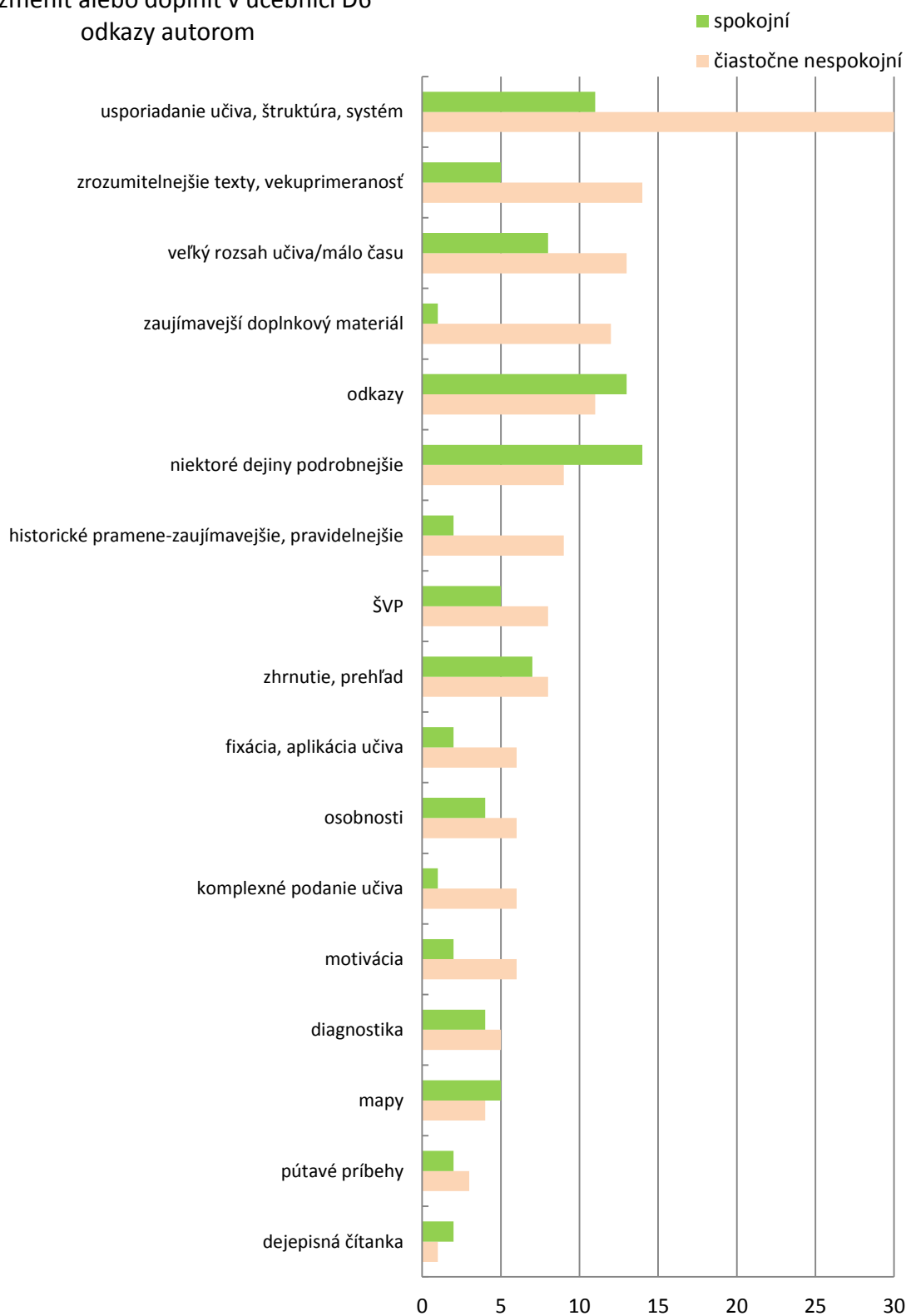
Formatívna funkcia z pohľadu budovania historického povedomia by mala byť v D6 podľa hodnotiteľov saturovaná dostatočne, avšak sú tu nezanedbateľné pochybnosti o tom, do akej miery sa vie žiak s prehusteným učivom zžiť, aby si vytváral vlastné štruktúry a zapamätával ďalej použiteľné informácie. V tomto zmysle snaha „naučiť všetko“ môže byť kontraproduktívna a v niektorých žiakoch môže zakladať odpor voči vyučovaniu dejepisu.

Voľné vyjadrenia Odkazy autorom využilo 92 % hodnotiteľov. Z nich 28 vyjadrilo úplný súhlas s učebnicou bez výhrad a 5 hodnotiteľov úplný nesúhlas, tiež bez konkrétnych pripomienok. Zvyšní (79 %) boli usporiadaní podľa hrubého skóre uzavretých položiek a rozdelení na

„čiasťočne nespokojných“ a „spokojných“. Aké pripomienky vzniesli tieto skupiny, ilustruje Obr. 13 .

Najviac pripomienok odznelo ku usporiadaniu a organizácii výkladového textu, ktorý pokladajú za neprehľadný, chaotický, s narušením chronologického poradia a s nevyváženými rozsahmi kapitol. Početne druhý najfrekventovanejší okruh pripomienok sa týkal častejšieho zaraďovania odkazov na ďalšie vzdelávacie zdroje. Učitelia by uvítali hlavne elektronické médiá (články, obrazový materiál, filmy, rozhovory prezentácie...), ktoré sú pre nich najdostupnejšie. Podobne frekventované boli pripomienky o nedostatočne rozpracovaných témach. Išlo hlavne o obdobie antiky, ale aj iné staroveké civilizácie, sťahovanie národov a ďalšie. Vyjadrovali sa aj o súlade učebnice s ŠVP, navrhovali presun učiva o praveku do 5. ročníka alebo stredoveku do 7. ročníka, opätovne sa vyjadrovali o nedostatočnosti jednohodinovej týždňovej dotácie vo vzťahu k obsahu dejepisu v 6. ročníku.

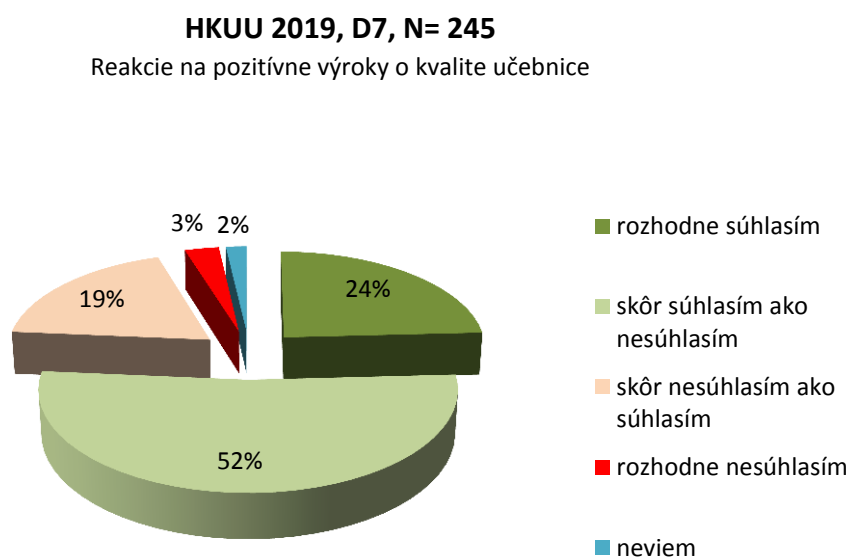
Čo zmeniť alebo doplniť v učebnici D6
odkazy autorom

Obr. 13 Oblasti pripomienok k učebnici D6 v rozdelení hodnotiteľov podľa HS

Dejepis pre 7. ročník ZŠ

Z frekvencií odpovedí na 33 uzavretých meritórnych položiek týkajúcich sa funkcií učebnice možno predpokladať, že hodnotitelia **vypovedajú o spokojnosti s učebnicou D7.**

Obr. 14 Miera súhlasu s pozitívnymi výroky o funkciách učebnice D7

Prehľad frekvencií všetkých uzavretých položiek je v Prílohe 4. Spokojnosť bola predovšetkým s informačnou stránkou učebnice D7 a ergonomickými vlastnosťami knihy (veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov majú vhodne zvolený druh písma; ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné; grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni).

S plnením **organizačnej funkcie** učebnice D7 (položky 3, 7, 8, 10, 19d, 20, 28e) sú hodnotitelia spokojní nasledovne: Ikonický materiál vhodne dopĺňa verbálny text učebnice (čiastočný a úplný súhlas dalo 88 %); texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešpondujú (86 %); formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný (76 %); základné poznatky a doplňujúce informácie sú v rovnováhe (77 %); témy učiva sú primerane ucelené (73 %). Menej spokojní boli s prítlačivosťou textu pre samostatné štúdium.

Menej ako tri štvrtiny hodnotiteľov bolo úplne alebo čiastočne spokojných s nadväznosťou tematických celkov. O tom, či tematické celky nasledujú za sebou v logickom a chronolo-

gickom usporiadaní, či vytvárajú v žiakovi dobrú predstavu o historickom obraze sveta sa hodnotitelia vyjadrili v otvorenej časti položky 8. Tieto kritické názory sa zakladali na neodúčenom a neutvrdenom predimenzovanom učive 6. ročníka. Pre niektoré termíny a pomenovania nemajú žiaci vytvorený kontext, keďže sú predložené prvý-krát. Tiež nie je obsiahnuté učivo, na ktoré nadväzuje 8. ročník.

„...Žiaci majú problém prepájať poznatky z nižších ročníkov. Učivo, ktoré korešponduje s obdobím Veľkej Moravy sa nachádza v učebnici pre 6. ročník.“

„...chýba 100-ročná vojna a jej kontexty.“

„...chýbajú nám učivá o vzniku niektorých kráľovstiev (Anglicko, Vikingovia... České kráľovstvo, Poľsko, Rusko).“

„...(chýba) téma prvej priemyselnej revolúcie...“

Kapitoly v D7 podľa niektorých hodnotiteľov nekorešpondujú dostatočne, javia sa skôr ako samostatné bloky. Tým, že idú v učebnici za sebou, žiaci majú automaticky pocit chronológie.

Učebnica vedie žiakov do odlišných historických období vo svete a doma.

„Vyskytli sa v učebnici aj témy, ktoré neboli chronologicky usporiadané.“

„Problém s III. a IV. tematickým celkom. ...“

„Myslím si, že väčšina žiakov ťažšie chápe chronologické súvislosti.“

„Bolo by vhodné hneď na začiatku učebnice zaradiť časovú os. Svetové dejiny sa preberajú na konci 6. ročníka. Na začiatku 7. ročníka sa vraciame späť k slovenským dejinám. Žiaci v tom majú chaos, aj keď sa veľmi snažím.“

„...Najhoršie učivá sú na s. 26 - 27. Ide sa o zbytočnú spleť informácií, ktoré nikomu nič nepovedia, lebo sú to len za sebou vymenované mená a žiadna predstava o historickom obraze sveta sa z nich nevytvára. Je to chaotické, nepotrebné a nič nehovoriace....“

Objavili sa aj pochvalné vyjadrenia opakujúce formulácie z posudzovaného výroku /položky, ktoré odporúčam vnímať ako formalistické:

„Členenie učebnice je logické a pre žiakov prehľadné.“; „Témy sú ucelené a žiak má možnosť utvoriť si predstavu o historickom obraze sveta.“

Ďalšia skupina kritických názorov sa týkala proporcionality učív. Podľa niektorých hodnotiteľov sú tematické celky a ich obsahy rôzne dlhé, čo nevyhovuje rovnomernosti organizácie vyučovania. Niektoré učivá musia deliť, a to je pri jedn hodinovej dotácii problém.

„Niektoré historické informácie sú spracované veľmi stručne, iné nadmieru obširne.“

„Niektoré učivá sú príliš dlhé a nie je možné ich vysvetliť na jednej hodine, napr. téma reformácia a katolícka reforma. Učebnice, ktoré sme používali pred touto učebnicou, boli logickejšie a zrozumiteľnejšie napísané. Mali taký formát, ako má teraz učebnica pre 9. ročník a kvartu. Na jednej strane učivo a na druhej strane obrázky a pramene.“

Posledná skupina pripomienok sa týkala rozdelenia národných a svetových dejín.

„Začať Veľkou Moravou a prechádzať do Uhorska je rozumné.“

„Žiaci majú prehľad o vývoji jednotlivých udalostí doma i vo svete.“

„Pri prechode zo svetových na národné dejiny a naopak je potrebné pracovať s horizontálnou chronológiou, aby si uvedomovali súčasný priebeh významných historických udalostí a osobnosti doby.“

„Slovenské dejiny by sa mali preberať súčasne so svetovými, žiak sa lepšie orientuje v histórii.“

S rozložením základného a doplňujúceho textu sú hodnotitelia D7 prevažne spokojní (77 %). Súhlasia, že texty a doplňujúci materiál majú v rámci tematického celku logické usporiadanie, ponúknuté aktivity vysoko korešpondujú, majú spoločný kontext.

„Doplňujúci materiál často na hodinách využívame, čítame si o panovníkoch, zaujímavých miestach. Vhodne to dopĺňa preberané učivo.“

„Učebnica sa mi zapáčila na prvé prelistovanie, pretože obsahuje informácie a zaujímavosti, ktoré som vždy používala a/ale v predchádzajúcich učebniciach neboli. No vždy sa nájde téma, o ktorej diskutujeme a v učebnici nie je spomenutá, ale to neznamená, že tam musí byť.“

Oponujúcich úsudkov bolo menej ako pozitívnych. Týkali sa

- ponúknutých aktivít pre žiakov, ktorých „je veľmi málo, alebo sú náročné.“;
- doplňujúcej literatúry, ktorá nie je primeraná veku žiakov;
- jednoznačného vyčlenenia základného učiva;
- doplňujúci text je často dôležitejší ako základný.

Opäť sa objavila argumentácia o nízkej časovej dotácii, keď hodnotitelia hovoria, že aktivity korešpondujú, len na ne nie je čas a o organizácii textov na dvojstranu.

Hodnotitelia boli najviac spokojní s plnením **informačnej funkcie** učebnice (položky 5, 6, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19abc, 24).

S vysokou spokojnosťou ocenili korektnosť obsahu, že texty sú bez gramatických chýb, výklad bez rozporuplných tvrdení, že všetky texty a doplňujúce informácie sú odborne a vecne správne²⁰ a učebnica je bez terminologických nedostatkov. S využitím medzipredmetových vzťahov sme zaznamenali len priemernú spokojnosť až miernu nespokojnosť. Pochybujú, alebo nesúhlasia, že

- učebnicu D7 môžu využívať učitelia aj vo vyučovaní iných predmetoch (43 %);
- historické fakty sú podávané z rôznych uhlov pohľadu (38 %);
- učebnica poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva nad rámec ŠVP (32 %).

Až 84 % (úplne a čiastočne) súhlasí, že učebnica celkovo zodpovedá výkonovým a obsahovým štandardom aktuálneho ŠVP.

„Učebnicu pravidelne využívam na každej jednej hodine, nájdem v nej všetko potrebné a dôležité k danej téme.“

²⁰ „V učebnici bolo doslova napísane "Kresťanstvo bojovalo proti ostatným sektám a ich bludom" toto je podľa vás korektne napísané? Ved' kresťanstvo samo o sebe hlása teórie, ktoré sú len dohadmi a ako môže o iných náboženstvách/sektách niečo také napísať?"; „s. 63, mapa, chybný údaj Portugalci - Španieli = naopak“

„V učebnici nič nechýba, zahŕňa národné a svetové dejiny a poskytuje dostatok materiálu na osvojovanie si vedomostí, ktoré by si však žiaci lepšie upevnili pri 2 hod. časovej dotácii.“

Približne tretina výhrad sa týkala preskupenia učiva medzi 6., 7. a 8. ročník.

„Navyše je téma osvietenstvo, osvietenský panovníci a učenci v téme Habsburská monarchia v novoveku. Málo priestoru majú stavovské povstania, turecké nájazdy. Naopak, zbytočne podrobne sa učebnica venuje Nitrianskemu údelnému vojvodstvu. Učivo svetové hospodárstvo a Nové usporiadanie štátov je rozsiahle, pre žiakov nezrozumiteľné.“

„Chýbajú témy Franská ríša a Byzantská ríša (sú obsiahnuté v učebnici Dejepis pre 6. ročník).“

„...chýba 100-ročná vojna.“ „... a učenci v téme Habsburská monarchia v novoveku...“

Ďalšie poznámky mali hodnotitelia k nedostatočnému vykresleniu Uhorska ako mnohonárodnostného štátu, k náročnému jazykovému štýlu a predimenzovanosti obsahu vzhľadom na jednohodinovú týždennú dotáciu.

S plnením **metodickej funkcie** (4, 5, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 19d, 20, 21, 22) boli hodnotitelia spokojní najmenej, stále však na úrovni miernej spokojnosti.

Najčastejšie kritizovali primeranosť textu veku, že niektoré pasáže sú príliš odborné a dlhé. Uvítali by pre siedmakov prítlačivejšiu formu výkladu, z rôznych uhlov pohľadu, bez nepútavých, fádnych statí, zaujímavejšie príbehy vykresľujúce dané historické obdobie, aby boli žiaci schopní niektoré témy v základnom rozsahu osvojiť si aj samoštúdiom. Len 11 % hodnotiteľov je presvedčených, že zhromaždené údaje sa neorientujú len na hotový prenos znalostí, ale aj na stimulovanie a rozvíjanie myslenia žiakov, ich samostatného uvažovania. Podľa niektorých je výklad učiva nudný a vedie žiakov k apatii, nie sú nútení k samostatnému uvažovaniu. Iná skupina hodnotiteľov kvituje prítomnosť doplnkového materiálu (práca s prameňmi), niektoré zaujímavé úlohy na zamyslenie, otázky a úlohy, miniprojekty.

Úplnú spokojnosť s pojmovou náročnosťou textu deklaruje 20 % hodnotiteľov. Pochvaľujú si najmä Slovník, ale žiadali by ho doplniť.

„Terminológia je primeraná veku, avšak niektoré informácie sú len okrajovo spomenuté a chýba ich bližšie vysvetlenie (hlavne v časti Habsburská monarchia v novoveku, kde je príliš veľa informácií, ktoré sú len spomenuté, ale priestor na ich vysvetlenie chýba).“

Nesúhlas iných smeruje k preplnenosti novými pojmami, ktoré si žiaci nedokážu pretlmočiť pomocou vlastnej slovnej zásoby (rekatolizácia, protireformácia, prepošstvo, komitát, klérus, pragmatická sankcia, úradnícky aparát, dištrikt, deizmus). Žiaci sa preto uchýľujú k memorovaniu.

„Podobný problém s textami majú aj rodičia, ktorí nevedia deťom pomôcť a sťažujú sa na náročnosť učebnic.“

Ďalšou oblasťou metodickej funkcie, ku ktorej sa hodnotitelia vyjadrovali, je systematizácia a zovšeobecňovanie kľúčových historických javov. Len 11 % hodnotiteľov úplne súhlasí, ale až 62 % skôr súhlasí ako nesúhlasí, že žiak má po každom tematickom celku možnosť rekapitulácie a fixácie prebraného učiva.

„Čo sme sa naučili - vhodnými otázkami upriamuje žiakov na podstatné a kľúčové poznatky. Dieľčie otázky v závere jednotlivého učiva a miniprojekty napomáhajú k správne mu pochopeniu podstaty učiva a jeho dobrému zapamätaniu.“

Tiež v tomto zmysle oceňujú zvýraznený „bold“ text, ktorý sprehľadňuje a vyzdvihuje správne kľúčové momenty učiva, chronologické tabuľky na úvod učiva, ktoré podľa nich majú o. i. aj zovšeobecňujúci akcent.

Priamo artikulované výhrady od skupiny hodnotiteľov, ktorí boli rozhodne nespokojní s týmto aspektom učebnice sme nezaznamenali. Výhrady iných sa týkali častejších zhrnutí učiva a väčšej zrozumiteľnosti.

„Prijala by som časť zameranú na systematizáciu učiva, napr. Čo sme sa naučili, alebo Pohľad späť, kde by boli zhrnuté historické pojmy, kľúčové historické udalosti, časová priamka, pamäťová mapa, úlohy na systematizáciu učiva tematického celku za každým tematickým celkom.“

V oblasti prvkov motivácie nachádzajúcich sa v učebnici D7 úplnú spokojnosť prejavilo 16% hodnotiteľov, úplne nespokojných bolo necelých 5 %. Kladne a ako veku primeraný hodnotia úvodný abstrakt (modrá kurzíva), ktorý podnecuje záujem o novú tému a aj grafy, obrázky a ilustrácie, ktoré saturujú nedostatok záujmu verbálne menej disponovaných žiakov.

„Pod nadpisom je výstižne zhrnutá podstata, ktorá je zároveň motivačnou časťou výkladového textu, to rozhodne oceňujem, aj farebné zvýraznenie.“

„Základné učivo je zaujímavé, pútavé a priťahuje pozornosť žiakov. Ilustrácie, reč prameňov a celková zostava jednotlivých učív v testovanej (hodnotenej) učebnici dodáva svoje čaro.“

„...ilustrácie... často je to prvá vec, ktorá žiakov zaujme...“

„Určite daná výbava učebnice podnecuje žiakov, ale skôr tých, ktorých história zaujíma. Pre niektorých je zaujímavá skôr časť venovaná postavám, osobnostiam, kde si môžu pozrieť, asi ako dané postavy vyzerali, resp. či ich prívlastky typu Pipin Krátky, Filip Pekný a pod. vznikli na základe toho, ako vyzerali, správali sa a pod. Niekedy dokážu vytvoriť zaujímavé príbehy, čo oceňujem, lebo ich komunikácia a odpovede sú niekedy viac ako lakonické...“

„Motiváciou je niekedy samotný názov učiva. Niekedy sa žiakov pýtam, prečo má učivo práve taký názov, čo tým chcel autor povedať? Uprednostnila by som však jednoznačné nadpisy, aby žiakom hneď bolo jasné, o čom je učivo.“

V kontraste s uvedeným pôsobia výroky, ktoré neodpovedajú na otázku, resp. evokujú stereotyp nespokojnosti v prípade, že títo učitelia nevedia učebnicu využívať a aspekt

motivácie zužujú na prítomnosť a účinok obrázkov a máp (25 % reakcií v otvorenej časti položky 4).

„nezaujímavé texty, veľa je nutné dopĺňať“, „Je to záplava textu a málo obrázkov či zaujímavostí.“, „motivácia slabá, chýbajú niektoré mapy“, „Nie všetky obrázky a ilustrácie podnecujú k premýšľaniu, sú iba doplnkovým informačným zdrojom...“, „Takto spracovaná učebnica skôr žiakov odrádza od záujmu o preberanú látku.“

Vytváranie historického obrazu sveta, premýšľanie o danej minulosti, podnecovanie k bádateľstvu, ale aj prítomnosť morálneho rozmeru a príležitostí na sebareflexiu, to sú kritériá plnenia **formatívnej funkcie** učebnice (položky 5, 14, 17, 23 a 25).

Štvrtina hodnotiteľov ostro alebo čiastočne nesúhlasí, že výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakom tvoriť historický obraz vývoja sveta, že podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi na premýšľanie o danej minulosti. Opäť, podobne ako v prípade D6, časť hodnotiteľov viní za nedostatočné formovanie žiakovho historického vedomia nízku hodinovú dotáciu. Myslia si, že text neinšpiruje ku globálnemu vyučovaniu, že texty sú rigidne rozdelené na tie, ktoré len podávajú informácie a tie, ktoré usilujú o podnietenie samostatného myslenia, alebo, že úlohy za preberaným učivom vyžadujú reprodukciu faktov a iba pri niektorých témach sú aj zaujímavé úlohy na premýšľanie.

Naopak, 71 až 75 % hodnotiteľov úplne alebo čiastočne súhlasí, že žiaci si podľa D7 dokážu tvoriť historický obraz sveta a zhromaždené údaje sú vhodným podnetom na rozvíjanie myslenia žiakov a pochopenie súvislostí. Predovšetkým si pochvaľujú prácu s prameňmi, ktorá žiakov k premýšľaniu o minulosti dostatočne stimuluje. Reč prameňov sa často objavuje aj v pochvalných vyjadreniach o podnetoch k bádaniu. Sem patria aj aktivity *Dešifrujeme pramene* a *Chcete vedieť viac* s internetovými odkazmi. Tieto podnety oceňuje 65 % hodnotiteľov, avšak až tretina hodnotiteľov D7 sa k nim stavia negatívne. Dôvodom je hlavne spochybňovaná dispozícia žiaka alebo nedostatočná hodinová dotácia.

„Učebnica obsahuje veľa pekných obrázkov, odkazov, možno aj úloh, ktoré môžu byť podnetmi k bádaniu. Ale koho dejepis nebaví, tak mu nepomôže nič. Mnohé deti ani do deviateho ročníka nevedia zaradiť rok do storočia, nepovedia vám, koľký v poradí je ten ktorý mesiac v roku. Takže nejaké chápanie dejepisných pojmov, či snaha bádať, byť ‘detektívom’ je na míle ďaleko. Aby ste chceli bádať, musí vo vás niečo vzbudiť záujem. Ale ten sa môže zrodiť len u niekoho, kto má daný predmet rád. A vtedy vám netreba najprepracovanejšiu a najlepšiu učebnicu na svete, stačí vám aj obyčajný čiernobiely papier len s čistým textom.“

„Žiaci často nemajú motiváciu k ďalšiemu bádaniu, pretože malá časová dotácia vedie k ‘naháňaniu’ učiva a neumožňuje žiakov dostatočne zaujať.“

Pozitívnejšie (takmer 80 % súhlas) boli hodnotené záverečné otázky, v ktorých si žiak overuje pochopenie nových poznatkov alebo utvrdenie učiva. Otázky a úlohy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne. Dostatočne plnia sebahodnotiacu funkciu.

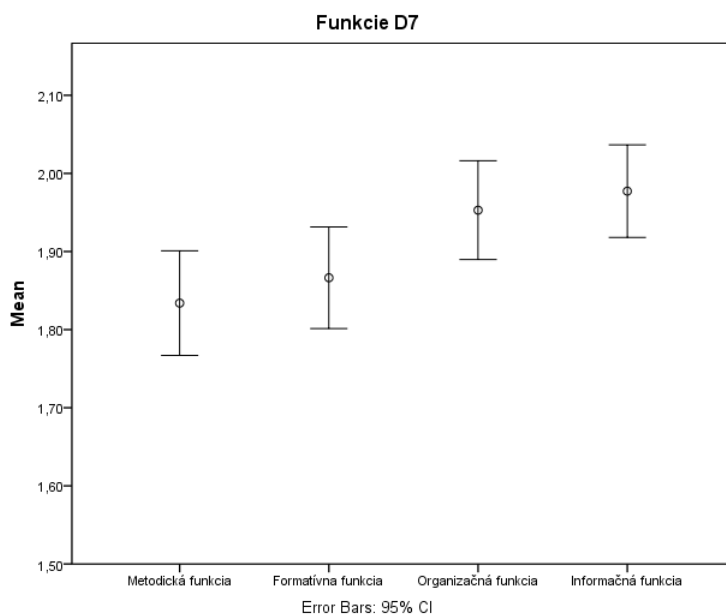
„Nestretla som sa s tým, že žiaci mali problémy pri opakovaní. Pracujú buď v skupinách, alebo v dvojiciach, pričom sa snažím, aby boli vyrovnané (šikovný s menej šikovným).“

Pochybovačné názory (19 %) boli o samostatnosti žiakov pri práci s otázkami a úlohami, o chýbajúcom sebahodnotení alebo záverečného testu. Niektoré otázky na premýšľanie považovali za príliš filozofujúce, pre siedmakov nevhodné. Kritizujú tiež, že v otázkach a úlohách sa žiada vyjadriť sa k niečomu, splniť niečo, čo nemá oporu v učebnom texte,

„o čom sa v texte neuvádzajú žiadne fakty. Napríklad stredoveké stavy. S. 40/ 1 - charakterizujte jednotlivé stavy stredovekej spoločnosti. Na predchádzajúcej strane je síce nakreslená schéma, ale nič nevysvetľuje. Ono si to vyžaduje aj nejaký text. Text vám musí osvetliť poskytnutý obrazový prameň. Inak to nejde, veď sa potom nie je o čo oprieť.“

Spoločenskú korektnosť overovala položka 23. S výrokom 23, že žiakom sa ponúka dostatok podnetov na kultivovanie postojov pre spoločenské hodnoty a zmysel pre demokraciu, toleranciu, slobodu a spravodlivosť, chápanie odlišností kultúr, tradícií a podobne, úplne alebo čiastočne súhlasí 77 % hodnotiteľov. Rozhodne s tým nesúhlasili len piati hodnotitelia (2 %). V pripomienkach sme zachytili zmienku o tom, že v učebnici by učitelia uvítali lepšie prepracovanú tému Uhorska, keďže žiaci majú permanentný chaos v pojmoch Uhorsko, Rakúska monarchia, Rakúsko-Uhorsko, čo neprispieva k zdravému budovaniu občianskych postojov ku spoločnosti.

Rozdiely medzi plnením organizačnej, informačnej, metodickej a formatívnej funkcie nie sú štatisticky významné až na metodickú a informačnú funkciu, keď spokojnosť s plnením metodickej je signifikantne nižšia ako spokojnosť s plnením informačnej funkcie D7 (Obr. 15).

Obr. 15 Priemerné hodnoty spokojnosti s funkciami učebnice D7

Celkový obraz spokojnosti hodnotiteľov s učebnicou D7 dokresľuje tabuľka 10, v ktorej vidíme, že veľmi spokojných je takmer tretina hodnotiteľov, naopak, veľmi nespokojných je približne jedna pätina.

Tabuľka 10 Odporúčanie hodnotiteľov D7, zaradenie do jednej z troch kategórií

Celková spokojnosť s učebnicou D7	N	%
1. Zastavené používanie	45	18,3
2. Reedícia	123	50,0
3. Opakované vydanie	78	31,7
<i>Spolu</i>	<i>246</i>	<i>100</i>

Závery pre D7

V školách je podľa 71 % z 246 hodnotiteľov dostatok učebníc. Rozhodný nedostatok priznalo 1,2 %.

Používanie učebníc učiteľmi pri príprave na vyučovanie je častejšie ako žiakmi na vyučovaní.

Vyučovanie dejepisu jednu hodinu týždenne uviedlo 83 % hodnotiteľov, ostatní majú dve hodiny týždenne. **S jednogodinovou hodinovou dotáciou** bolo rozhodne spokojných 6 % hodnotiteľov, **rozhodne nespokojných bolo 42 % hodnotiteľov**. Učiteľom chýba čas na podrobnejší výklad učiva, efektívnejšiu prácu s doplnkovým materiálom učebnice a diskusie pri plnení úloh na zamyslenie, čo odrádza žiakov od pozitívneho vzťahu k predmetu. Jednogodinová dotácia je problémom aj vo vzťahu k nerovnomernému rozsahu tematických celkov, o to viac, ak sa pravidelnosť vyučovania naruší.

Množstvo kritických postojov a hodnotení učebnice bolo spájaných s nízkou časovou dotáciou.

V zmysle plnenia **organizačnej funkcie** učebnice D7 mieru spokojnosti znižuje požiadavka rozloženia učiva na dvojstrany, jasnejšie rozdelenie učiva medzi hlavný a doplnkový text, resp. delenie učiva obsiahnuteľné vyučovacou hodinou a so začiatkom /nadpisom na novej strane (výskyt do 10 %).

Z niektorých odpovedí je pozorovateľné, že 4 až 7 % učiteľov nevie učebnicu na vyučovaní efektívne využívať.

Hodnotitelia ojedinele kritizovali aj nelogické rozloženie niektorých tém medzi šiesty až ôsmy ročník ZŠ, resp. prímu až terciu osemročných gymnázií.

Zo štatistického vyhodnotenia uzavretých položiek hodnotiaceho formulára možno usudzovať, že učebnica D7 má **najvyššie hodnotenú informačnú funkciu**. V otvorených položkách tlmočili hodnotitelia konkrétne pripomienky k jednotlivým aspektom informačnej funkcie D7. Jednotlivci poukázali na chýbajúce informácie a tematické celky v súvislosti z medziročníkovou kontinuitou vyučovania dejepisu. Chýba im priestor pre jednotlivé kolonizácie a rozmanitosti osídlenia Slovenska a tiež Uhorska ako mnohonárodnostného štátu, učivá o vzniku niektorých kráľovstiev (Anglicko, České kráľovstvo, Poľsko, Rusko), rodokmene alebo prehľad panovníkov Uhorska, téma 100 ročnej vojny a jej kontexty, téma prvej priemyselnej revolúcie. Komentovali, že prechod od stredoveku k novoveku je doplnený veľkým množstvom nových prelomových objavov a len stručným výkladom. Namiesto politických dejín požadujú väčší priestor venovať každodennosti a meniacej sa

kultúre. Naopak, až 25 konkrétnych kritik bolo vznesených ku zbytočne obšírnemu a nezrozumiteľnému podaniu učiva Nitrianskeho údelného vojvodstva.

Aj keď sa objavili hodnotenia, že s D7 sú učitelia spomedzi D6 až D8 najviac spokojní, ďalší namietajú, že viacero potrebných a logicky nevyhnutných tém je eliminovaných, lebo na ne nie je čas. „Do učebnice sa neuvedú, ale odkazuje sa na ne, resp. deti by si mali vedieť časovo aj logicky poprepájať udalosti, ale keďže im nie sú poskytnuté, tak si nemajú čo spojiť.“

Radenie obsahov III. a IV. tematického celku vyvoláva podľa niektorých v žiakoch nesprávne chronologické predstavy. Mienia tiež, že chronologicky učebnica zavedie žiakov do odlišných historických období vo svete a doma. Opakovane sa objavovala požiadavka častejšieho používania časových osí namiesto niektorých komplikovaných tabuliek.

Len štyria hodnotitelia upozornili na faktografické chyby a informácie, ktoré nekorešpondujú s vedeckým poznaním.

S väčšou mierou spokojnosti, ako uvedená kvalita podávaných informácií, je hodnotená príležitosť využívať a rozvíjať medzipredmetové vzťahy. Obzvlášť oceňujú podnety na prepájanie informácií v úlohách pri niektorých tematických celkoch a súdia, že pomáhajú žiakom vo vytvorení komplexných a ucelených poznatkov. Opačné postoje (o polovicu zriedkavejšie ako uvedené pozitívne) majú učitelia, ktorí sú presvedčení, že žiaci nie sú schopní spájať vedomosti z rôznych vyučovacích predmetov, alebo je v Štátnom vzdelávacom programe časovo-obsahový posun, ktorý nedovoľuje medzipredmetové vzťahy aplikovať, alebo v rozvíjaní medzipredmetových vzťahov je prekážkou nedostatok času pri jednohodinovej týždennej dotácii, ale mienku o učebnici dopytovaným smerom de facto neposkytli.

Významne menej spokojnosti ako s informačnou funkciou prejavili hodnotitelia s plnením **metodickej funkcie**. Štvrtina pochybuje o motivačnej sile textov. Menšia časť učiteľov nevyužíva motivačné prvky, ktoré učebnica ponúka, pretože ich buď prehliada, alebo nevie s nimi pracovať, respektíve si túto činnosť do štruktúry svojej hodiny nezaviedli, napríklad aj kvôli nedostatku času. Iba 16 % potvrdilo, že plne chápe, oceňuje a využíva motivačný význam kľúčových slov a reč prameňov.

Za demotivujúci považuje väčšina učiteľov samotný výkladový text. Len pätina hodnotiteľov je úplne spokojná s veku primeraným výkladom učiva. Niektoré texty a niektoré termíny považuje viac ako polovica hodnotiteľov za veku neprimerané. **Podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti oddelene, mimo hlavný text**. Tieto prvky nie sú jeho prirodzenou súčasťou. Hodnotitelia kritizujú komplikovaný, nezáživný, ťažkopádny text, z ktorého žiaci nedokážu eliminovať podstatu. Sťažujú si aj na žiakov s poukázaním na to, že v posledných rokoch je čoraz väčším

problémom správne pochopenie aj iného, ne odborného textu. Žiaci nepoznajú správny význam "obyčajných"²¹ slov, len veľmi ťažko hľadajú synonymá, majú nedostatočnú slovnú zásobu, nepochopia význam zloženej vety, a potom sa im ťažko učia nové pojmy. Tí, ktorí nezvládajú novú terminológiu, sa uchýľujú k memorovaniu. Niektoré pasáže, prehustené novými pojmami, nedostatočne asociovanými v učebnici, v časovom tlaku jedn hodinovej týždennej dotácie priam vynucujú učenie sa naspamäť, bez zvnútorňenia a hlbšieho pochopenia. Podľa niektorých hodnotiteľov niekedy chýba vysvetlenie historických javov, ktoré ostávajú bez uvedenia príčin a dôsledkov, čo žiakovi sťažuje zapamätávanie si učiva a aj osvojovanie si novej terminológie. Z týchto dôvodov považuje až 35 % učiteľov učebnicu D7 za nevhodnú na samoštúdium a ďalší pripúšťajú samostatné štúdium len v prípade niektorých tém, resp. ich častí.

S obmedzenou možnosťou samoštúdia súvisí aj **formatívna funkcia** učebnice v zmysle sebaregulácie. Rubrika *Čo sme sa naučili* vhodnými otázkami upriamuje žiakov na podstatné a kľúčové poznatky. Je veľmi individuálne, do akej miery žiaci môžu kontrolovať svoje pochopenie a zapamätávanie si pri učení sa bez výdatnej asistencie učiteľa. Zrozumiteľné formulovanie záverečných úloh a cvičení po tematickom celku /kapitole a to, že ich vyriešenie má pôvod v predloženej texte, potvrdila jedna časť učiteľov, druhá, dvojnásobne početnejšia si myslí, že otázky a úlohy nie sú formulované jednoznačne alebo zrozumiteľne, že riešenie je pre žiaka príliš náročné, lebo požadujú vyjadrenie sa k niečomu, o čom sa v texte neuvádzajú žiadne fakty.

Ďalším aspektom formatívnej funkcie učebnice je jej príspevok ku tvorivosti, kritickému mysleniu a bádateľstvu žiactva. Učitelia hodnotia pozitívne dostatok ďalších zdrojov na doplnenie informácií, virtuálnych prehliadok, vedeli by si predstaviť aj viac odkazov na viac pútavých zdrojov bádania pre žiakov. Niektorí mienia, že podnety k bádaniu sú nastavené viac pre intelektovo nadpriemerných žiakov, dokonca, že bádateľstvo do vzdelávania nepatrí (jeden prípad). Opäť sa stretávame s hodnoteniami situácie na vyučovaní (nedostatok času na bádanie a nedostatočná vyspelosť žiakov syntetizovať vedomosti) a nie s hodnotením učebnice, či také možnosti vhodne ponúka alebo nie. Pravdepodobne 5 % učiteľov učebnicu z tejto stránky vôbec nepozná.

Užitočnosť učebnice v napĺňaní Štátneho vzdelávacieho programu priznalo 84 %, rozhodne nesúhlasili len 2 % hodnotiteľov. V otvorenej časti položiek sa protestné hlasy dvihli najmä **k nesprávnemu zastúpeniu učiva D7 podľa inovovaného ŠVP.**

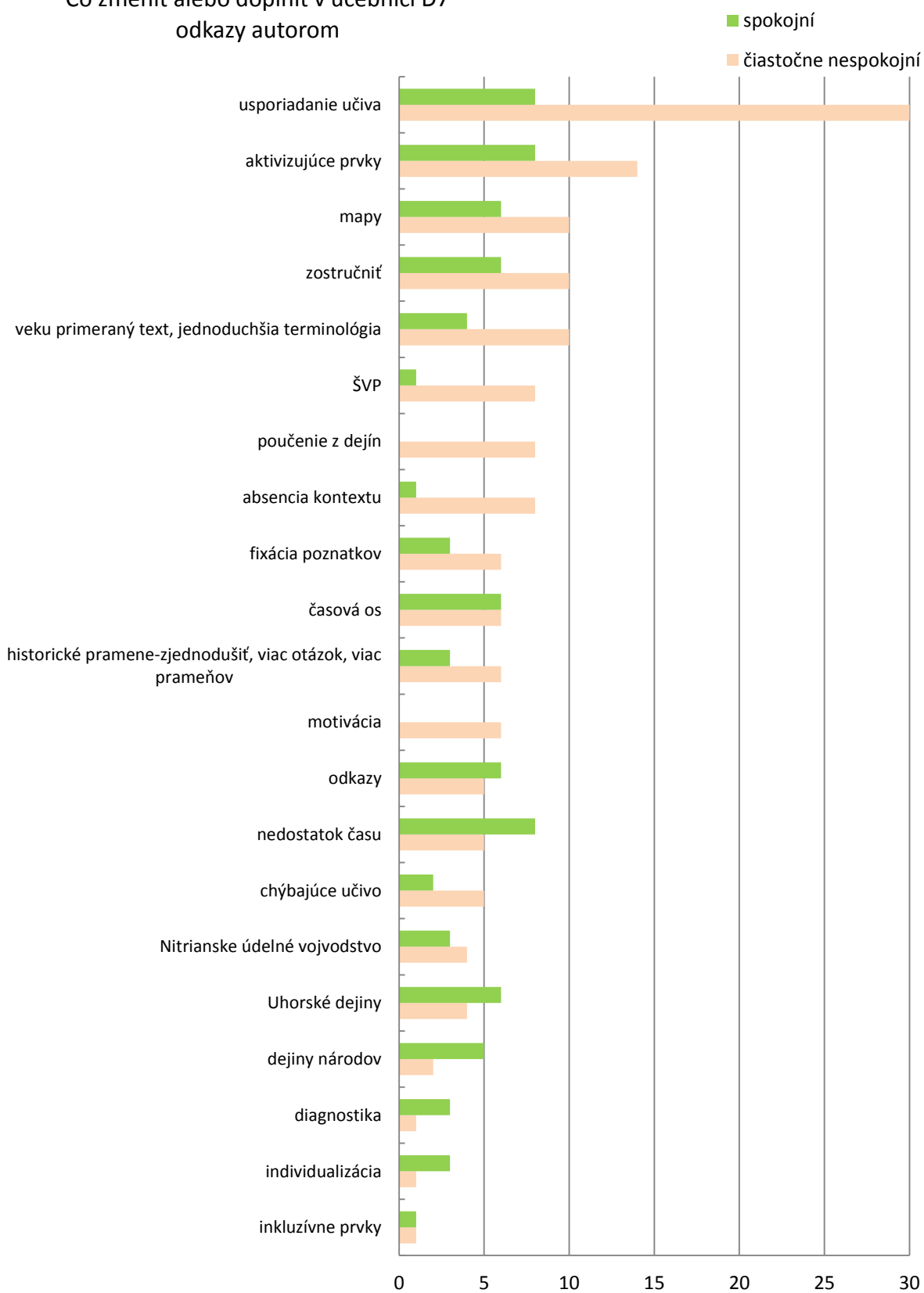
²¹ Napríklad *prívrženec, protivník,...*

Objavila sa pochybnosť o tom, či obsahový a výkonový štandard smeruje k modernému vzdelávaniu, či obsahový a výkonový štandard Štátneho vzdelávacieho programu je nastavený tak moderne, ako nastavujeme kritériá na hodnotenie učebníc. Túto okolnosť treba brať s rešpektom a rozlišovať, či učitelia hodnotia učebnicu alebo ŠVP. Z viacerých indícií vyplýva, že učiteľ by sa rozhodne nemal spoliehať len na učebnicu, ale mal by sám dôkladne poznať a operacionalizovať ciele vzdelávania dané ŠVP. Z druhej strany, výskumná sonda HKUU dáva vážnu výzvu smerom k tvorcom vzdelávacej politiky a Štátneho vzdelávacieho programu.

Rozloženie frekvencií záverečných pripomienok (Obr. 16) ponúka štatistický obraz o záverečných pripomienkach. Aj keď parciálne hodnotenia už uviedli v predchádzajúcich položkách, ponúknutá bola položka Odkazy autorom pre prípad, ak by formulár nezachytil všetky učiteľské pohľady na kvalitu učebnice²². Reagovalo 88 % hodnotiteľov. Z nich 23 jednoznačne učebnicu pochválili a neuviedli žiadnu pripomienku, naopak 10 učebnicu rozhodne odmieta. Zvyšných 74 % je rozdelených na „častočne nespokojných“ a „spokojných“ podľa hrubého skóre v uzavretých položkách. Obe skupiny sú najviac nespokojné s usporiadaním učiva, ktoré je podľa nich neprehľadné, nesystematické, s nejasnou podstatou, obsahovou a rozsahovou nevyváženosťou kapitol, porušenou chronologickou nadväznosťou. Nespokojnosť s aktivizujúcimi prvkami tkvie v málo pútavom a pre žiakov príťažlivom spracovaní tak výkladového textu, ako aj s jeho sprievodnými komponentami. Potrebujú viac zaujímavostí, cvičení upriamených na tvorivosť žiakov, viac námetov na projekty, viac úloh rozvíjajúcich samostatné uvažovanie žiakov. Početne málo bolo požiadaviek na prispôsobenie učebnice žiakom so ŠVVP (jednoduchší text, menej náročné učivo, gradované úlohy tak, aby mohol uspieť aj najslabší), požiadavka individualizovať výklad dejín (cez príbehy, viac ukážok životných príbehov osobností, pohľad na dejiny očami ich súčasníka).

²² Ukázalo sa, že takmer vo všetkých prípadoch sa hodnotitelia vracali k aspektom, ktoré už raz hodnotili, ibaže z nich menovali tie, ktoré sú pre nich najdôležitejšie.

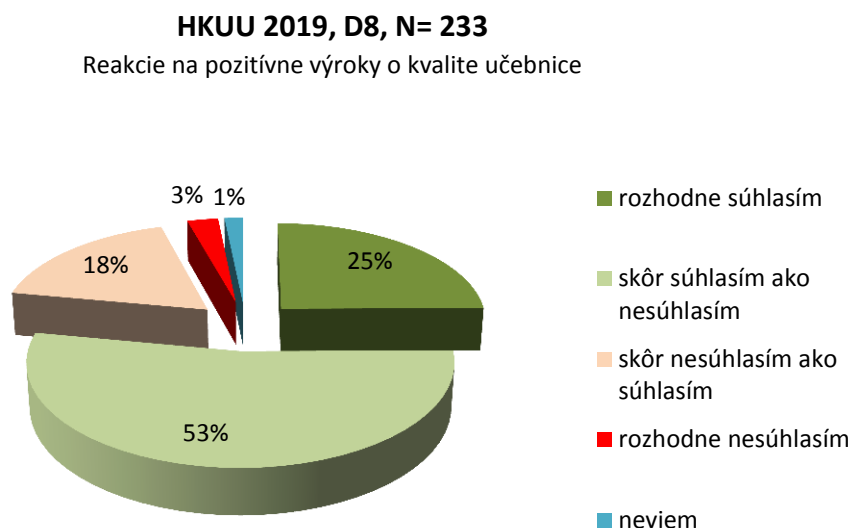
Čo zmeniť alebo doplniť v učebnici D7
odkazy autorom

Obr. 16 Oblasti pripomienok ku učebnici D7 v rozdelení hodnotiteľov podľa HS

Dejepis pre 8. ročník ZŠ

Analýzy odpovedí na 33 uzavretých meritórnych položiek týkajúcich sa funkcií učebnice (Obr. 17) nasvedčujú o **spokojnosti** hodnotiteľov D8.

Obr. 17 Miera súhlasu s pozitívnymi výroky o funkciách učebnice D8

Podľa frekvencií všetkých uzavretých položiek (Príloha 4) možno usudzovať, že hodnotitelia boli najviac spokojní s plnením informačnej korektnosti, ktorá je súčasťou informačnej funkcie D8 a ergonomickými vlastnosťami knihy (veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov majú vhodne zvolený druh písma; ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné; grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni). Štatisticky významné sú rozdiely medzi plnením informačnej a metodической funkcie.

Organizačná funkcia je najviac napĺňaná vyhovujúcimi ergonomickými vlastnosťami. Na ich vysokom hodnotení sme zaznamenali aj najvyššiu zhodu hodnotiteľov.

Osemdesiatosem percent hodnotiteľov s vysokou konzistenciou súhlasí, že texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešponujú. Mierne nižšiu mieru súhlasu vyjadrili k ucelenosti tematických celkov; 82 % súhlasí²³, že tematické celky nasledujú za sebou v logickom a chronologickom usporiadaní, a tak vytvárajú v žiakovi dobrú predstavu o historickom obraze sveta. Súhlas nie je natoľko jednotný ako v predchádzajúcom prípade.

²³ čiastočne a úplne

Námietky sa týkali najmä:

- chronologického usporiadania

„Na rozdiel od starších učebníc sa postupuje dosť chaoticky, nie je presná chronológia. No čo sa týka slovenských dejín, tie sú podľa mňa spracované v tejto učebnici výborne. Ale keď mám zhodnotiť túto učebnicu, ako celok, nevyhovuje ani mne, ani žiakom.“

„Ak sa pri vysvetľovaní učiva rozhodnem použiť učebnicu, neustále v nej kvôli zlému rozmiestneniu obrázkov musíme listovať hore-dole. Niekedy je potom múdrejšie a efektívnejšie ju radšej ani nepoužiť.“

„Keďže Štefánik zohral významnú úlohu od začiatku vojny, bolo by vhodné presunúť texty o ňom, či Masarykovi pred Slovákov na frontoch.“

„Bitka pri Slavkove sa v učebnici spomína až po Viedenskom kongrese, hoci sú to udalosti spojené s územím Slovenska. Alebo bitka pri Waterloo ako Napoleonova definitívna porážka a až o dve strany víťazstvo v bitke pri Slavkove.“

„Najprv by som dala americkú revolúciu, potom francúzsku revolúciu.“;

„Dejiny USA sú až na konci tematického celku Na ceste k moderným národom. Je to nevhodný návrat v čase. Vhodnejšie by ho bolo dať pred alebo po francúzskej revolúcii.“

„Posledný tematický celok by mohol byť skôr zameraný viac na zjednotenie Nemecka a Talianska, na pomery v krajinách a oblastiach, v ktorých sa nachádzali zárodky Veľkej vojny (napr. situácia na Balkáne).“

- vytvárania kontextu a podmienok celistvého učenia sa

„Rusko je vytrhnuté z kontextu, žiaci o ňom doteraz v podstate nič nevedeli. Alebo informácie o Taliansku a Nemecku v téme Vo víre revolúcií a nacionalizmu sú bez kontextu, a tým nepodstatné.“

„Ak si pozriete strany 10 a 11, tak žiak nemôže mať na základe učebnice dobrú predstavu o historickom obraze sveta.“

„Chýba mi anglická buržoázna revolúcia a prvá priemyselná revolúcia.“

„Chýbajú hlbšie súvislosti.“

„Určite chýbajú niektoré témy, čo spôsobuje, že žiaci chápu dejiny oklieštene a nie v celej historickej súvislosti. To súvisí s 1-hodinovou časovou dotáciou, čo je v prípade dejepisu veľmi málo.“

„Nie každý tematický celok je spracovaný a podaný rovnako kvalitne. Mne sa podľa tejto učebnice dobre učia národné dejiny, horšie sa mi pracuje s témami ako Francúzska revolúcia, Amerika (využívam vlastné materiály)...

Vyskytli sa aj pochvalné poznámky, resp. krátke súhlasy (21 %).

„Francúzska revolúcia sa mi vyučovala veľmi dobre, deti rýchlo chápali súvislosti, nachádzali paralely v dnešnom svete. Taktiež Rakúsko-Uhorské vyrovnanie je výborne spracované, možno by som doplnila viac o živote bežných Slovákov, nielen vymenovanie spolkov a kde pôsobili. Niečo o remeslách, každodennom živote, porovnať mestá a vidiek a pod.“

„Tematické celky dávajú priestor svetovým aj národným dejinám, ktoré sú chronologicky usporiadané. Žiaci si vytvárajú predstavu o tom, aký dosah mali svetové udalosti na život v našej krajine, na naše národné dejiny.“

„Farebné rozlíšenie tematických celkov prispieva k ľahkej orientácii v učebnici.“

Informačná funkcia

Hodnotitelia vysoko kladne hodnotia, že učebnica D8 je bez gramatických chýb, rozporuplných tvrdení, terminologických nedostatkov a všetky texty a doplňujúce informácie sú odborné a vecne správne. Korektnosť podávania informácií je vysoká. V týchto aspektoch sú vysoko jednotní.

Zvýšenú nejednotnosť prejavili hodnotitelia v názore na to, či D8 spoľahlivo vedie učiteľa k napĺňaniu obsahových a výkonových štandardov vzdelávania podľa Štátneho vzdelávacieho programu. S výrokom ostro a čiastočne nesúhlasilo 18 % hodnotiteľov. Viac ako polovica pripomienok k položke 27 (60 %) sa týkala nesúladu obsahu učiva s inovovaným ŠVP.

„Podľa najnovšieho ŠVP sa vyučuje v 8. roč. aj osvietenský absolutizmus, čo v tejto učebnici chýba, a navyše je tu 1. svet. vojna (spracovaná veľmi povrchno a pre žiakov úplne nezrozumiteľne), ktorá sa už presunula opäť do 9. ročníka.“

Ďalšie pripomienky sa týkali jasného odlíšenia základného a rozširujúceho učiva. Až 36 % hodnotiteľov rozhodne alebo čiastočne nesúhlasí, že D8 poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva nad rámec ŠVP. Objavil sa aj návrh diferencovať učebnice dejepisu pre základné školy a pre osemročné gymnáziá.

Pätina hodnotiteľov nesúhlasí²⁴, že podané informácie v D8 pomáhajú žiakovi vytvárať si dostatočne kompletnú predstavu o zmieňovanej minulosti, čiže kauzálny prístup k dejinám a celistvé chápanie udalostí. Naopak, rozhodný súhlas dalo 12 % hodnotiteľov. Obdobnú mieru súhlasu a nesúhlasu prejavili hodnotitelia s tým, či žiak prepája vedomosti nadobudnuté v dejepise s vedomosťami z iných predmetov. Poznámky a pripomienky k položke 15 však boli prevažne pochvalného významu. Týkali sa dobrého prepojenia učiva dejepisu s učivom slovenského jazyka a literatúry, geografie, občianskej náuky, dejín umenia a aj ďalších predmetov.

„Medzipredmetové vzťahy veľmi dobre rozvíja rubrika Miniprojekt.“

„Téma Priemyselná revolúcia žiakom sprostredkováva obrovské množstvo mien vynálezcov, o ktorých sa na základnej škole žiaci dozvedia z jednotlivých predmetov.“²⁵

Žiaci majú celkom dobré informácie k učivu Priemyselná revolúcia a modernizácia.“

Kritické komentáre smerovali

- k nesúladu ŠVP medzi jednotlivými predmetmi v zmysle vertikálnych (medziročných) obsahov:

²⁴ rozhodne a čiastočne

²⁵ Ukážka protirečenia: „Nie je to učebnica pre základnú školu, je v nej príliš veľa zbytočných informácií (napr. učivo o vede a technike s. 31 a 32 - vyše 30 mien - načo?“

„V minulosti sa dalo prepájať s inými predmetmi, teraz to nie je možné. V 7. ročníku sa bral novovek, na hudobnej sa bral Verdi, na výtvarnej impresionisti, mohli sme viesť dialóg.“

- k absencii úloh na medzipredmetové prepájanie učív:

„...podmety v učebniciach určite chýbajú. Učebnice sú zamerané najmä na poskytnutie dejepisného obrazu daných tém.“

- k neschopnosti žiakov prepájať vedomosti nadobudnuté v rôznych predmetoch ako dôsledok prílišnej diferenciacie a nepestovania medzipredmetových vzťahov už v primárnom vzdelávaní.

Najnižšiu mieru súhlasu zaznamenala položka o využívaní D8 aj v iných predmetoch. Ostro alebo čiastočne nesúhlasilo s jej využitím v iných predmetoch 38 % hodnotiteľov.

Metodickú funkciu D8 rekognoskovali položky 4, 5, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 19d, 20, 21, 22. Najväčšmi boli respondenti spokojní s ikonickým materiálom, ktorý podľa 88 % viac-menej vhodne dopĺňa verbálny text učebnice. Výrazne menej, len 79 % hodnotiteľov rozhodne alebo čiastočne súhlasí, že pojmová náročnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov. Naopak, 21 % nesúhlasí, že vysvetlenia historických zvrátov, udalostí a vzťahov sú dostačujúce a používanie odbornej terminológie je veku primerané.

„Ako príklad uvediem pojmy federácia a konfederácia v téme Občianska vojna v USA, zle vysvetlené je to aj v texte aj v slovníku, ale je toho oveľa viac, takisto z textu vôbec nie je zrejmé, prečo vznikol spor medzi Severom a Juhom. Úplne najhoršie je spracovaná Francúzska revolúcia.“

„Keďže v učebnici vysoko prevažujú politické dejiny, čo žiakov v tomto veku až tak nezaujíma, často bolo nutné ďalšie objasňovanie podaných informácií.“

„Miestami sa text zvrhne na vymenovávanie faktov a chýbajú súvislosti, odpovede na základné otázky: Prečo? Aké boli príčiny? Aké boli dôsledky? Pri malej časovej dotácii žiaci nemajú čas na úvahy a sú odkázaní na to, čo poskytuje kniha. 14-ročné deti potrebujú priestor na diskusiu. V tomto smere chválím otázky na konci každej témy, priala by som si viac času na diskusiu práve v týchto častiach vyučovacieho procesu.“

„Niektoré texty sú príliš odborné a bazírujú na pojmoch, napr. Francúzska revolúcia. Po prečítaní učiva majú žiaci totálny chaos, príliš veľa informácií, pojmov,...“ „Najťažšia téma pre žiakov je učivo Vo víre revolúcií a nacionalizmu. V učive, tak ako je napísaná v učebnici, sa orientujú len tí najlepšie žiaci.“

„Pre žiakov nie sú texty primerané, často použil autor pre žiaka ťažké slová, vety sú až príliš dlhé.“

Tiež spokojnosť so systematizáciou poznatkov a zovšeobecňovaním historických javov v D8 zaznamenala podobný pomer spokojnosti a nespokojnosti ako predchádzajúci indikátor primeranosti (76:23), ale pozitívne komentáre k položke majú výraznú prevahu nad negatívnymi.

„Prepojenie a využitie jednotlivých javov je primerané chápaniu a mysleniu žiakov. Kľúčové slová umožňujú žiakom ľahšiu orientáciu v učive a sú oporou pri opakovaní tematických celkov.“

„Tematické celky sú aj farebne odlišené a opakovanie tematického celku Čo sme sa naučili dáva priestor žiakom aj na domácu prípravu a systematickú prácu s učebnicou.“

„Za každou témou sú uvedené otázky, ktoré môžu žiaci využiť pri opakovaní učiva.“

„Systematizáciu učiva by som zaradila častejšie, za každým tematickým celkom.“

Dôležitým aspektom metodologickej funkcie je orientácia zhromaždených údajov na stimulovanie a rozvíjanie myslenia žiakov, ich samostatného uvažovania. S tým, že podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti súhlasí 73 % a nesúhlasí 26 %. Myslia si, že ide viac o rolu učiteľa ako učebnice. Učiteľ je kľúčový pri motivácii žiaka k samostatnému mysleniu, ale hodinová dotácia výrazne limituje uplatnenie tejto role.

Primeranosti k veku sa nepriamo dotýka položka 10, v ktorej sa hodnotí schopnosť žiakov niektoré témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne a potom o téme diskutovať a korigovať pochopenie látky. Až tretina hodnotiteľov o tom pochybuje, alebo je presvedčená, že je to nemožné a 16 % si rozhodne myslí, že to možné je. Pochybujúci a odmietaví hodnotitelia uvádzajú ako argument neprimeranú dĺžku textov, neprehľadnosť usporiadania informácií, rôznu intelektovú úroveň žiakov a jednohodinovú dotáciu, ktorá neumožňuje problémové vyučovanie. Niektorí pripúšťajú, že niektoré témy je možné zveriť samoštúdiu:

„Niektoré osobnosti a udalosti žiaci poznajú aj z iných predmetov, napr. zo SJL. Ja na samoštúdium a aj ako čitateľskú stratégiu využívam tému Štúrovska generácia. Žiaci najprv píšú, čo už o týchto udalostiach vedia, potom čítajú text a po prečítaní porovnávajú informácie, ktoré mali s tými, ktoré sa dozvedeli pri čítaní.“

„Niektoré texty sú náročné. Žiaci by sa mali viac venovať kritickému hodnoteniu doby, dejepis by nemal byť zameraný na fakty a memorovanie. Táto učebnica obsahuje veľa encyklopedického materiálu a menej podnetov na premýšľanie.“

„Niet nad dobrý odborne podaný výklad. Až potom sa žiak môže stať mojim partnerom a robí to rád. Z textu nie vždy vyplýva jasnosť témy. Napríklad zjednotenie Nemecka, Talianska, kde je veľký deficit informácií, aby žiakom bol jasný význam udalostí.“

„Žiaci, ktorí sa zaujímajú o historické dianie a využívajú svoje poznatky z rôznych médií, sú aktívnymi partnermi učiteľa pri výklade nového učiva po samostatnom naštudovaní textu.“

Poslednými v poradí miery súhlasu sú položky týkajúce sa motivačnej sily učebnice, ktorej sa dotýkajú položky 4 a 19d. Len 15 % hodnotiteľov je presvedčených, že motivačná časť výkladového textu nikdy nechýba a 21 % rozhodne súhlasí, že učebnica je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných strán.

„Učivo je neprehľadné, neštruktúrované, textová časť rozsiahla, ilustračná výbava nedostatočná.“

„V porovnaní s ostatnými učebnicami chýba motivačný text.“

„Ani obrázky, ani jednotlivé texty žiakov daného veku dostatočne nemotivujú žiakov k premýšľaniu.“

„Motivačná časť - ... - najhoršie spracovaná je téma francúzskej revolúcie. Tá sa pomocou učebnice nedá robiť, žiaci okamžite stratia záujem.“

Na opačnej strane názorového spektra stoja výpovede:

„Vysoko vyzdvihujem rubriky Miniprojekt, Viete, že, Reč prameňov, Prečítajte si, Dešifrujeme pramene, Otázky a úlohy. Premýšľame,...“

„Materiály na okraji učebnice (obrázky, texty k nim, reč prameňov) veľmi dobre ilustrujú preberané udalosti najmä vtedy, ak ich učiteľ vie vhodne a v správnom čase využiť pri vysvetľovaní nového učiva alebo pri motivácii ako problém, ktorý žiaci budú riešiť, alebo pri práci s učebnicou (individuálne alebo v skupinách).“

„Vždy využívame všetky materiály, čo učebnica ponúka, či už obrázky, alebo reč prameňov. Určite to obohacuje vyučovanie.“

Formatívna funkcia učebnice bola skúmaná z pohľadu formovania žiakovho vzťahu k histórii – položky 5 a 14; z pohľadu formovania špeciálnych schopností – bádateľstva v položke 17. Spoločenskú korektnosť overovala položka 23.

Najvyššiu mieru spokojnosti menovaných položiek zisťujeme spokojnosť s výberom poznatkov a informácií, ktorý pomáha žiakom tvoriť historický obraz vývoja sveta. 78 % hodnotiteľov rozhodne alebo čiastočne súhlasí, že podané informácie pomáhajú žiakovi vytvárať si dostatočne kompletnú predstavu o zmieňovanej minulosti, čiže kauzálny prístup k dejinám a celistvé chápanie udalostí. Menej súhlasne (73 %) reflektovali výrok, či podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti.

„Celkovo pri tom množstve faktov žiakom chýba akási ucelená predstava o dobe, o ktorej sa učia, povedzme, že chýbajú témy, ako boli v predošlej staršej učebnici Slovensko na prahu novoveku 3: Premeny mesta, Život slovenského roľníka, kde sú pridané ilustrácie ako ľudia žili alebo sa odievali v tej dobe, plus vtedajšie zobrazenie miest ako Banská Bystrica, Trenčín,... dokonca sa spomína povedzme Bachov neoabsolutizmus a osobnosť Bacha je opísaná. V tejto novej učebnici to chýba. Tiež si myslím, že Žiadostiam slovenského národa a Memorandu slovenského národa, ako základným dokumentom, by mala byť venovaná zvlášť podkapitola. Žiaci nerozumejú hlavnej podstate dokumentov, nemajú ucelený presný obraz o maďarizácii, čo to všetko obnášalo. Ak niekto chýba na vyučovaní, nemá šancu sa to z učebnice dozvedieť, v učebnici je vysvetlený pojem, no bez výkladu si vytvoriť ucelenejší obraz nevedia.“

Súhlas s tým, že učebnica D8 podnecuje vyhľadávanie relevantných informácií, premýšľanie o ďalších zdrojoch poznania, osvojovanie si rôznorodých pracovných postupov, objavovať nepomenované súvislosti a samostatnejšie chápať rôzne historické udalosti, ich príčiny a následky bol v uzavretej časti položky 17 podpriemerný. Reakcií v otvorenej časti bolo veľmi málo a dá sa predpokladať, že 35 % učiteľov sa k výchove k bádateľstvu žiakov ani nedostala.

Len priemerný súhlas prejavili s tým, že učebnica ponúka žiakom dostatok podnetov na kultivovanie postojov pre spoločenské hodnoty a zmysel pre demokraciu, toleranciu, slobodu a spravodlivosť, chápanie odlišností kultúr, tradícií a podobne. Objavili sa však komentáre:

„...práve učivo 8. ročníka obsahuje dôležité odkazy na hodnoty ľudských práv, taká aktuálna téma v súčasnosti.“

„Učebnica obsahuje množstvo podnetov na premýšľanie, napr. o vlastnej príslušnosti k národu.“

Najmenej súhlasu (63 %) z menovaných indikátorov formatívnej funkcie hodnotitelia prejavili s prítomnosťou podnetov k bádateľstvu.

„Presne toto mi v učebnici najviac chýba.“

„Učebnica pomenúva často len fakty a nevedie k postupnému odhaľovaniu, pátraniu.“

„Príliš veľa ponúknutých informácií, menej priestoru na bádanie. Pokiaľ by obsah učiva zostal a pridala by sa jedna hodina v dotácii, vytvoril by sa aj priestor pre samostatné bádanie žiakov.“

„Pre žiakov je veľmi náročné objavovať nepomenované súvislosti. Treba im neustále pomáhať a opakovať inštrukcie a rôznorodé pracovné postupy.“

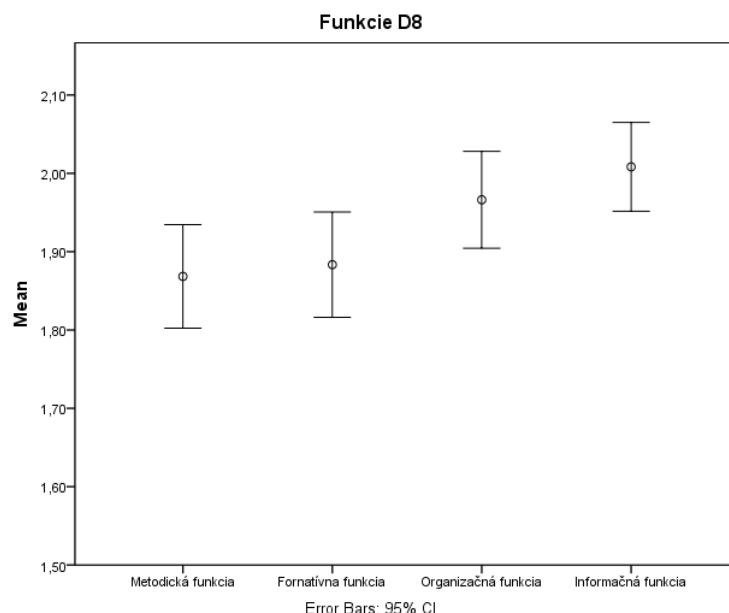
„Učebnica je pre žiakov nepríťažlivá. Strácajú sa v množstve faktov a pojmov, čo ich odpudzuje od získavania ďalších informácií. Platí to aj o žiačke, ktorá sa pripravovala na dejepisnú olympiádu.“

Positívne znejú komentáre:

„Dobrá je rubrika *Prečítajte si*. Doplnila by som ju o väčšie množstvo vedecko-populárnej literatúry. Obrazový materiál podnecuje zvedavosť žiakov.“

„Podnety sú prezentované žiakom prostredníctvom *Reči prameňov* a časťou ... *Dešifrujeme pramene...* čo nabáda žiakov, aby samostatne vyslovili svoj názor.“

„Učebnica dáva podnety aj na tvorbu miniprojektov, ktoré sa osvedčili. Nie vždy je však časopriestor na ich realizáciu pre všetkých žiakov.“

Obr. 18 Priemerné hodnoty spokojnosti s funkciami učebnice D8

Tabuľka 11 Odporúčanie hodnotiteľov D8, zaradenie do jednej z troch kategórií

Celková spokojnosť s učebnicou D8	N	%
1. Zastavené používanie	32	13,7
2. Reedícia	132	56,7
3. Opakované vydanie	69	29,6
<i>Spolu</i>	233	100

Závery pre D8

V školách je podľa 73 % vyjadrení z 252 respondentov dostatok učebníc. Jednoznačný nedostatok oznámilo 0,4 %.

Používanie učebníc učiteľmi na prípravu na vyučovanie je častejšie ako žiakmi na vyučovaní.

Jednu hodinu dejepisu týždenne má 88 %, zvyšných 12 % respondentov uviedlo dvojhodinovú týždennú dotáciu. **S jednohodinovou dotáciou** je rozhodne spokojných 10 % a **rozhodne nespokojných je 40 % hodnotiteľov**. Nespokojným učiteľom pri jednohodinovej dotácii chýba možnosť diskusie so žiakmi a iné spôsoby vyučovania ako frontálne odovzdávanie faktografie (nadiktovanie poznámok!) a test či podobná povrchná diagnostika. Chýba priestor na motiváciu, rozvoj kritického myslenia a dôkladnejšie upevnenia učiva. Presadiť dve hodiny týždenne v školách na úkor testovaných predmetov v celoštátnom testovaní alebo novovzniknutých predmetov, je takmer nemožné.

Hodnotenia plnenia vybraných funkcií učebnice D8, podobne ako v predchádzajúcich D5,6,7 boli mierne pozitívne. Prejavy spokojnosti s učebnicou hodnotitelia komentovali zriedka na rozdiel od nespokojnosti, ktorú mali dôvod vysvetliť, zduplikovať alebo v záujme o zlepšenie učebnice odôvodniť a opísať svoje problémy s jej používaním. Aj naša syntéza vo výskumnej sonde sa ubera týmto smerom a poukazuje hlavne na nedostatky, hoci ich frekvencia neprevyšuje prednosti posudzovaných učebníc.

Niektorí hodnotitelia sa vyjadrili pre návrat k predchádzajúcej učebnici, ktorej prednosti vidia v lepšej **organizačnej funkcii učebnice**, v lepšom rozložení textov a prehľadnosti podávaného učiva. Na hodnotenej učebnici D8 bola najčastejšie kritizovaná neproporčnosť dĺžky jednotlivých tematických celkov, obsiahle a dlhé texty.

Kritizujúci hodnotitelia požadujú dôsledné uplatňovanie princípu chronologického sledu udalostí a stálu prítomnosť časových osí. Podľa slov týchto učiteľov, komplexný historický obraz sveta narúša len veľmi okrajové podanie dejín mnohých krajín, niektoré sú úplne vynechané. V tejto situácii sa im ťažko vysvetľujú súvislosti, žiakom uniká synchronizácia udalostí. O to viac vnímajú požiadavku dvojhodinovej dotácie ako oprávnenú, aby sa mohli tieto medzery vyplniť.

Hodnotenia učiteľov si navzájom odporujú. Proti nesúhlasným názorom o ucelenosti tematických celkov bol viac ako štvornásobok súhlasných, podľa ktorých jednotlivé časti obsahu učebnice D8 nadväzujú na seba a pre žiakov vytvárajú základ pre ľahšie pochopenie kauzality udalostí medzi jednotlivými krajinami a ich dosah na vývoj ďalších následkov. Rozloženie obsahov základného a doplňujúceho textu prehľbuje pochopenie učiva pre takmer päťtinu hodnotiteľov. Chvália si, že texty vhodne korešpondujú a aktivizujú žiakov. Iní namietajú, že niektorí žiaci majú v tom chaos, učivo sa tak „naťahuje“ na viac strán, čo pôsobí na žiakov demotivujúco.

Podobne ako v D6, D7, tak aj v D8 sú učitelia najviac spokojní **s informačnou funkciou učebnice**. Informácie sú podané jednoznačne, odborne a vecne správne. V tomto ohľade je

medzi učiteľmi vysoká zhoda názorov. V hodnotení súladu učebnice so ŠVP už takí jednotní neboli. Časť učiteľov toleruje viac, iná časť menej, že opakované vydania učebnice D8 **nezhľadnili zmeny v Štátnom vzdelávacom programe.**

Žiakom pomáha v učení sa množstvo chronologických tabuliek a časových osí, prehľadových schém, máp, obrázkov, ikonických textov a zhrnutí na záver tematického celku len podľa pätiny hodnotiteľov. Z kritických pripomienok vyplýva, že takýto informačný materiál nie je pravidelnou súčasťou každej kapitoly, zhrnutia nie sú za každou kapitolou, resp. sú pre niektorých nezaujímavé a málo využiteľné. Títo učitelia by uvítali viac pojmových máp, kvalitnejších geografických máp s legendou, prehľadových schém uľahčujúcich fixáciu učiva a viac časových osí na konci každého tematického celku.

Komplexné sprostredkovanie informácií v kontextoch ďalších vedných disciplín potvrdila menej ako šestina hodnotiteľov. Súhlasia, že žiak prepája vedomosti nadobudnuté v dejepise s vedomosťami z iných predmetov. Nesúhlas kritizujúcej časti hodnotiteľov mal príčiny v časovom a obsahovom nesúlade medzi predmetmi dejepis-geografia, dejepis-výtvarná výchova, dejepis-občianska náuka, dejepis-fyzika, niekedy aj dejepis-slovenský jazyk a literatúra, a aj v málo trvácnych vedomostiach žiakov a s tým spojenou neschopnosťou spomenúť si v novej situácii na už raz získanú vedomosť. Časový súlad je o to dôležitejší. Reakcie hodnotiteľov sa teda netýkali učebnice ako takej, ale skôr situácii na vyučovaní.

Plnenie **metodickej funkcie** bolo vnímané s významne nižšou mierou spokojnosti ako plnenie informačnej funkcie, stále však na úrovni miernej spokojnosti. Najväčšou oblasťou kritiky bola systematizácia poznatkov a primeranosť výkladového textu veku a schopnostiam žiakov.

Systematizácia poznatkov a zovšeobecňovanie kľúčových historických javov vinúcich sa naprieč každým tematickým celkom výrazne chýba len nepatrnej časti hodnotiacich učiteľov, ale ďalších 21 až 63 % nie je presvedčených o účinnosti týchto metodických nástrojov v podobe, v akej boli v učebnici uplatnené. Pravdepodobne nevedia využívať *Kľúčové slová*, rubriku *Čo sme sa naučili*, taktiež *Zhrnutie*, ktoré by požadovali po každej kapitole a *Otázky* v závere každej témy. Niektorí prehlásili, že žiaci zneniu otázok často nerozumejú a bez pomoci učiteľa ich nevedia zodpovedať (Pomocou dejepisného atlasu vytvor tabuľku...). V protiklade s povedaným je skutočnosť, že záverečné otázky po prebratí istej témy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne podľa troch štvrtín hodnotiteľov.

Výkladový text charakterizujú kritizujúci hodnotitelia slovami neprehľadný, strohý, nudný, nezaujímavý, nezrozumiteľný, chaotický, neštruktúrovaný, rozsiahly, dlhý, náročný, ťažký, nahustený, predimenzovaný, obširny, obsiahly, terminologicky neprimeraný veku žiakov. Prepojenia medzi historickými udalosťami chýbajú. Takýmto hodnoteniam kontrujú pochvalné vyjadrenia o tom, že autori vhodným a veku primeraným spôsobom prezentujú vývoj spoločnosti vo svete s dosahom na náš národný vývoj a žiaci podľa nich nemajú problém s pochopením danej problematiky. Didaktickú vhodnosť výkladového textu objektivizujú názory o schopnosti žiakov naštudovať si niektoré témy samostatne. Presvedčených o tom je len 16 % hodnotiteľov, ďalších 53 % pripúšťa túto možnosť s určitými limitmi a 4 % sú rozhodne proti tomu, takže môžeme predpokladať, že príťažlivosť výkladového textu má viacero rozmerov. Z výpovedí hodnotiteľov sú najvýraznejšie dva: na jednej strane je zrozumiteľnosť textu, ktorá nie je rovnaká pre všetkých žiakov a zrejme sú medzi nimi vážne rozdiely, na druhej strane dĺžka textov odrádza mnohých žiakov spomedzi tzv. nečítajúcej mládeže.

Aktivizujúce podnety ako Reč prameňov, Premýšľajme, Miniprojekty, fotodokumentácia, ktoré využíva časť učiteľstva (14 %) dokážu žiakov zaujať, vzbudzovať zvedavosť a podnecovať samostatné uvažovanie a prezentovanie vlastných myšlienok, ale zväčša len pod vedením učiteľa alebo rodiča.

Dá sa zhrnúť, že metodická funkcia učebnice D8 je oslabená málo príťažlivým textom, nerozvinutá v dôsledku slabého oboznámenia učiteľov s jej potenciálom a nízkou hodinovou dotáciou, ktorá núti učiteľov „prebrať učivo“ bez akcentu na naplnenie vyšších výchovnovzdelávacích cieľov.

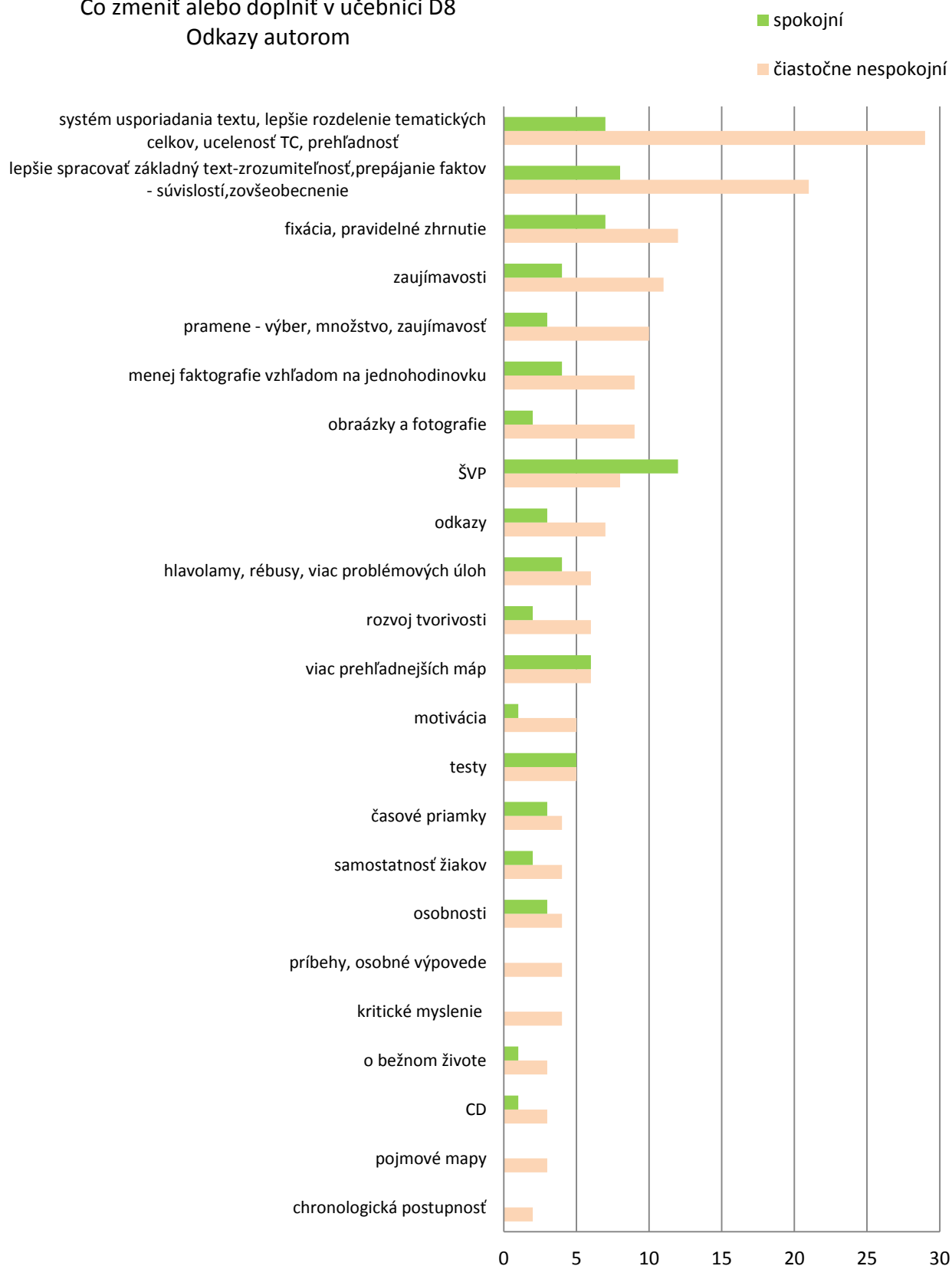
Napíňanie **formatívnej funkcie** učebnice D8 v zmysle budovania historického povedomia žiakov je uspokojené s výnimkou cca 2 % až 13 % hodnotiteľov, čo sme už zmienili vyššie. Ich námietky sa týkali narušenia chronologického sledu tém a nepochopeniu prelínania národných a svetových dejín žiakmi. Prekáža im napríklad prístup k téme zjednotenia Nemecka, zjednotenia Talianska. Kritizujú vo všeobecnosti chýbajúce súvislosti, vysvetlenie príčin udalostí, ktoré im pripadajú bez kontextu.

K bádaniu žiakov môžu prispievať rubriky Prečítajte si, Dešifrujeme pramene a Miniprojekty, ale pracovať s učebnicou samostatne a bádať podľa učiteľov z jej indícií, dokážu len veľmi nadaní žiaci (traja z 20). Skepsu skupiny 35 % hodnotiteľov prehľbuje skutočnosť, že v jednej hodine týždenne na bádateľstvo nenájdu čas. Ak však hodnotitelia správne chápu formu bádateľstva v 8.ročníku ZŠ, pripustia, že učebnica obsahuje dostatok dobových textov, obrázkov, odkazov na ďalšie zdroje poznávania, ktoré žiakov motivujú viac rozmýšľať a hľadať nevy povedané významy.

Objavili sa kritiky, ktoré poukazujú na jednostrannosť výkladu dejín a požadujú aj iné pohľady na dejiny, ako majú autori. Ďalším prekáža zúženie argumentácie, ktoré má pôvod v presadzovaní katolicizmu v protiklade s inými náboženstvami, resp. ateizmom.

Názory 88 % hodnotiteľov zo štatistického hľadiska objektivizuje Obr. 19, ktorý je spracovaním odkazov autorom v delení na „čiasťočne nespokojných“ a „spokojných“ hodnotiteľov podľa celkového hrubého skóre uzavretých položiek. Do analýzy boli zahrnuté všetky pripomienky, ale Obr. 19 nezobrazuje výskyt ojedinelých pripomienok ($n \leq 2$). Hodnotitelia, ktorí neuviedli konkrétne pripomienky, iba boli ostro nespokojní (8,) alebo vyslovene spokojní (30), neboli do analýzy pripomienok zahrnutí a percentuálny podiel vyjadrení, ktorých sa Obr. 19 týka, znížili na 73 %.

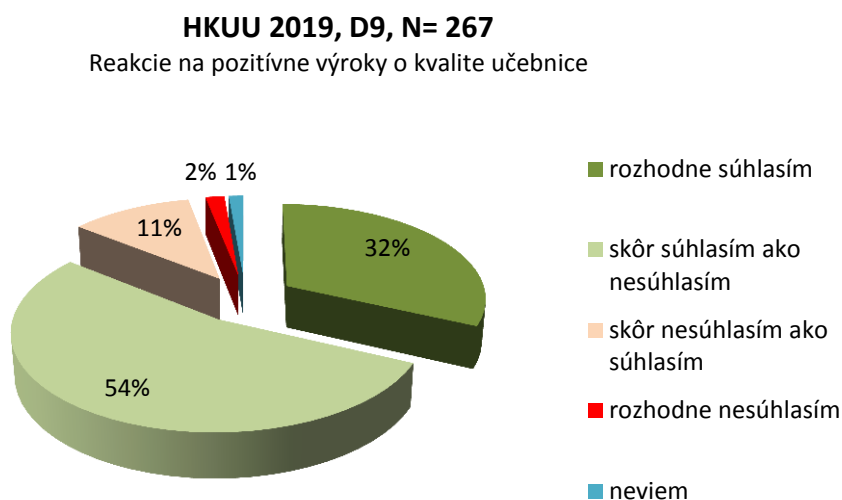
Čo zmeniť alebo doplniť v učebnici D8 Odkazy autorom

Obr. 19 Oblasti pripomienok ku učebnici D8 v rozdelení podľa HS

Dejepis pre 9. ročník ZŠ

Z frekvencií odpovedí na 33 uzavretých meritórnych položiek týkajúcich sa funkcií učebnice (Obr. 20) možno predpokladať, že hodnotitelia **vypovedajú o vysokej spokojnosti s učebnicou D9.**

Obr. 20 Miera súhlasu s pozitívnymi výroky o funkciách učebnice D9

Z prehľadu frekvencií všetkých uzavretých položiek (Príloha 4) vyplýva, že väčšia spokojnosť sa prejavila s plnením organizačnej a informačnej funkcie. Rôzne aspekty informačnej funkcie hodnotili rôzne. Podobne ako v D6, D7, D8, **najviac boli spokojní** s gramatickou, terminologickou, odbornou a logickou stránkou podaných textov a najmenšiu mieru spokojnosti, stále však prevažne pozitívnu, zaznamenali položky týkajúce sa integračnej stránky informačnej funkcie.

Podobne, ako v prípade D5, D6, D7, D8 vysoko pozitívne bola hodnotená ergonomická stránka učebnice, až na spokojnosť s odolnosťou väzby a kvalitou papiera. Učebnice D9 sú v školách zrejme staršieho dáta a školy si ich už viac ako päť rokov neobjednávali.

Štatisticky významné rozdiely s plnením jednotlivých funkcií sa nepreukázali (Obr. 21).

Organizačná funkcia D9 – položky 3, 7, 8, 10, 19d, 20, 28e

Okrem už spomenutých ergonomických kvalít boli hodnotitelia (93 %) spokojní²⁶ s tým, že texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešpondujú. Ustálené,

²⁶ V ďalšom texte pod prívlastkom „spokojní“ budeme uvádzať súčet podielov odpovedí „rozhodne súhlasím“ a „skôr súhlasím ako nesúhlasím“, resp. pod prívlastkom „nespokojní“ budeme uvádzať súčet podielov odpovedí „rozhodne nesúhlasím“ a „skôr nesúhlasím ako súhlasím“, ak to nebude vyslovene uvedené.

systematické usporiadanie informácií a úloh akiste pomáha k tomu, že žiaci sú schopní niektoré časti v základnom rozsahu si naštudovať samostatne (87 %).

„Žiaci nemajú problém spracovať konspekt z mnohých tém a naštudovať to samostatne.“

„Táto učebnica dejepisu v porovnaní s učebnicami z nižších ročníkov je naozaj dobrou pomôckou pre žiaka pri samoštúdiu...“

„Veľmi dobré je koncipovanie učebnice na výkladovú a pracovnú časť. ...“

Znížená spokojnosť je s ucelenosťou tém. Viac ako štvrtina hodnotiteľov nesúhlasí, že tematické celky nasledujú za sebou v logickom a chronologickom usporiadaní, že vytvárajú v žiakovi dobrú predstavu o historickom obraze sveta. Uvítali by, keby

„sa najprv odučili svetové dejiny, potom v druhom bloku slovenské dejiny, aby si žiaci preopakovali poznatky zo svetových dejín a vedeli slovenské dejiny pochopiť v ich kontexte.“

„Cieľom usporiadania látok bolo, aby žiaci chápali, že svetové a slovenské dejiny sa nevyvíjali oddelene, ale súčasne. Preto je aj usporiadanie učiva v učebnici kombinované (slovenské i svetové dejiny sa striedajú). Avšak žiaci sa v predchádzajúcich ročníkoch 6 až 8 učia ako prvé svetové dejiny a následne slovenské. V poslednom ročníku je to pre nich potom komplikované. Zároveň sa im aj lepšie porozumie vývoju dejín, ak je to preberané celistvo (svetové a potom slovenské dejiny). Myšlienka takto stanovenej učebnice je určite priaznivá, ale možno by bolo vhodnejšie, aby žiaci po prebratí svetových dejín daného obdobia potom prechádzali na slovenské, pričom by bolo poukazované na prieniky.“

„Chronologické a logické usporiadanie je dobré, ale študenti sa v tomto veku ťažšie orientujú v prelínaní svetových a slovenských dejín.“

„Niektoré učivá ako Bratislava-hlavné mesto Slovenska, Škola-základ života, Spoluobčania či protivníci a pod. je nutné zredukovať, resp. spojiť s inými témami, vytvorí sa tak priestor pre rozšírenie iných, podstatnejších tém. Absentujú mnohé témy zo studenej vojny.“

Na rôznych ďalších miestach v otvorených položkách si pochvaľujú organizáciu učiva na dvojstrany. Považujú ju za prehľadnú a urýchľujúcu orientáciu žiaka pri práci s učebnicou.

Informačná funkcia

Vysoko pozitívne hodnotené stránky informačnej funkcie sme už vymenovali vyššie. Dodávame, že hodnotitelia boli v týchto postojoch o formálnej stránke podávaných informácií koncízni.

Výber poznatkov a informácií v učebnici, ktorý pomáha žiakom tvoriť historický obraz vývoja sveta, bol hodnotený tiež priaznivo, spokojných bolo 90 % hodnotiteľov. Až 81 % hodnotiteľov súhlasí²⁷, že žiakom pomáha v učení sa množstvo chronologických tabuliek a časových osí, prehľadových schém, máp, obrázkov, ikonických textov a zhrnutí na záver tematického celku. Jednotnosť názorov hodnotiteľov je výrazne narušená.

„Táto časť učebnice je kvalitná, zhrnutia na záver tematického celku sa dajú využívať i priebežne i pri opakovaní tematického celku. Pomáhajú upevňovať súvislosti.“

„V tejto učebnici je perfektne pripravená časť pre prácu žiakov. Množstvo rôznych úloh a konkrétna práca s prameňmi. Učebnica je nasýtená podnetnými prvkami pre žiakov.“

²⁷ úplne alebo čiastočne

„Vo väčšine prípadov je veľmi dobrý výber historických prameňov (textov, tabuliek, obrázkov, karikatúr a pod.).“
„Veľmi dobre spracovaná graficky. Veľké množstvo obrázkov a máp.“
„Zhrnutia na konci tematických celkov sú veľmi dobre spracované a ponúkajú žiakom množstvo aktivít.“
„Oceňujem využitie pojmových máp. K téme 2. sv. vojny by som zaradila viac cvičení, podnetov na uvažovanie, dopĺňujúcich textov.“

verzus

„Zhrnutia sú neprehľadné.“
„Chronologické tabuľky a časové osi nie sú postačujúce a ani schémy.“
„Mapy sú v učebnici zastúpené dostatočne. Tabuliek a schém je málo, pri každom učive by sa v hlavičke hodilo časové rozmedzie /časová os udalostí, ktoré sa v učive nachádzajú.“
„Mohlo by byť viac máp, prehľadových schém, myšlienkových máp.“
„Chýbajú chronologické tabuľky na prepojenie svetových a národných dejín.“
„Obrázky sú nezábavné, čiernobiele, len na vyplnenie miesta...“
„Je potrebné inovovať obrazový materiál, doplniť vhodnejšie obrázky, schémy...“

Komplexnosť podávania informácií v kontextoch ďalších vedných disciplín je hodnotená 79-percentnou spokojnosťou. Rozhodne s tým, že sprostredkované informácie pomáhajú žiakovi vytvárať si dostatočne celistvú predstavu o zmieňovanej minulosti a žiak prepája vedomosti nadobudnuté v dejepise s vedomosťami z iných predmetov súhlasí 17 % hodnotiteľov. Iba 4 % hodnotiteľov rozhodne nesúhlasí a odôvodňujú, že odkazov je málo, alebo že žiaci nie sú schopní prepájať vedomosti medzi predmetmi. S dostatočným výskytom internetových odkazov na ďalšie vzdelávacie zdroje je rozhodne spokojných 28 % hodnotiteľov a čiastočne spokojných je 48 %.

„S výnimkou tém venovaných umeniu a technike je minimum možností pre rozvíjanie medzipredmetových vzťahov. Nerátam sem 11 odkazov na literárne diela, ktoré sa v učebnici uvádzajú. Žiaci sa neraz pýtajú na internetové sídla, kde by mohli nájsť ďalšie informácie a nie vždy má učiteľ dostatok priestoru pri domácej príprave na vyučovanie venovať aj vyhľadávaniu vhodných webových sídiel. Osobne som presvedčená, že námety na prácu s karikatúrami do učebnice nepatria...“

„Žiak uplatňuje svoje geografické vedomosti, prácu s mapou, etické a občianske postoje na základe vedomostí získaných v dejepise.“

„Je veľmi málo odkazov na internetové zdroje, knižné zdroje,..., čo je škoda. Ja sama si hľadám, často len náhodne naďabím na niečo použiteľné a niekedy laik nevie po prvom vzhliadnutí zhodnotiť pravdivosť zdroja. Bolo by vhodné, doplniť učebnicu, resp. ŠVP o odkazy na zdroje.“

Použitelnosť D9 pri vyučovaní iných predmetov podobne, ako v prípade D6, D7 a D8, aj v prípade D9 bola reálna len pre 57 % hodnotiteľov.

Informačná funkcia je syténá aj tým, či hodnotená učebnica určuje základné učivo, ktoré si musí osvojiť každý žiak a súčasne nastavuje mieru rozširujúceho učiva, ktoré nie je povinné. Len 69 % súhlasí, že D9 poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva nad rámec ŠVP pre žiakov s nadaním alebo špeciálnym záujmom pre dejepis.

S rozdelením učiva medzi hlavný text a doplňujúce informácie je 91 % spokojnosť. Súhlasia, že texty a doplňujúci materiál majú v rámci tematického celku logické usporiadanie, ponúknuté aktivity vysoko korešpondujú, majú spoločný kontext. V texte sú odkazy na pramenný materiál, a podľa mienky spokojných hodnotiteľov dvojstránka ponúka na pravej strane materiál, s ktorým sa výborne pracuje na stránke druhej, ktorá dobre korešponduje s textom.

„Doplňujúci materiál priamo nadväzuje na základný text. Pre žiakov je učebnica prehľadná.“

„Obrazové pramene, fotografie, plagáty, karikatury korešpondujú s textom a sú zdrojom ďalších historických informácií.“

Z tých, ktorí rozhodne nesúhlasili s rovnovážnym rozdelením hlavného a doplnkového textu, sa takmer všetci vyjadrili v otvorenej časti položky.

„Doplňujúcich informácií je niekedy toľko, že zakrývajú podstatné informácie, pri iných témach sú za doplňujúce informácie považované pre tie podstatné, resp. dôležité z pohľadu globálneho a medzipredmetového vzdelávania.“

„Ako doplňujúci materiál by bolo vhodnejšie pridať skutočné príbehy ľudí, ktoré prežili jednotlivé historické udalosti, nie popisy politikov.“

„Nedostatočný prehľad v rozdelení dôležitých a menej dôležitých faktov.“

Inšpiratívne vyznievajú pripomienky na oral history, ktorá je pre výklad novodobých dejín bazálna a pre žiakov autentická a zaujímavá.

„Pridala by som doplňujúce info - spomienky preživších vojnu a holokaust, z kníh, v ktorých oni alebo niekto iný spísal/li prežitú udalosť.“

„Chýbajú osobné svedectvá prenasledovaných ľudí.“

Optimálna organizácia učebnice, terminologická zrozumiteľnosť, štylisticky priateľské spracovanie textu a obrazotvornosť podporujúce formulácie sú predpoklady pre samostatnú prácu žiaka s učebnicou. Podľa takmer tretiny hodnotiteľov sú žiaci rozhodne schopní niektoré témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne. Rozvíjať túto schopnosť žiakov je veľmi dôležité obzvlášť v deviatom ročníku, keďže na stredných školách sa počíta s vyspelosťou žiaka v samoštúdiu. Len 12 % hodnotiteľov pochybuje, že dejepisná učebnica im tento rozvoj umožňuje.

„Táto učebnica dejepisu v porovnaní s učebnicami z nižších ročníkov je naozaj dobrou pomôckou pre žiaka pri samoštúdiu, ako aj pri dopĺňaní si poznatkov nadobudnutých z poznámok a výkladu učiteľa.“

„Učia sa konspektovať, hľadať podstatné fakty, graficky správne členiť text; nie sú toho ale schopní slabí žiaci, tí potrebujú pomoc učiteľa. Šikovní sú schopní v závere hodiny odpovedať na otázky, nájsť vzťahy a súvislosti.“

„Áno, zvládnú to, často tak robíme ako čítanie s porozumením a následne spoločne riešime texty.“

„... žiaci majú dobré poznatky a samostatná tvorivá práca je jednoznačne prínosom aj pre tých žiakov, ktorí k dejepisu nemajú až taký vzťah.“

„Množstvo učiva je primerané veku žiakov. Vzhľadom na grafické členenie textu dokážu vyhľadať najdôležitejšie informácie.“

„Ide o väčšinu učív v kapitole Medzivojnová Európa, ktoré sú menej náročné na porozumenie.“

„Rozhodne súhlasím, avšak nie zakaždým a v každej triede sa to dá realizovať. Všetko závisí od zloženia žiakov v triede, od ich psychického rozpoloženia a aj od „počasia“ alebo „dátumu“ v kalendári. Žiaci sa do prijímacích pohovorov ešte nažia pracovať, získať dobré známky a po potvrdení o prijatí na strednú školu...“

„Ale naozaj len niektoré témy. Sú témy, ktoré sú náročné a študent pri samostatnom štúdiu osvojí len strohé informácie.“

„Vhodné by bolo, keby každá téma mala akýsi prehľad kľúčových pojmov, udalostí, príp. časovú os. V niektorých témach sa objavuje prehustenie povinného textu odkazmi na pramene, narušenie celistvosti textu obrázkami, karikatúrami, čo môže pozornosť žiakov rozptyľovať.“

„Žiaci majú niekedy pri samoštúdiu problém prepájať textovú a ilustračnú časť, zvlášť výber textových prameňov si zväčša vyžaduje dodatočné vysvetlenie od učiteľa.“

„Žiaci sa ťažkopádne orientujú v dejinách, bez pomoci učiteľa nie sú schopní pochopiť obsah.“

Metodická funkcia

Najväčšia spokojnosť spomedzi všetkých indikátorov plnenia metodickej funkcie bola s pojmovou náročnosťou textu, ktorú 92 % hodnotiteľov považuje za primeranú veku a stupňu vývoja žiakov. Toto zistenia nemožno zovšeobecniť pre celú učebnicu. Viaceré komentáre nasvedčujú, že v kapitole venovanej komunistickému Československu žiaci väčšine pojmov nerozumejú. Učebnica je podľa nich koncipovaná tak, akoby žiaci sami komunizmus zažili, lenže ani ich rodičia často netušia, o čo ide.

„Dejepis v 9. ročníku je veľmi náročný, veľmi. Taký, aké bolo 20.storočie. Pre žiakov zo sociálne 'normálneho', motivujúceho rodinného prostredia je náročnosť primeraná. V našej škole však máme čoraz viac žiakov rómskeho etnika, SZP, ŠVVP. Priznám sa, neviem, ako budem učiť dejepis v čisto rómskej triede. Štandardy sú dané a aj záujem a schopnosti týchto žiakov sú predurčené.“

„Niektoré odseky mi pripadajú ako prepísané z vysokoškolských učebníc, napr.: s. 94 - Celá štruktúra hospodárskeho života -bola zovretá do sovietskeho modelu centrálného plánovaného hospodárstva, ktorý sa opieral o byrokratickú kontrolu a potláčal akúkoľvek iniciatívu.“

„Kapitoly Svet po 2. sv. vojne a Dejiny súčasnosti sú presýtené terminológiou, ktorá je pre značnú časť žiakov neznáma a sťažuje porozumenie učiva. Ide o pojmy z oblasti politológie a sociológie, čiastočne ekonómie. Občianske vedomie žiakov je málo rozvinuté (nezáujem o aktuálne spoločenské dianie), nedajú sa dostatočne využívať medzipredmetové vzťahy s občianskou náukou.“

„V učebnici nie je zjednotené používanie názvu Česko-slovenská republika /Česko-Slovenská republika /Česko-Slovensko, Československo (napr. na s. 42). V jednom texte sa používajú rôzne varianty.“

Naproti tomu tretina pripomienok bola pochvalných, aj keď časť súhlasných hodnotiteľov vyjadrila svoju spokojnosť v uzavretej časti položky a písomne zrejme už nemali potrebu reagovať.

„Veľkým pozitívom je vysvetlenie odbornej terminológie v slovníčku. Deti sa tak môžu k doposiaľ neznámym pojmom bezproblémovo opätovne vracať.“

„Len málo pojmov je potrebné dovysvetľovať.“

Konfirmačnou položkou overujúcou zrozumiteľnosť podania učiva bola položka o schopnosti žiakov si niektoré témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne. Že je to možné si rozhodne myslí 30 %. Príklady výrokov a hodnotení k tejto dimenzii učebnice D9 sme uviedli vyššie v popise plnenia organizačnej funkcie.

Aj prítomnosť aktivizačných prvkov v D9 bola vnímaná prevažne pozitívne. 87 % hodnotiteľov súhlasí, že zhromaždené údaje sa neorientujú len na hotový prenos informácií, ale aj na stimulovanie a rozvíjanie myslenia žiakov, ich samostatného uvažovania. Zriedkavé námietky sa týkali nemodernosti učebnice.

Učebnica núti žiakov samostatne uvažovať v rámci ich mentálnych schopností dospelých, učí ich svoje myšlienky prezentovať, vypočúť názor iných a diskutovať.“

„Doplňujúce úlohy dokážu aktivizovať žiakov ku kritickému zhodnoteniu historických udalostí.“

„Veľkým plus sú dobové texty a obrazové pramene, ktoré sú vhodne didakticky spracované a učiteľovi ponúkajú veľa možností na rozvíjanie myslenia žiakov.“

„Súčasťou práce s historickými prameňmi v učebnici sú otázky, ktoré nabádajú žiakov k premýšľaniu a vyjadreniu svojho názoru.“

„Vhodne sú nastavené otázky k doplňujúcim textom, žiak dokáže samostatne uvažovať.“

„Výber písomných prameňov oceňujem. Poskytujú rôzne pohľady aktérov dejín na ich vývoj a aktivizujú tak premýšľanie žiaka. Čo sa týka faktografie, tak tam mám určite pochybnosti o tom, či je to aktivizujúce.“

„Učebnica je ako celok nemoderná, historické udalosti na sklonku minulého tisícročia neanalyzuje a nevedie k tomu ani žiaka.“

„Aktivizujúce a motivačné zložky textu absolútne nereflektujú potrebu dnešného žiaka - i keď podnet v učebnici vždy môže rozpracovať učiteľ.“

Významný aspekt metodickej funkcie učebnice je prítomnosť motivačných prvkov. Hodnotelia D9 (83 %) sú spokojní s tým, že motivačná časť výkladového textu nikdy nechýba.

„Jednotlivé témy obsahujú dostatočné množstvo obrazových informácií, čím zvyšujú jej príťažlivosť z pohľadu žiakov.“

„Najviac pozornosti pútajú karikatúry, ktoré žiakov v tomto veku nabádajú k premýšľaniu a diskusií.“

„Otázky ‘Skúste si spomenúť’ na začiatku učiva a fotodokumentácia nabádajú žiaka k vytváraniu tak vlastného názoru, ako aj priestor k diskusií na dané konkrétne témy.“

„Obrázky, fotografie a úryvky z historických prameňov vzbudzujú záujem žiakov o novú tému.“

„Motivačnými podnetmi sú zaujímavé citáty, perličky, ilustrácie, obrazové a písomné dokumenty.“

Menej spokojných a nespokojných bolo 16 %, z nich dve tretiny svoju nespokojnosť aj odôvodnilo.

„Motivačná časť v učebnici nie je. Aspoň v takom zmysle, ako ich motivujem ja. Snažím sa preberanú látku prispôbiť skúsenostiam žiakov, životným situáciám. Ja osobne väčšinou využívam dobré prezentácie. V niektorých je použitý text z knihy. Skôr využívam z učebnice ‘pátranie’, ‘na stope’, na zamyslenie sa nad karikatúrou a mapy. ...“

„Vývoj ide dopredu, chcelo by to lepšie obrázky a zaujímavejšie texty.“

„Bez spolupráce učiteľa by sa žiaci do učebnice pozerali málo, možno neupútajú ich pozornosť čiernobiele obrázky.“

„Je jednoznačne nutné urobiť učebnicu pútavejšou z pohľadu grafiky, obrázkov a ilustrácií.“

„Žiakov motivačná časť nezaujíma, len niektoré obrázky im ostanú v pamäti a zaujmú ich.“

To, že systematizácia a zovšeobecňovanie kľúčových historických javov sa vinú naprieč každým tematickým celkom si rozhodne alebo čiastočne myslí 83 %, rozhodne nesúhlasili 2 %.

„Každý tematický celok je systematicky ukončený chronologickým zoradením historických javov, na základe ktorých si žiaci zopakujú kľúčové udalosti národných a svetových dejín.“

„Spočiatku mi prekážalo vybočenie učebníc zo stereotypu Svet /Slovensko. No keď som sa s tým stotožnila, uvedomila som si, že naše dejiny nešli samostatne, ale súčasne so svetom, a vyhovuje mi skákanie tém...“

„Jednotlivé témy spolu úzko súvisia a nadväzujú na už získané poznatky.“

verzus

„Napr. 2. tematický celok je veľmi rozsiahly. Vhodné by bolo systematizáciu a zovšeobecnenie vložiť aj po svetových dejinách, aj po národných.“

„Jednotlivé obdobia by si zaslúžili konkrétnejšie ukážky a hlbšie rozpracovanie danej témy. Ide hlavne o témy, ktoré sú rozporuplné a žiaci si musia na základe učebnice, prečítaného, zisteného a prerozprávaného vyučujúcim, rodičmi, vytvoriť svoj vlastný názor.“

Dôležitým aspektom metodickej funkcie je, ak učebnica podáva žiakovi parciálne a partikulárne informácie o historických faktoch rôznorodo, čím plní požiadavku celistvého chápania predkladaného učiva, ale aj požiadavku individuálnych potrieb žiakov a primeranosti ich veku. To, že historické fakty sú podávané z rôznych uhlov pohľadu potvrdzuje úplne alebo čiastočne 80 %, rozhodne nesúhlasia 2 %.

Formatívna funkcia

Dostatok príležitostí na sebahodnotenie v podobe možností overiť si pochopenie učiva konštatuje 88 %. Sú úplne alebo čiastočne presvedčení, že D9 obsahuje spätnoväzbové časti, v ktorých žiak overuje pochopenie nových poznatkov alebo utvrdenie učiva, a že otázky a úlohy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne. Dostatočne plnia sebahodnotiacu funkciu.

„Otázky sú formulované jasne, zrozumiteľne, úlohy a ponúkané aktivity efektívne napomáhajú k vytváraniu postojov k jednotlivým udalostiam.“

„Ak si žiaci zvyknú pracovať so záverečnými úlohami, sú schopní pracovať samostatne alebo položiť učiteľovi konkrétnu otázku. Táto časť sa dá využiť na prácu s učebnicou (pri riešení úloh ju majú k dispozícii, aby si overili alebo spresnili svoje riešenia).“

„Tvorivé úlohy sú pre mnohých náročné, ale je super, že ich tu nájdeme.“

„Tie otázky, ktoré v učebnici sú, sú jasné. Avšak samotná učebnica ich v niektorých kapitolách neposkytuje dostatok. Beriem to ako rozhodnutie autorov poskytnúť viac priestoru iným materiálom, ktoré tiež majú svoj prínos. Nevnímam to ako závažný nedostatok učebnice. Riešenie je dostupné v doplnení pracovným zošitom.“

Myslím, že pre žiakov s primeraným intelektom, priemerným záujmom o dejiny sú vo väčšine záverečné otázky a úlohy zrozumiteľné. Niektoré sa mi zdajú náročné. Hľadanie odpovedí si vyžaduje viac ako 10 minút. Je na učiteľovi, ktoré otázky vyberie, a ako ich vhodne doplní či navedie žiakov k hľadaniu odpovedí.“

„Ak má žiak rád dejepis a systematicky sa so záujmom učí, dokáže hodnotiť sám seba.“

verzus

„Otázky sú formulované jasne a zrozumiteľne, čiastočne nesúhlasím preto, lebo podľa mňa neplnia úplne sebahodnotiacu funkciu.“

„Hoci otázky a úlohy sú jasné formulované a dávajú dostatočný priestor na projektové, resp. skupinové vyučovanie, ale nie každý žiak je schopný pochopiť znenie úlohy. Vždy závisí od zloženia žiakov v triede.“

„Sebahodnotiaci rozmer pre žiaka táto učebnica úplne zanedbáva.“

„Štruktúra opakovanie /upevňovania učiva je jednotná, čo je prínosom, avšak značne diferencovaná v počte úloh, ktoré by umožnili efektívne upevnenie poznatkov, ale zároveň poskytli aj priestor pre rozvoj ďalších kompetencií žiakov. Napr. zhrnutie TC 1 má 11 otázok/rozsah TC 2 je 14 strán, TC 2 má 10 otázok/rozsah TC je 34 strán, TC 3 má 18 otázok/rozsah TC je 18 strán, TC 4 má 23 otázok/rozsah TC je 30 strán, TC 5 má 13 otázok/rozsah TC je 8 strán.“

„Využívame ich menej na hodine, sú viac faktografické a nepomáhajú pri vytváraní vlastného názoru.“

Je na zamyslenie, prečo s prítomnosťou morálne rozmeru výchovy a vzdelávania v D9 má problém 16 % hodnotiteľov.

Pre morálny rozmer výchovy sa v tejto učebnici nenachádza dostatočné množstvo textov zameraných na súčasné problémy spoločnosti - extrémizmus, radikalizmus, ...

Na druhej strane, až 30 % rozhodne súhlasí a 53 % čiastočne súhlasí, že učebnica žiakom ponúka dostatok podnetov na kultivovanie postojov pre spoločenské hodnoty a zmysel pre demokraciu, toleranciu, slobodu a spravodlivosť, chápanie odlišností kultúr, tradícií a podobne.

Najmenej, stále však pozitívne, hodnotili, že D9 obsahuje pre žiaka množstvo podnetov na bádanie. S tým, že učebnica podnecuje vyhľadávanie relevantných informácií, premýšľanie o ďalších zdrojoch poznania, osvojovanie si rôznorodých pracovných postupov, objavovať nepomenované súvislosti a samostatnejšie chápať rôzne historické udalosti, ich príčiny a následky súhlasilo 80 % hodnotiteľov. Rozhodne nesúhlasili 2 %.

Namietali, že

„Chýbajú mi pohľady z 'oboch' strán hlavne pri témach diktatúr, 2. svetovej vojny či pri témach povojnového vývoja, kde by sa dalo so žiakmi vhodne diskutovať, avšak na to je potrebné opäť vyhľadávať ďalšie a ďalšie materiály mimo učebnice. Pozornosť je venovaná hlavne aktivitám zameraným na kognitívnu a nie afektívnu oblasť.“

„Podnety sú, ale spôsob prevedenia zastaraný.“

„Kedy naposledy učil autor tejto otázky? A v akom type školy? Ktorý priemerný žiak 9. ročníka báda a okrem učiva v učebnici vyhľadáva ďalšie informácie? :)"

„Aj v tejto učebnici sa prejavuje jedna slabosť historikov. Nielen, že dejinné fakty opisujú, ale sa ich snažia aj triediť a subjektívne komentovať, a tým sa stráca objektivita pri hodnotení historickej udalosti.“

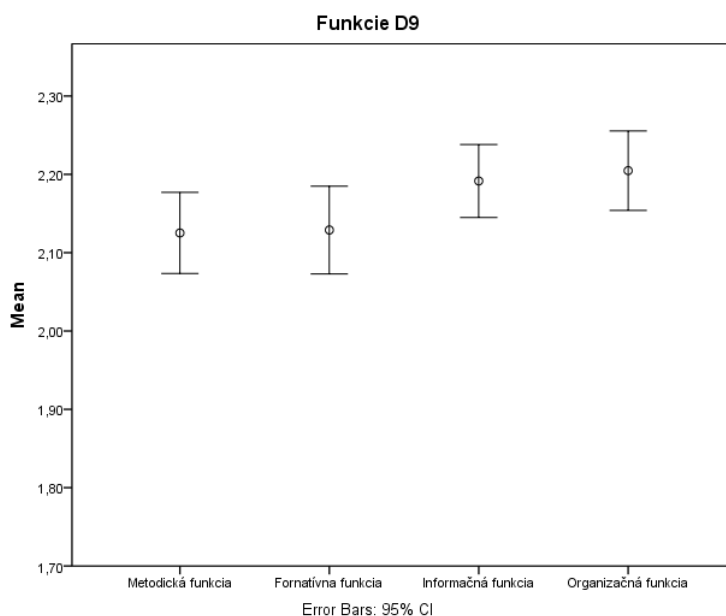
Naopak, z opačnej strany názorového spektra sú nasledovné reakcia:

„Závisí to aj od záujmu a orientácie žiakov. Asi jedna štvrtina až pätina žiakov v triede sa venuje samostatnému prehľbovaniu a získavaniu informácií. Pozitívom je, keď konzultujú svoje závery a poznatky s učiteľom. Výborné sú strany - metóda.“

„Je dostatok podnetov k bádaniu na zmysluplné naplnenie hodiny a zvnútornenie si daných informácií, podnetov a postojov, ba niekedy sa nedajú ani všetky využiť, keďže učiteľ chce uplatniť aj vlastné aktivity.“

„Žiakov k tomu vedú odkazy: ‘Pátrame’, ‘Z médií, úlohy’, ‘Na stope’, a taktiež aj ‘tip na surfovanie’, ‘Pátrame na mape’, ‘Rozlišujeme, usporadúvame, opakujeme’...“

„Pramenný materiál je vhodným pre podnecovanie rozmyšľania nad udalosťami a podnecujú ku kladeniu otázok, k pátraniu.“

Obr. 21 Priemerné hodnoty spokojnosti s funkciami učebnice D9

Tabuľka 12 Odporúčanie hodnotiteľov D9, zaradenie do jednej z troch kategórií

Celková spokojnosť s učebnicou D9	N	%
1. Zastavené používanie	17	6,4
2. Reedícia	132	49,4
3. Opakované	118	44,2
<i>Spolu</i>	267	100

Závery pre D9

V prípade učebnice D9 môžeme konštatovať najlepšie vybavenie učebnicami spomedzi D5 až D9 (93 %). Jednoznačný nedostatok má 1,5 % škôl. Učebnice sú však v školách často opotrebované, v zlom stave.

Používanie učebníc učiteľmi na prípravu na vyučovanie je častejšie ako žiakmi na vyučovaní.

Týždennú hodinovú dotáciu tri hodiny týždenne v čase výskumnej sondy (2019) uviedlo 75 %, 23 % dve hodiny a 2 % jednu hodinu týždenne. **S trojhodinovou dotáciou je úplne spokojných 73 % hodnotiteľov**, rozhodne nespokojných 1,5 %. V pripomienkach sa vracajú k nedostatku hodín v nižších ročníkoch. Radšej by uvítali dvojhodinovú dotáciu vo všetkých ročníkoch. Dôvodí, že učebnica D9 vyhovuje dvojhodinovej dotácii, tretiu hodinu nie všetci vedia využiť. Môžu organizovať len toľko exkurzií, koľko im to umožní rodinné zázemie žiakov, resp. nie všetci sú rovnako flexibilní pre prípravu /aktualizáciu obsahu vzdelávania v tomto ročníku.

S plnením funkcií učebnice boli hodnotitelia prevažne vysoko spokojní. Učebnica svojim usporiadaním vyhovuje práci na hodine. Niektoré témy sú vhodné na samoštúdium väčšiny žiakov. Výkladový text je zrozumiteľný, učebnica má vhodne zvolené aktivizačné a fixačné prvky.

Nespokojnosť, ktorú vznieslo 25 % hodnotiteľov, sa týka **usporiadania svetových a národných dejín**, keď by hodnotitelia uvítali oddelenie týchto dvoch prístupov.

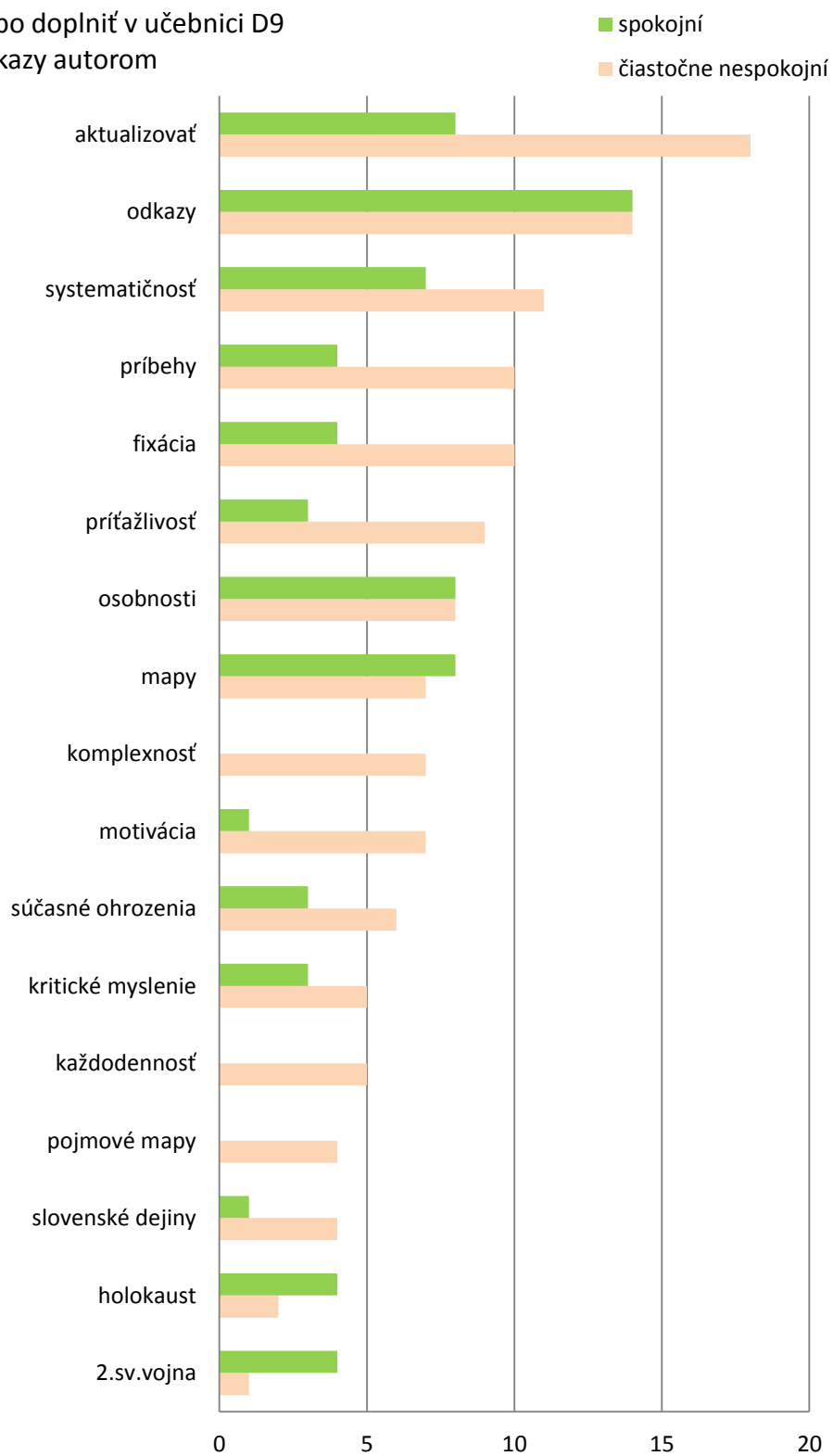
Možnosť odkazov autorom využilo 88 % hodnotiteľov. V analýze frekvencií požiadaviek sú hodnotitelia rozdelení na „čistočne nespokojných“ a „spokojných“ podľa hrubého skóre za všetky položky hodnotiaceho formulára. Táto analýza „čistočne nespokojných“ hodnotiteľov ukázala, že najviac požadujú **učebnicu aktualizovať** v zmysle lepšieho prepracovania posledných dvoch kapitol, modernejšieho vzhľadu učebnice a obmeny rubriek *Z médií*, *Reč prameňov* a odkazov na moderne spracované dejiny. Chýbajú im aj informácie o udalostiach 21. storočia, niektorí nabádajú na silnejšie prepojenie s občianskou náukou. Požiadavka aktualizácie učebnice v prípade „spokojných“ hodnotiteľov je podstatne menej frekventovaná (Obr. 22), keďže viac požadujú odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje. V tom sú rovnako zastúpení ako „čistočne nespokojní“ hodnotitelia. Treťou najfrekventovanejšou požiadavkou čistočne nespokojných hodnotiteľov je požiadavka na zmenu systému usporiadania kapitol. Ide hlavne o oddelenie výkladu svetových a národných dejín. Ďalšou v poradí je autenticita sprostredkovania informácií, faktografie a hodnotenia dejín. Uvítali by

viac osobných príbehov ľudí, ktorí zažili prenasledovanie alebo ich potomkov, viac výpovedí a spomienok. Očakávajú, že citový náboj osloví žiakov viac ako moralizovanie alebo suchopárna faktografia. Rovnako často sa objavovala požiadavka prehĺbenia fixácie učiva a príťažlivosti v zmysle väčšej zaujímavosti textov, doplnenia rozširujúceho učiva pre žiakov s nadpriemerným záujmom o dejiny, pútavejších informácií, hier, súťaží... ale aj celkového vzhládu učebnice. Rovnako často ako „spokojní“ si aj „čiastočne nespokojní“ želajú viac zmienok o osobnostiach 20. storočia – výroky slávnych, zaujímavosti zo životopisov, a pod. Treba povedať, že pripomienky v tejto otvorenej položke boli značne rozmanité (Obr. 22) a niekedy si aj odporujúce: podrobnejšia informácie o 2. sv. vojne, Slovenskom národnom povstaní, vývoji po roku 1948, a ďalšie na jednej strane a požiadavke učivo zostručniť a zjednodušiť, ďalší odporúčajú zamerať sa na komplexný prístup v protiklade ku jednostrannému a jednotlivému výkladu dejín.

Medzi hodnotiteľmi sú aj takí, ktorí chápu svoju úlohu učiteľa a majú potenciál dotvoriť výklad a poskytnúť ďalšie didaktické pomôcky tak, aby Štátny vzdelávací program mal v škole živé uplatnenie, aby bol správne pochopený a plne implementovaný.

Napriek kritike o zastaranosti učebnice a absencii dejín posledných desaťročí učebnica zodpovedá štandardom a podľa väčšiny hodnotiteľov vedie žiakov nielen k prebratiu daného učiva, ale vo veľkej miere aj k nadobudnutiu želaných kompetencií.

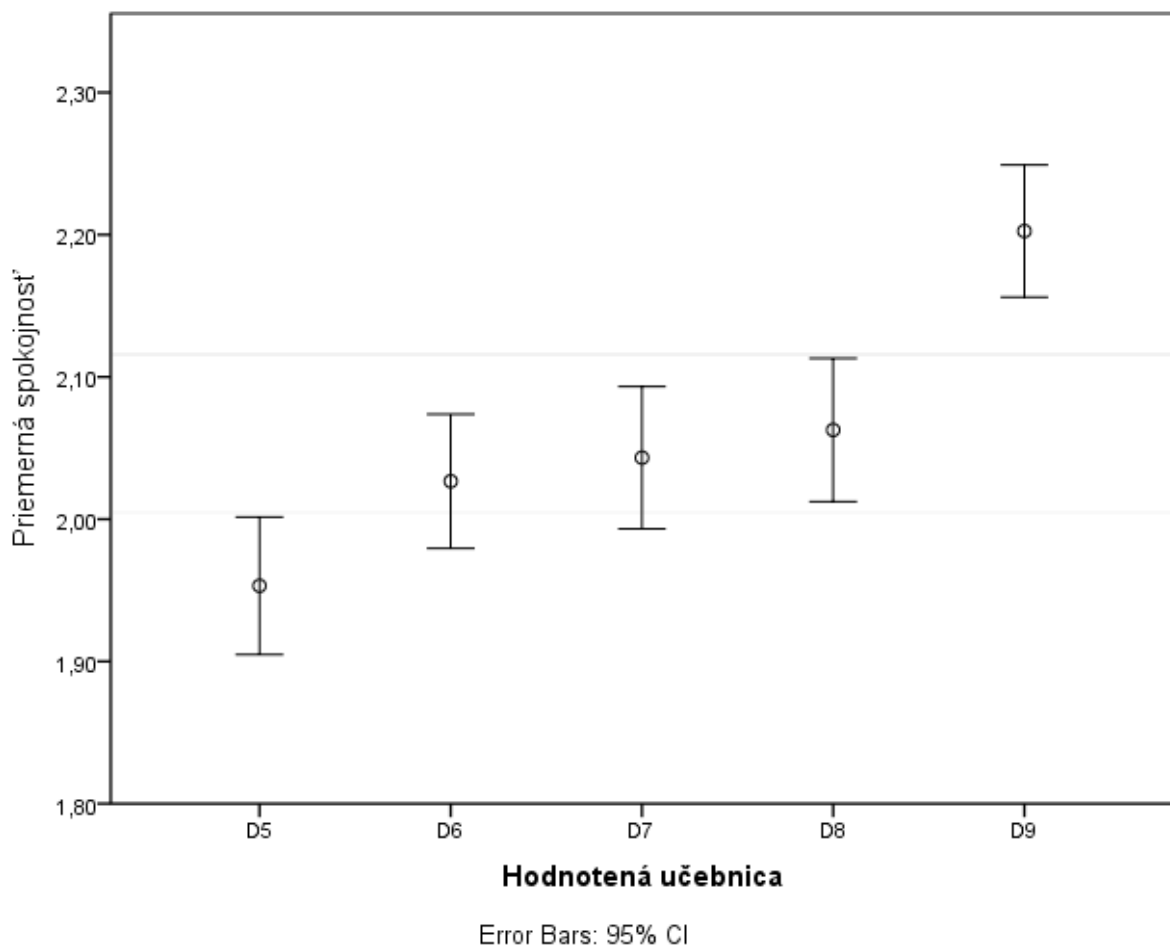
Čo zmeniť alebo doplniť v učebnici D9
odkazy autorom

Obr. 22 Výsledky analýzy otvorených vyjadrení v delení hodnotiteľov usporiadaných podľa hrubého skóre

Porovnanie hodnotených učebníc

Učebnice dejepisu pre piaty až deviaty ročník hodnotili učiteľky a učitelia základných škôl a osemročných gymnázií v takom zložení, že viac ako 40 % z učiteľov základných škôl hodnotilo dve učebnice. Jednotlivé štatistické výbery hodnotiteľov D5, D6, D7, D8, D9 sa prekrývajú. Navyše, hodnotiace formuláre D5 až D9 vychádzali z tej istej teórie, D6-D9 boli totožné. Preto je prípustné analyzovať rozdiely medzi jednotlivými učebnicami. Štatisticky významný sa preukázal rozdiel medzi priemerným hrubým skóre učebníc D5 a D9. Učebnica dejepisu pre piaty ročník základnej školy bola najnižšie hodnotená a s učebnicou dejepisu pre deviaty ročník ZŠ a kvartu osemročných gymnázií boli hodnotitelia najviac spokojní.

Obr. 23 Porovnanie hodnotených učebníc podľa hrubého skóre v uzavretých položkách (maxHS = 3)

Závery a odporúčania

Hodnotenie učebníc dejepisu pre základné školy a osemročné gymnáziá prebehlo v máji až júli v roku 2019. Do hodnotenia sa zapojilo 473 základných škôl, čo je 25 % z celkového počtu ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským a 40 osemročných gymnázií, teda 29 % z počtu osemročných gymnázií. Náhodný štatistický výber bol reprezentatívny podľa kraja a zriaďovateľa. Ani podľa ďalších triediacich znakov štatistického výberu, akými sú typ sídla školy, veľkosti školy a sídla školy, rodu a kariérneho stupňa hodnotiteľov nemožno konštatovať zásadné diskrepancie ovplyvňujúce výsledok hodnotenia. Získali sme spolu 1 343 hodnotení.

Hodnotiaci formulár D5 mal 32 uzavretých položiek, pre D6, D7, D8, D9 bol použitý spoločný variant hodnotiaceho formulára s 33 uzavretými položkami týkajúcimi sa hodnotení funkcií učebnice a jej ergonomických vlastností. Validita a reliabilita hodnotiaceho formulára dosiahli vynikajúcu úroveň.

Okrem identifikačných a meritórnych položiek obsahoval hodnotiaci formulár položky zisťujúce dostatok učebníc v školách, frekvencie používania učebnice na vyučovaní, týždennej hodinovej dotácie, odporúčania učebnice pre ďalšie používanie a otázky k spokojnosti s hodnotiacim formulárom.

V školách nie je stále 100 % spokojnosť s dodaním učebníc pre všetkých žiakov. Vybavenosť učebnicami sa pohybuje medzi 71 až 79 %. Učebnicu používajú učitelia a žiaci najčastejšie v etape explanácie a aplikácie učiva. Používanie učebníc učiteľmi pri príprave na vyučovanie je častejšie ako žiakmi na vyučovaní a v domácom učení sa.

Týždenná hodinová dotácia je pre všetky ročníky nedostačujúca, okrem deviateho ročníka, ktorý v čase výskumnej sondy mal tri hodiny týždenne. Najakútnejší nedostatok hodín majú učitelia a žiaci v 6. ročníku. Najmenej naliehavý nedostatok konštatujú, okrem 9. ročníka, v 5. ročníku. Za optimálne rozloženie hodín týždenne pre D5-D6-D7-D8-D9 považujú učitelia 1-2-2-2-3 hodín týždenne, za minimálny 1-2-2-2-2 s podmienkou úpravy Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP). Pri poddimenzovaní hodinovej dotácie pre dejepis nie je dostatočný priestor venovať sa regionálnym dejinám alebo rozširujúcemu vyučovaniu slovenských dejín či viacerým aktivitám, ktoré učebnice ponúkajú. Učitelia dedukujú, aby sa učivo piateho ročníka presunulo do 4. Ročníka, resp. do primárneho vzdelávania a v 5. ročníku sa začalo s vyučovaním Praveku, prípadne aj Staroveku. Dá sa očakávať, že vyučovaním histórie praveku a staroveku v piatom ročníku sa dosiahne účelný súzvuk ontogenetických a fylogenetických aspektov, čím sa zvýši záujem žiakov o tento predmet viac, ako zle nastavenou alebo zle prijatou propedeutikou, ktorá je pre žiakov bez istého penza vedomostí a skúseností odťažiatá, príliš všeobecná a príliš abstraktná.

Učitelia nie sú s jednotlivými hodnotenými učebnicami spokojní rovnako. V horizontálnej rovine pozorujeme častú rôznosť až protichodnosť postojov. Sme toho názoru, že nejednotnosť a protirečivosť názorov na využiteľnosť učebnice a jej funkcií závisí aj od samotného učiteľa, od spôsobu práce s edukačnými médiami v prostredí dejepisnej výučby. Mnohé názory učiteľov získané týmto dotazníkovým prieskumom sú podnetné nielen pre

ďalšiu učebnicovú tvorbu, ale aj pre učiteľov navzájom. Je pravdepodobné, že skúmanie ich rôznosti a protichodnosti s prenosom na nositeľa týchto názorov využije niektorý ďalší výskum.

Vo vertikálnej rovine konštatujeme najmenšiu spokojnosť s učebnicou pre piaty ročník, ktorú učitelia aj najmenej využívajú (Obr. 7, s. 28) a najväčšiu spokojnosť s učebnicou pre deviaty ročník, ktorú využívajú najviac.

Nízka spokojnosť s plnením informačnej funkcie učebnice D5 má pôvod v nastavení ŠVP, ale aj v nespokojnosti s transformačnou subfunkciou informačnej funkcie. Aj tej časti učiteľstva, ktorá je s učebnicou spokojná, nevyhovuje obšírnosť, nedostatočná konkrétnosť /prílišná všeobecnosť, malá zrozumiteľnosť textov (Obr. 10, s. 41). Taktiež by prijali viac historických prameňov, praktických úloh, aktivizujúcich prvkov rozvíjajúcich tvorivosť žiaka. Tej časti učiteľov a učiteľiek, ktorí sú celkovo nespokojní s D5, okrem nedostatočnej zrozumiteľnosti textov, ich všeobecnosti a pre piataka prílišnej dĺžke textov, prekáža aj nedostatočne napĺňaná organizačná funkcia učebnice. Nesúhlasia s logikou usporiadania obsahu. Učebnica je podľa nich pre žiakov neprehľadná. Podľa zovšeobecnenia názorov väčšiny hodnotiteľov D5, učebnica nie je vhodná na samostatné učenie sa priemerného žiaka.

Štatisticky rovnako spokojní ako s D5 sú učitelia spokojní aj s učebnicami D6 a D7. Ich používanosť je na rovnakej úrovni.

V prípade učebnice D6 spokojnosť s učebnicou priamo súvisí so spokojnosťou so ŠVP, ktorý považujú vzhľadom na jednodinovú týždňovú dotáciu za predimenzovaný. Na splnenie obsahových a výkonových štandardov používa viacero škôl (54 %) disponibilné hodiny. Učiteľom a učiteľkám v učebnici D6 najviac chýba systematická štruktúra a prehľadné usporiadanie učiva (Obr. 13, s. 54). Metodická funkcia učebnice je podľa nich spracovaná slabšie ako organizačná. Požadujú väčšiu zrozumiteľnosť textu a primeranosť veku a čitateľským schopnostiam žiakov 6. ročníka. Text je prehustený novými pojmami a žiaci pri nedostatočnej slovnej zásobe inklinujú k memorovaniu. Učitelia by vyžadovali od učebnice D6 viac inkluzívny charakter v tom zmysle, aby pomáhala pochopiť obsah sprostredkovaných dejín aj intelektovo priemerným a podpriemerným žiakom, resp. aby sa z nej mohli učiť aj žiaci neprítomní a dlhodobo neprítomní na vyučovaní. Na druhej strane, učiteľstvo, ktoré je spokojné s D6, by uvítalo niektoré dejiny vysvetliť podrobnejšie, požadujú viac odkazov na pomocné vzdelávacie zdroje, literatúru, filmy a podobne.

Obdobná je aj úroveň spokojnosti s D7. Najnižšia spokojnosť je s plnením metodickkej funkcie a najviac sú učitelia spokojní s naplnením informačnej funkcie učebnice. Nedostatočnosť plnenia metodickkej funkcie vidia učitelia vo veku neprimeranom výkladovom texte, ktorý nie je dostatočne pútavý, motivujúci a vysvetľujúci. Prekáža im aj nevhodné usporiadanie učiva, chýbajúce aktivizujúce prvky a mapy (Obr. 16, s. 67).

Najvyššie spomedzi učebníc z proveniencie kolektívu prof. PhDr. Róberta Letza, PhD. je hodnotená učebnica D8, významne lepšie ako D5, ale významne horšie ako D9 (Obr. 23, s. 92). Podobne ako v prípade D7, je rozdiel v hodnotení metodickkej a informačnej funkcie a aj obsah kritiky. Učitelia by uvítali lepšie usporiadanie textu z hľadiska rovnomernej dĺžky textov, väčšej prehľadnosti podávaných informácií, viac prepojení faktografie

a zovšeobecňovanie významu udalostí s akcentom na ich význam pre budúcnosť. Koncepcia učebníc D5 až D8 podľa názorov učiteľov totiž pracuje s ideálnymi podmienkami: vysoký pedagogický talent a odbornosť učiteľa plus intelektová zdatnosť žiaka. To však vo všeobecnosti v praxi neplatí. Naopak, odborne vyučujúcich ubúda, pribúda žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a silnie tlak na inkluzívnosť. Na tomto mieste treba zhrnúť, že nie všetci žiaci podľa vyjadrení učiteľov dokážu s učebnicami D5 až D8 samostatne pracovať.

Od učebníc D5, D6, D7, D8 sa líši učebnica D9 nielen častejším používaním učiteľmi a žiakmi, ale aj priemernou hodnotou hrubého skóre spokojnosti s plnením funkcií učebnice, ktorých úroveň v prípade D9 je vyrovnaná. Iba 6 % učiteľov by bolo za zastavenie vydávania tejto učebnice v porovnaní s D5, D6, D7, D8, kde je to 14 až 18 %. Najviac nespokojnosti s D9, stále však menej ako v prípade ostatných učebníc, smeruje k nutnosti učebnicu aktualizovať. Učitelia by uvítali úpravu obrázkov a viacej odkazov na doplnkové vzdelávacie zdroje (Obr. 22, s. 91). S hodinovou dotáciou tri hodiny týždenne sú učitelia spokojní najmä preto, lebo vzniká priestor pre diskusie, projekty a samostatnú myšlienkovú prácu žiakov rozvíjajúcu kritické myslenie. V prípade nižších ročníkov jednohodinová dotácia neumožňuje využívať všetky ponúknuté kvality učebníc, a to učebnice D5 až D8 čiastočne znevýhodňuje.

Naša výskumná sonda priniesla nielen informácie o potrebách vzdelávacej praxe a odkaz pre autorské kolektívy či vydavateľstvá, ale priniesla aj informácie o učiteľoch, o ich odbornej úrovni hodnotiť kvalitu učebnice, a tým aj o schopnosti vybrať si v budúcnosti učebnicu pre seba a svojich žiakov na otvorenom trhu s učebnicami. Tieto informácie pochádzali z otvorených položiek. Dehonestujúce alebo ironické výroky sa takmer vôbec nevyskytovali, avšak vyjadrenia, resp. nevyjadrenie sa 43 až 58 % hodnotiteľov v otvorených položkách dokladovalo okrem iného aj laxný záujem o objektívne zhodnotenie tej ktorej stránky kvality učebnice. V týchto čiastkových komentároch sa vyjadrovalo len približne 15 až 20 % hodnotiteľov²⁸. Treba poukázať na určitú neúčast', apatiu až ľahostajnosť časti učiteľstva pochádzajúcu o. i. z predchádzajúcich prieskumov mienky učiteľskej verejnosti.

O to viac treba zvážiť angažované a odborné postoje jednotlivcov spejúce k názoru, že autorský kolektív učebníc by sa mal skladať z vedca v odbore, odborového didaktika a skúseného učiteľa. Títo učitelia sú presvedčení, že požiadavky je síce potrebné sprostredkovať autorovi a dôverovať mu, že ich môže splniť len v rozumnej miere, avšak gro využívania učebnice spočíva na pedagogickom talente učiteľa, ktorý musí hľadať vlastnú cestu podľa možností školského vzdelávacieho programu, hodinovej dotácie a predovšetkým podľa aktuálneho zloženia žiakov v triede a ich intelektového potenciálu.

Kritické hlasy mali často pozitívny úmysel a aj priznanú úctu k práci autorov.

Dôležitý odkaz posielame vedcom z fakúlt pripravujúcich budúcich učiteľov, ktorí by dokázali priniesť mnohé nové poznatky do *Teórie tvorby a evaluácie učebníc* pre autorské kolektívy pri príprave nových didaktických prostriedkov, pre študentov pregraduálnej prípravy učiteľov, aby pracovali s aktualizovanými učebnicami efektívne a orientovali sa v širokej

²⁸ avšak v záverečných odkazoch autorom učebníc viac ako 90 %

a vyvíjajúcej sa ponuke didaktických prostriedkov, ako aj ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu v procesoch štandardizácie posudzovania didaktických prostriedkov.

RESUMÉ

Správa z výskumnej sondy Hodnotenia kvality učebníc učiteľmi predkladá postoje a názory učiteľov po kvantitatívnom štatistickom a kvalitatívnom analytickom spracovaní 1 343 hodnotení učebníc dejepisu piateho až deviateho ročníka základnej školy, získaných prostredníctvom hodnotiaceho formulára. V úvode správy sa stručne uvádza východisková teória o funkciách učebnice. Ich operacionalizáciou sú odvodené indikátory merania spokojnosti učiteľov – hodnotiteľov. V tele správy sú postupne radené výsledky zisťovania dokladované výpoveďami učiteľov. V závere sú hierarchizované a zovšeobecnené výsledky doplnené o odporúčania, ako na zistenia nazerať a ako je možné výsledky sondy použiť.

SUMMARY

The report from the research The Evaluation of Textbooks by Teachers presents the attitudes and opinions of teachers after quantitative statistical and qualitative analytical processing of 1,343 evaluations of textbooks of the history from the fifth to ninth grade of primary school, obtained through the evaluation form. The introduction to the report briefly presents the basic theory of the functions of the textbook. By their operationalization is derived indicators of measuring the satisfaction of teachers - evaluators. In the body of the report, the results of the survey are gradually sorted and documented by citations of teachers. The hierarchical and generalized results are supplemented with recommendations on how to look at the findings and how the probe results can be used in the conclusion.

Literatúra

ALBERTY, J. (2001) *Potreba obnoviť sekciu pre výučbu dejepisu. Tvorba učebníc dejepisu – najaktuálnejšia úloha*. Diskusný príspevok na Zjazde Slovenskej historickej spoločnosti, Smolenice, 2001. <http://www.shs.sav.sk/smolenice2001/Smolenice/Zjazdove%20rokovanie/Diskusne%20prispevky/Alberty.htm>

BÁLINT, L. (2003) *Učebnica ako prostriedok riadenia učebnej činnosti žiaka*. Pedagogické spektrum 5/6, roč. XII, ŠPÚ, ISSN 1335-5589.

BENEŠ, Z. (2004) Spoločnosť, vedomí, dejiny. In *Historie a škola II*. Praha 2004, s. 5 – 19; tiež *Historický text a historická kultúra*. Praha 1995.

BENEŠ, Z. (2008) Kľúčové kompetence a školní dejepis. In: Zdeněk Beneš (ed.): *Historie a škola VI. Kľúčové kompetence a súčasný stav vzdelávania v dejepise*. Seminár ke koncepcii výuky dejepisu a občanskej nauky na základní a strední škole. Praha (Ústav pro informace a vzdelávania pro MŠMT ČR) ISBN 978-80-211-0571-3.

GAVORA, P. (1992) *Žiak a text*. Bratislava. SPN, ISBN 80-08-00333-2.

HREHOVČÍK, T. (1989) *K metodologickým otázkam hodnotenia učebníc*. Filozofická fakulta UJPŠ, Prešov. Dostupné na http://www.google.com.ph/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewj4heurkYLaAhXFXiwKHTnfCTUQFggpMAA&url=http%3A%2F%2Fpages.pef.cuni.cz%2Fpedagogika%2F%3Fattachment_id%3D3958%26edmc%3D3958&usg=AOvVaw1vEJphmuisXc4We9Wx1JFz

HUDECOVÁ, D. (2001) Jak učitelé využívají a hodnotí učebnice dějepisu. In: PEDAGOGIKA, roč. LI. č. 3, s. 327-336, Praha, ISSN 2336-2189.

KLAPKO, D. (2006) Analýza učebníc dějepisu pro ZŠ jako evaluační nástroj efektivní kvality didaktických textů. In: *Učebnice pod lupou*, s. 53 – 72. Paido, Brno, ISBN 80-7315-124-3.

KNECHT, P., JANÍK, T. a kol. (2008) *Učebnice z pohledu pedagogického výskumu*. Paido, Brno, ISBN 978-80-7315-174-4.

KOMENSKÝ, J. A. (1650) *Ako dômyselne používať knihy, hlavný nástroj vzdelávania*. Bratislava, SPN, 1990, s. 118.

MICHOVSKÝ, V. (1980) Klasická učebnice nového typu – soudobý model učebnice, In: *Tvorba učebníc*, sešit 2, Praha SPN.

PRŮCHA, J. (1989) Zlepšují se učebnice dějepisu? Analýza tří učebníc dějepisu pro 5. ročník ZŠ. *Společenské vědy ve škole*, roč. 46, č. 3, s. 75–77, Praha, SPN.

VALENTA, M. (1997) *Koncepce a tvorba učebníc*. Olomouc : Netopej, 1997. ISBN: 80- 902057-8.

ZUJEV, D. D. (1986) *Ako tvoriť učebnice*. Bratislava: SPN, s. 296.

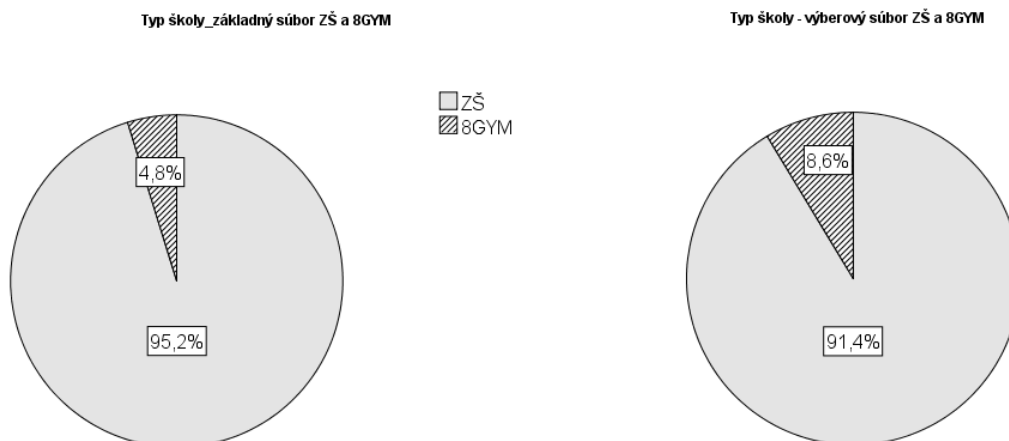
Tab. 1.0 Percentuálne charakteristiky výberového súboru hodnotiteľov

a)		5.ročník	6.ročník ZŠ a 1.ročník 8GYM	7.ročník ZŠ a 2.ročník 8GYM	8.ročník ZŠ a 3.ročník 8GYM	9.ročník ZŠ a 4.ročník 8GYM
Typ školy	ZŠ	98,0	88,5	88,6	86,7	88,0
	8GYM	,9	11,1	11,0	11,6	11,2
Kraj	BA	9,3	11,1	9,8	9,4	9,7
	TT	7,5	7,1	6,5	7,7	10,1
	TN	11,0	13,5	9,8	9,4	9,4
	NR	9,3	7,9	10,6	11,6	8,6
	ZA	15,1	12,3	16,7	17,2	18,4
	BB	9,9	12,3	10,2	10,7	11,6
	PO	19,4	21,4	18,7	18,5	19,1
	KE	17,4	14,3	17,5	13,7	12,4
Zriaďovateľ	cirkev	5,8	5,2	6,1	6,0	6,0
	súkromník	2,3	3,2	3,0	2,2	2,0
	štát	90,7	91,7	90,9	89,8	91,3
Typ sídla	vidiek	35,7	29,0	33,7	31,3	30,0
	mesto	62,6	70,6	65,9	67,0	69,3
Veľkosť školy	menej ako 20	,6	1,2	,4	,9	,4
	20 - 200	18,0	18,3	20,3	18,5	18,7
	201 - 400	38,3	40,9	42,7	42,1	40,4
	401 - 600	28,7	23,8	24,0	24,9	23,6
	601 - 800	11,6	13,1	10,2	9,4	13,9
	801 - 1000	1,2	1,6	1,2	1,7	1,5
	nad 1000	,6	,8	,8	,4	,7

Tab. 1.0 Percentuálne charakteristiky výberového súboru hodnotiteľov

b)		5.ročník	6.ročník	7.ročník	8.ročník	9.ročník
			ZŠ a 1.ročník 8GYM	ZŠ a 2.ročník 8GYM	ZŠ a 3.ročník 8GYM	ZŠ a 4.ročník 8GYM
Anonymita	bez údajov	44,9	42,5	43,1	38,6	40,1
	meno,(e-mail)	55,1	57,5	56,9	61,4	59,9
Pohlavie	muž	18,8	15,1	14,2	15,0	15,4
	žena	81,2	84,9	85,8	85,0	84,6
Vek	do 30	15,1	17,1	15,4	11,6	10,9
	31 - 35	15,4	11,5	16,7	11,2	9,4
	36 - 40	11,9	13,5	12,2	15,0	13,9
	41 - 45	19,7	22,6	16,7	21,5	21,7
	46 - 50	11,3	11,9	13,0	12,0	13,1
	51 - 55	7,2	9,9	9,8	9,9	8,6
	56 - 60	12,8	7,1	11,0	10,7	13,1
	61 a viac	6,7	6,3	5,3	8,2	9,4
Najvyššia akademická hodnosť	bez titulu 2.st.VŠ	0,6	0,0	0,4	0,4	0,0
	Mgr., Mgr.art.	84,3	84,1	85,4	81,1	82,4
	Ing.	1,4	0,4	1,6	0,4	0,7
	PhDr., PaedDr.,	11,0	12,3	10,6	15,0	13,5
	RNDr. a iné Dr.	0,3	0,0	0,0	0,9	0,4
	CSc., PhD.	2,3	3,2	2,0	2,1	3,0
Kariérny stupeň	začínajúci učiteľ	3,5	2,8	3,3	1,3	1,9
	samostatný učiteľ	35,7	33,7	34,1	31,8	27,3
	po 1. atestácii	42,6	41,7	42,7	40,8	46,8
	po 2. atestácii	18,3	21,8	19,9	26,2	24,0
Aprobovanosť	bez požadovanej aprobácie	14,8	7,9	10,6	9,9	7,1
	aprobácia pre dejepis	84,6	92,1	89,4	90,1	92,9
Vyučujem podľa tejto učebnice	prvý rok	18,8	19,4	20,7	15,5	12,0
	druhý rok	14,5	14,3	13,0	9,9	13,9
	tri a viac rokov	66,7	66,3	66,3	74,7	74,2

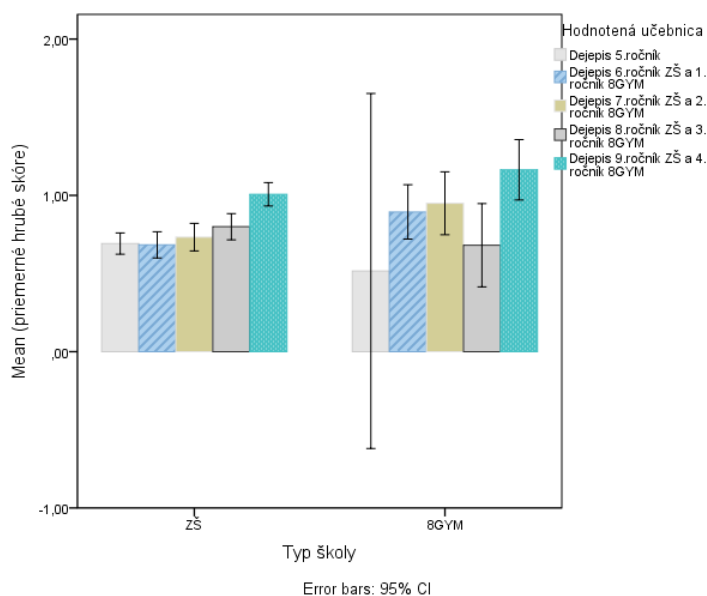
• Typ školy

Údaje o počte učiteľov osemročných gymnázií SR nie sú dostupné, preto nevieme určiť reprezentatívnosť nášho výberu podľa typu školy. Podľa počtu zastúpených škôl mierne prevyšuje zastúpenie 8GYM voči základnému súboru.

Tab. 1.1 Signifikancia rozdielov podľa typu školy
Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means			
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Priemerné hrubé skóre	2,820	,093	-2,301	1329	,022	-,14132
Equal variances assumed						
not assumed			-2,548	143,062	,012	-,14132

Obr. 1.1 Rozdiely podľa typu školy

Nezamietame signifikanciu rozdielov priemerov priemerného hrubého skóre v hodnotení učebníc D6 a D7. Hodnotitelia z osemročných gymnázií hodnotili mierne pozitívnejšie ako hodnotitelia zo základných škôl.

- Kraj

Tab. 1.2a Reprezentatívnosť výberu učiteľov/hodnotiteľov podľa kraja

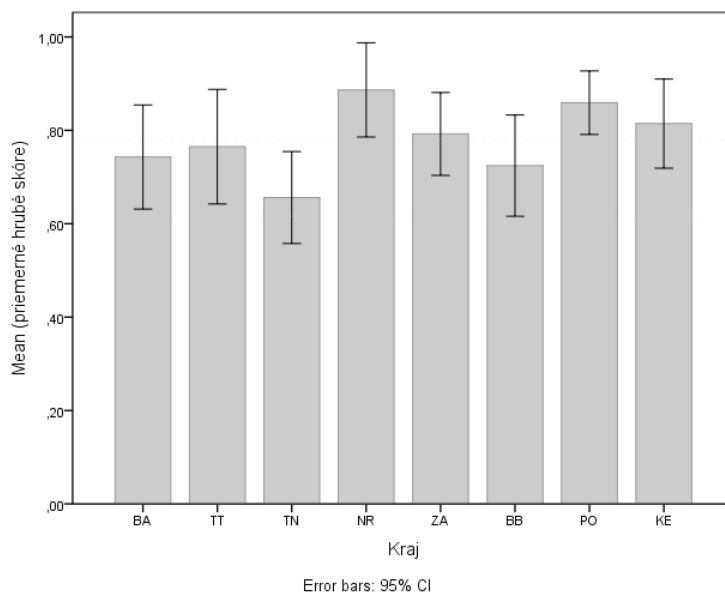
	SR (%)	D5 (n)	χ^2_{D5}	D6 (n)	χ^2_{D6}	D7 (n)	χ^2_{D7}	D8 (n)	χ^2_{D8}	D9 (n)	χ^2_{D9}
BA	13,12	32	3,89	28	0,78	25	1,64	26	0,69	28	1,41
TT	9,80	29	0,69	18	1,82	16	2,73	18	1,03	27	0,03
TN	9,86	38	0,47	34	3,38	24	0,00	22	0,04	25	0,07
NR	12,09	36	0,78	20	3,60	26	0,47	27	0,05	23	2,67
ZA	13,98	51	0,16	31	0,51	41	1,27	40	1,69	49	3,65
BB	10,88	35	0,17	31	0,47	25	0,12	25	0,00	31	0,13
PO	15,78	67	2,89	54	5,09	46	1,33	43	1,05	51	1,86
KE	14,49	57	0,99	36	0,01	43	1,52	32	0,09	33	0,83
<i>Spolu</i>	<i>100,00</i>	<i>345</i>	<i>10,04</i>	<i>252</i>	<i>15,65</i>	<i>246</i>	<i>9,08</i>	<i>233</i>	<i>4,64</i>	<i>267</i>	<i>10,65</i>

Hypotézu o reprezentatívnom zastúpení hodnotiteľov podľa kraja nemožno zamietnuť až na výber D6.
(Kritická hodnota pre hladinu významnosti 95 % je 14,07.)

Tab. 1.2b Signifikancia rozdielov podľa kraja

priemerné hrubé skóre ANOVA

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	(Combined)		6,116	7	,874	2,212	,031
	Linear Term	Unweighted	1,084	1	1,084	2,744	,098
		Weighted	1,482	1	1,482	3,753	,053
		Deviation	4,634	6	,772	1,956	,069
Within Groups			522,852	1324	,395		
Total			528,968	1331			

Obr. 1.2 Rozdiely podľa kraja

Rozdiely v priemerných hodnotách priemerného hrubého skóre podľa kraja **nie sú štatisticky významné**, až na Trenčiansky kraj, kde je priemerná hodnota významne nižšia ako v Nitrianskom kraji.

- **Zriaďovateľ**

Tab. 1.3a Reprezentatívnosť výberu učiteľov/hodnotiteľov podľa zriaďovateľa

	SR (%)	D5 (n)	χ^2_{D5}	D6 (n)	χ^2_{D6}	D7 (n)	χ^2_{D7}	D8 (n)	χ^2_{D8}	D9 (n)	χ^2_{D9}
cirkevné	8,53	23	1,40	13	3,36	20	0,05	24	0,86	26	0,46
súkromné	3,38	9	0,61	8	0,03	8	0,01	13	3,32	14	2,73
štátne	88,09	313	0,27	231	0,37	218	0,01	196	0,42	227	0,29
	100,00	345	2,29	252,0	3,76	246	0,07	233	4,59	267	3,47

Hypotézu o reprezentatívnom zastúpení hodnotiteľov podľa zriaďovateľa nemožno zamietnuť.

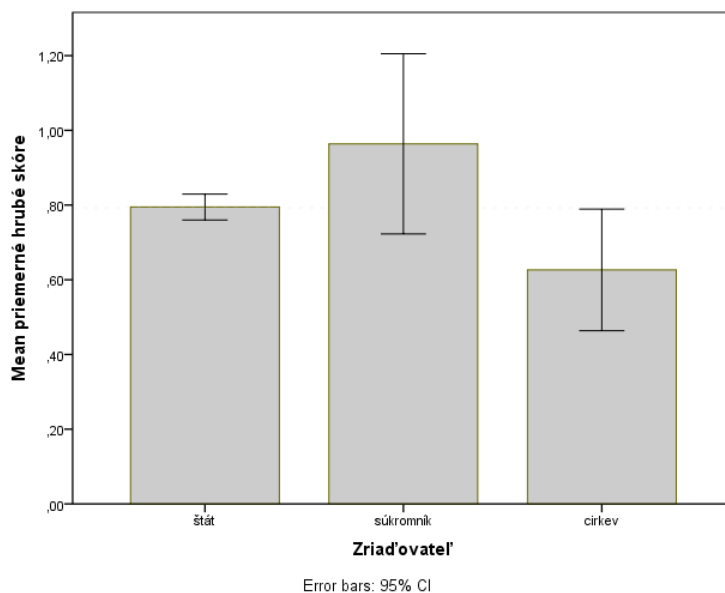
(Kritická hodnota pre hladinu významnosti 95 % je 5,991.)

Tab. 1.3b Signifikancia rozdielov podľa zriaďovateľa

priemerné hrubé skóre **Multiple Comparisons**

(I) Zriaďovateľ	(J) Zriaďovateľ	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
štát	súkromník	-,16913	,10783	,351	-,4276	,0893
	cirkev	,16827	,07176	,058	-,0037	,3403
súkromník	štát	,16913	,10783	,351	-,0893	,4276
	cirkev	,33741*	,12699	,024	,0330	,6418
cirkev	štát	-,16827	,07176	,058	-,3403	,0037
	súkromník	-,33741*	,12699	,024	-,6418	-,0330

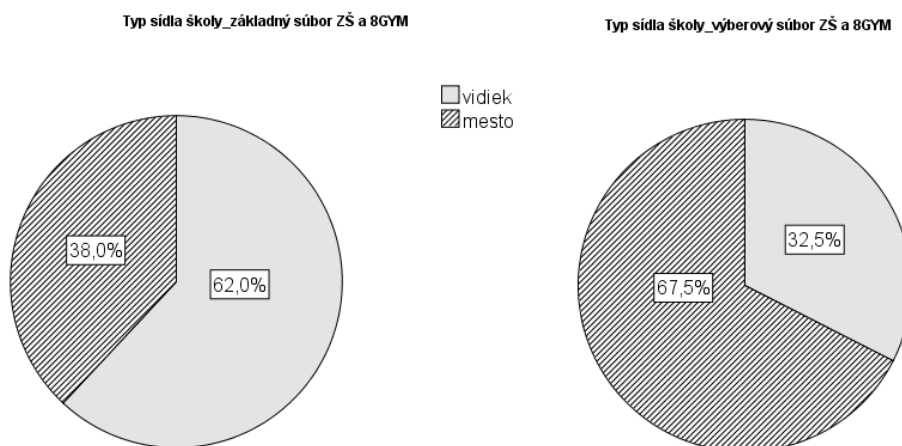
*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Obr. 1.3 Rozdiely podľa zriaďovateľa

Rozdiely v priemerných hodnotách priemerného hrubého skóre podľa zriaďovateľa **nepovažujeme za štatisticky významné.**

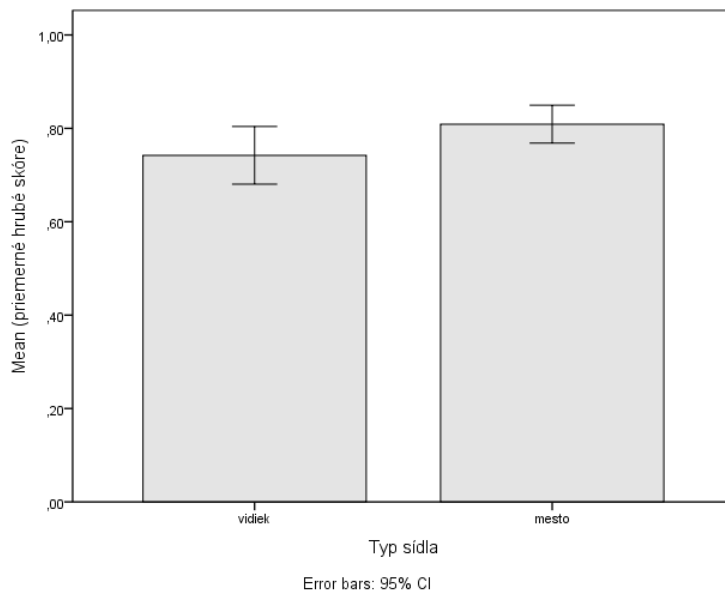
- Typ sídla školy

Vo výberovom súbore je prevaha mestských škôl v obrátenom pomere voči základnému súboru ZŠ.

Tab. 1.4 Signifikancia rozdielov podľa typu sídla školy

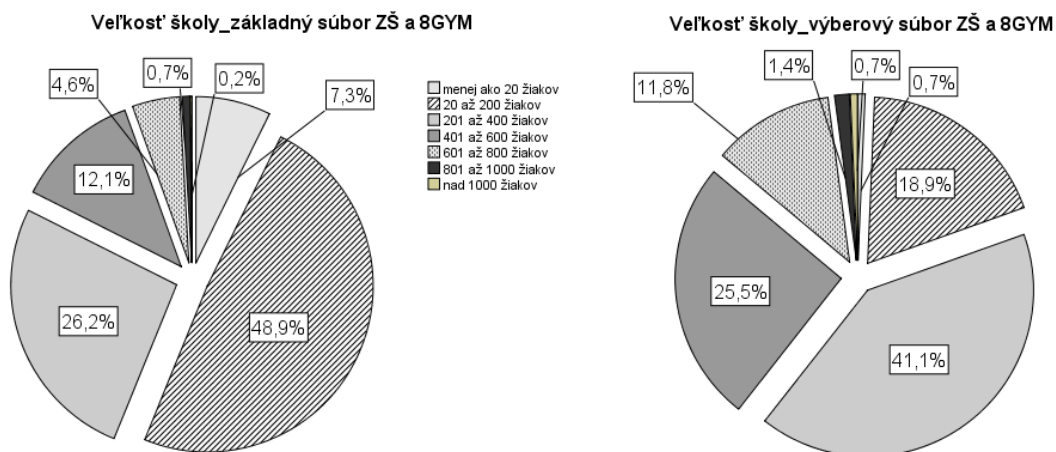
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means			
Equal variances		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
priemerné	assumed	3,366	,067	-1,809	1327	,071	-,06671
hrubé	not assumed			-1,775	811,038	,076	-,06671
skóre							

Obr. 1.4 Rozdiely podľa typu sídla školy

Signifikanciu rozdielov priemerných hodnôt priemerného hrubého skóre podľa typu sídla nevidujeme. Rozdiely v priemerných hodnotách priemerného hrubého skóre podľa typu sídla školy **nie sú štatisticky významné**.

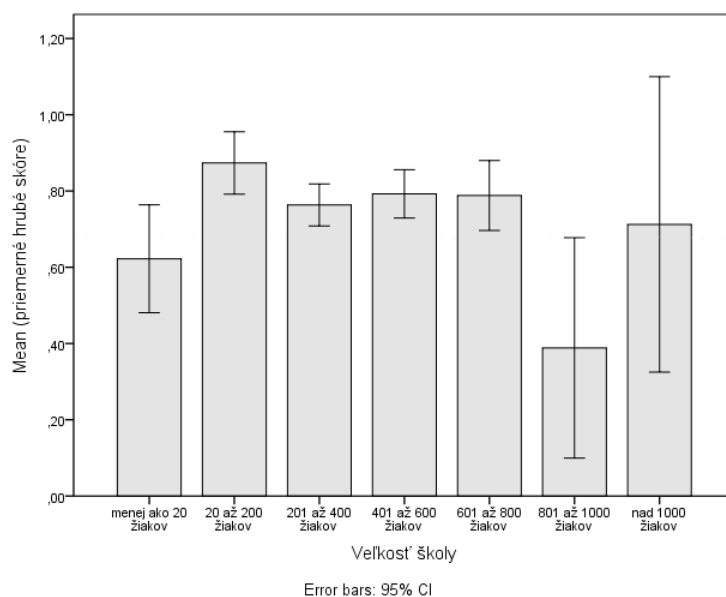
- **Veľkosť školy**

Vo výberovom súbore je prevaha škôl s počtom žiakov od 201 do 400, pričom v základnom súbore sú najpočetnejšie školy s počtom žiakov 20 až 200.

Tab. 1.5 Signifikancia rozdielov priemerných hodnôt priemerného hrubého skóre podľa veľkosti školy

priemerné hrubé skóre ANOVA			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	(Combined)		5,510	6	,918	2,325	,031
	Linear Term	Unweighted	,204	1	,204	,517	,472
		Weighted	1,290	1	1,290	3,266	,071
		Deviation	4,220	5	,844	2,137	,059
Within Groups			522,610	1323	,395		
Total			528,120	1329			

Obr. 1.5 Rozdiely podľa veľkosti školy

Rozdiely priemerných hodnôt priemerného hrubého skóre spokojnosti s učebnicami dejepisu ISCED2 **nie sú štatisticky významné**, až na školy s počtom žiakov 20 až 200, keď hodnotitelia z týchto škôl hodnotili signifikantne pozitívnejšie ako hodnotitelia škôl s 801 až 1000 žiakmi vo výbere D7.

- **Anonymita**

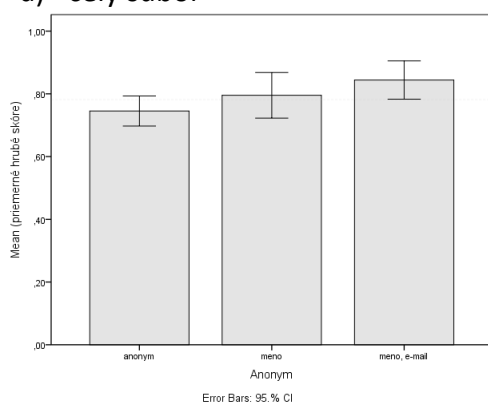
Tab. 1.6 Signifikancia rozdielov priemerných hodnôt priemerného hrubého skóre podľa anonymity

priemerné hrubé skóre **Multiple Comparisons**

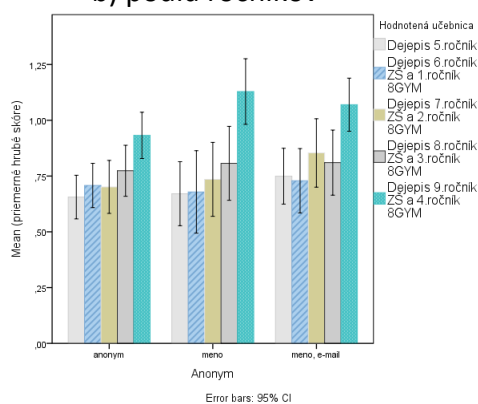
(I) Anonym	(J) Anonym	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
anonym	meno	-,05009	,04421	,772	-,1561	,0559
	meno, e-mail	-,09873*	,03954	,kraj	-,1935	-,0040
meno	anonym	,05009	,04421	,772	-,0559	,1561
	meno, e-mail	-,04864	,04597	,870	-,1588	,0615
meno, e-mail	anonym	,09873*	,03954	,038	,0040	,1935
	meno	,04864	,04597	,870	-,0615	,1588

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

a) celý súbor

b) podľa ročníkov

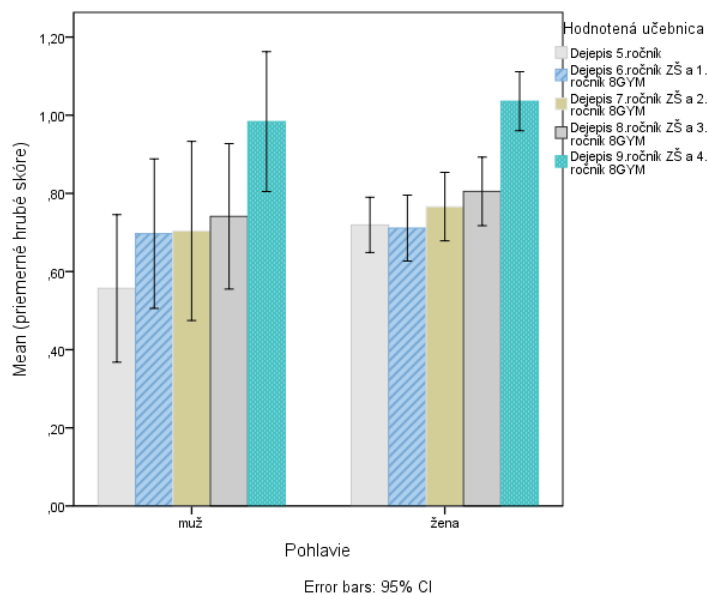
Obr. 1.6 Rozdiely podľa anonymity

Rozdiely v hodnotení podľa anonymity hodnotiteľov v jednotlivých ročníkoch **nie sú štatisticky významné.**

- **Rod hodnotiteľov**

Tab. 1.7 Signifikancia rozdielov podľa rodu hodnotiteľov

Independent Samples Test							
Equal variances	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	
Priemerné hrubé skóre	assumed	,009	,925	-1,856	1341	,064	-,08722
	not assumed			-1,791	290,363	,074	-,08722

Obr. 1.7 Rozdiely podľa rodu

Rozdiely v hodnotení podľa rodu hodnotiteľov v jednotlivých ročníkoch **nie sú štatisticky významné**.

- **Vek hodnotiteľov**

Tab. 1.8 Signifikancia rozdielov podľa veku hodnotiteľov

a) priemerné hrubé skóre ANOVA

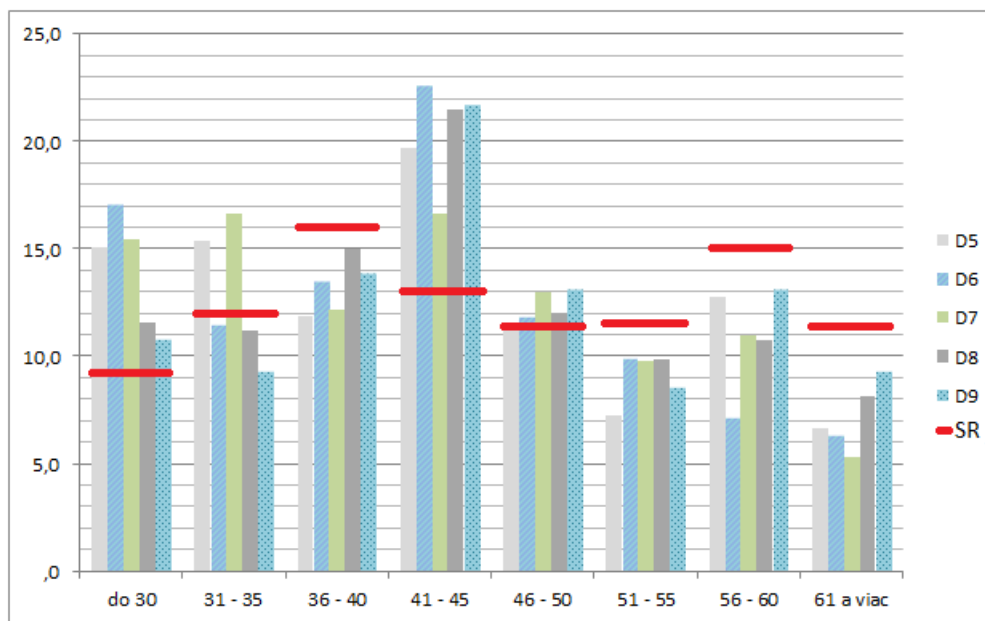
			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	(Combined)		21,289	7	3,041	7,914	,000
	Linear Term	Unweighted	17,124	1	17,124	44,562	,000
		Weighted	16,251	1	16,251	42,291	,000
		Deviation	5,038	6	,840	2,185	,042
Within Groups			513,010	1335	,384		
Total			534,299	1342			

b) priemerné hrubé skóre **Multiple Comparisons**

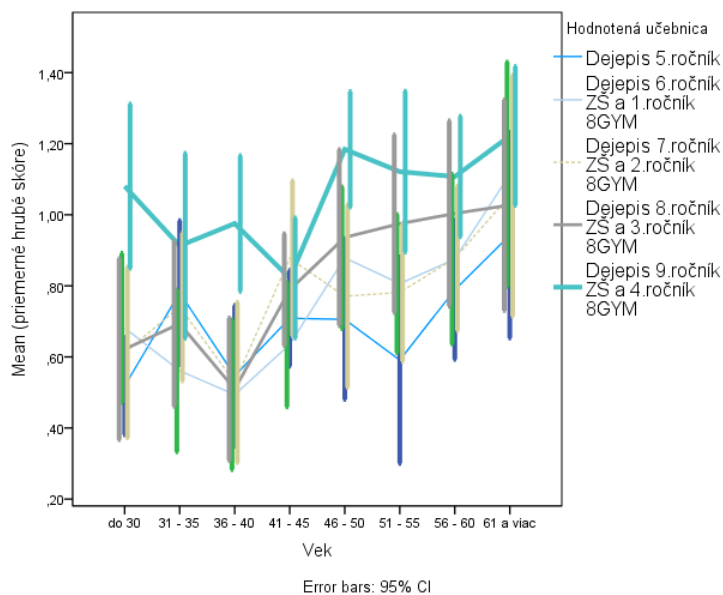
*

(I) Vek	(J) Vek	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
61 a viac	do 30	,40025*	,07769	,000	,1571	,6434
	31 - 35	,33491*	,07881	,001	,0882	,5816
	36 - 40	,45993*	,07857	,000	,2140	,7059
	41 - 45	,31827*	,07352	,000	,0881	,5484
	46 - 50	,18401	,07966	,589	-,0653	,4334
	51 - 55	,22643	,08488	,217	-,0393	,4921
	56 - 60	,14929	,08113	1,000	-,1046	,4032

. The mean difference is significant at the 0.05 level.

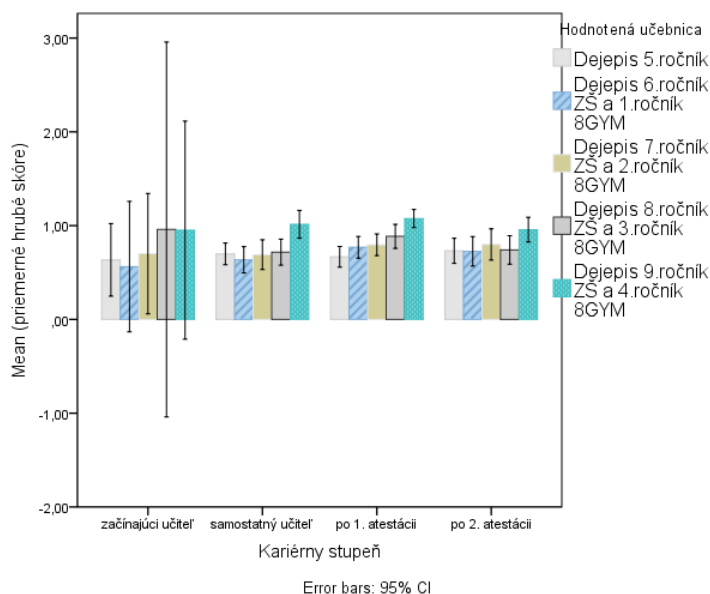
Obr. 1.8a Percentuálne zastúpenie hodnotiteľov podľa veku a približné vekové percentuálne rozdelenie učiteľov 2. st. ZŠ v SR podľa CVTI 2014

Obr. 1.8b Rozdiely podľa veku

Rozdiely priemerných hodnôt priemerného HS podľa veku hodnotiteľov **sú štatisticky významné**. Najmenej spokojnosti prejavila veková kategória hodnotiteľov od 36 do 40 rokov, najviac spokojnosti zaznamenali hodnotitelia vo veku nad 61 rokov.

- **Kariérny stupeň hodnotiteľov**

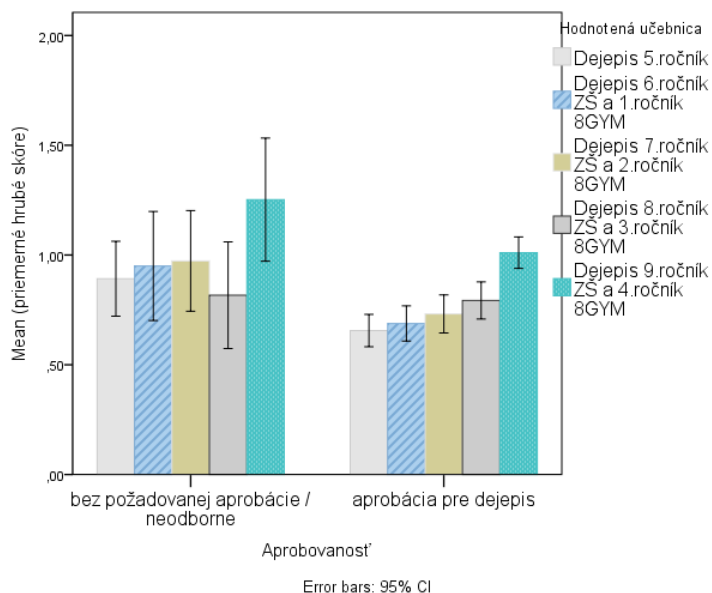
Obr. 1.9 Rozdiely podľa kariérneho stupňa hodnotiteľov

Rozdiely podľa kariérneho stupňa **nie sú štatisticky významné**.

- **Odbornosť vyučovania**

Tab. 1.10 Signifikancia rozdielov podľa aprobovanosti hodnotiteľov

		Independent Samples Test					
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means			
Hodnotená učebnica	Equal variances	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Dejepis 5.ročník	assumed	,046	,831	2,451	341	,015	,23585
	not assumed			2,540	70,721	,013	,23585
Dejepis 6.ročník ZŠ a 1.ročník 8GYM	assumed	,880	,349	1,826	250	,069	,26178
	not assumed			2,086	23,734	,048	,26178
Dejepis 7.ročník ZŠ a 2.ročník 8GYM	assumed	,658	,418	1,809	244	,072	,24151
	not assumed			2,020	33,335	,052	,24151
Dejepis 8.ročník ZŠ a 3.ročník 8GYM	assumed	,813	,368	,176	231	,861	,02379
	not assumed			,191	28,243	,850	,02379
Dejepis 9.ročník ZŠ a 4.ročník 8GYM	assumed	,606	,437	1,771	265	,078	,24124
	not assumed			1,744	20,750	,096	,24124

Obr. 1.10 Rozdiely podľa aprobovanosti

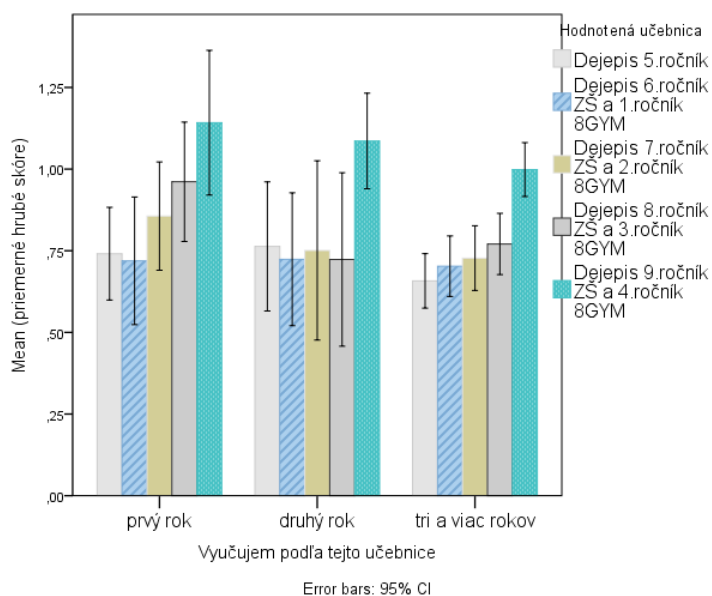
Rozdiely podľa aprobovanosti **sú štatisticky významné vo výbere D5.**

- Skúsenosti učebnicami

Tab. 1.11 Signifikancia rozdielov podľa skúsenosti s hodnotenou učebnicou

priemerné hrubé skóre ANOVA

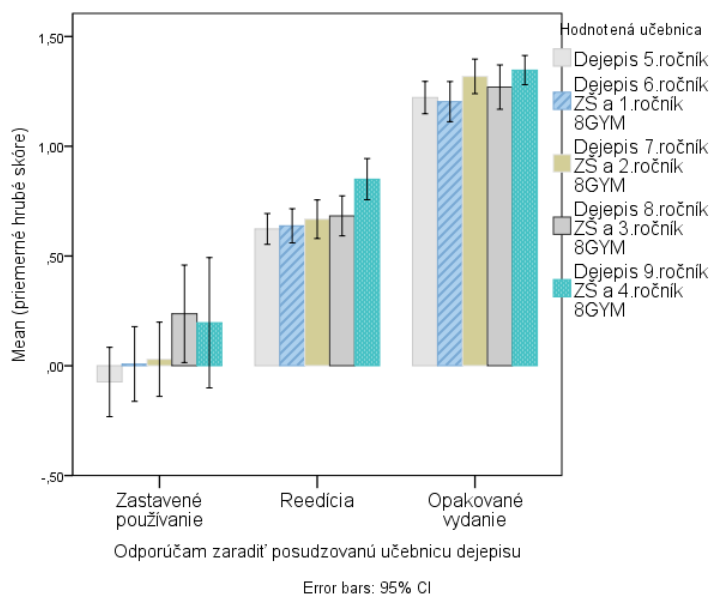
Hodnotená učebnica		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Dejepis 5.ročník	Between Groups	,675	2	,337	,829	,437
	Within Groups	139,172	342	,407		
	Total	139,847	344			
Dejepis 6.ročník ZŠ a 1.ročník 8GYM	Between Groups	,020	2	,010	,025	,975
	Within Groups	95,854	249	,385		
	Total	95,874	251			
Dejepis 7.ročník ZŠ a 2.ročník 8GYM	Between Groups	,645	2	,323	,770	,464
	Within Groups	101,890	243	,419		
	Total	102,535	245			
Dejepis 8.ročník ZŠ a 3.ročník 8GYM	Between Groups	1,217	2	,608	1,619	,200
	Within Groups	86,452	230	,376		
	Total	87,669	232			
Dejepis 9.ročník ZŠ a 4.ročník 8GYM	Between Groups	,712	2	,356	1,078	,342
	Within Groups	87,088	264	,330		
	Total	87,799	266			

Obr. 1.11 Rozdiely podľa skúseností s učebnicou

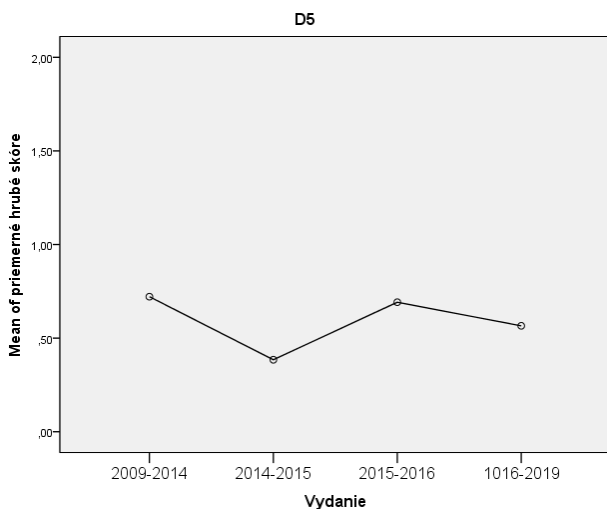
Rozdiely priemerných hodnôt porovnávaných skupín podľa skúseností s touto učebnicou, či učitelia s ňou pracujú prvý rok, druhý alebo tretí rok **nie sú štatisticky významné**.

- **Odporúčanie o opakovanom vydávaní učebnice**

Obr. 1.12 Rozdiely priemerného hrubého skóre medzi skupinami podľa odporúčania

- **Vydanie**

Tab. 1.12a

Vydanie D5	N	Priemer	Std. odch.	Std. chyba
2009-2014	279	,7212	,61658	,03691
2014-2015	24	,3844	,79966	,16323
2015-2016	27	,6918	,69632	,13401
1016-2019	15	,5656	,54127	,13976

Medzi priemernými hodnotami hrubého skóre miery spokojnosti d učebnicou so schvaľovacou doložkou na 2019-2014 a učebnicou so schvaľovacou doložkou na 2014-2015 je štatisticky významný rozdiel v spokojnosti. Učiteľia sú menej

spokojní s vydaním na roky 2014-2015. Vzhľadom na nízky počet menej spokojných hodnotiteľov (N=24) tento rozdiel pri interpretácii výsledkov zanedbáme.

Tab. 1.12b

Vydanie D6	N	Priemer	Std. odch.	Std. chyba
2011 - 2016	221	,7144	,63820	,04293
2016 - 2017	21	,6407	,50926	,11113
2017 - 2020	10	,7333	,32818	,10378
Vydanie D7				
2011 - 2016	181	,7460	,65871	,04896
2016 - 2019	65	,7883	,61680	,07650
Vydanie D8				
2011 - 2016	211	,7879	,61294	,04220
2016 - 2019	22	,8678	,64164	,13680
Vydanie D9				
2011 - 2016	256	1,0275	,58085	,03630
2016 - 2017	11	1,0386	,41991	,12661

Rozdiely medzi vydaniaми v jednotlivých učebniciach D6, D7, D8, D9 neboli štatisticky významné.

Tab. 2.1 Nezodpovedanosť – percentuálny podiel odpovedí „Neviem“

	D5	D6	D7	D8	D9
N	292	252	246	233	267
„neviem“ (%)	3,5	2,2	1,8	1,6	1,4

Tab. 2.2 Reliabilita hodnotiaceho formulára D5 a hodnotiaceho formulára pre D6 až D9

	D5	D6	D7	D8	D9
Počet položiek	31	33			
CR _α	0,945	0,948	0,952	0,953	0,955

Tab. 2.3 a) Medzipoložková korelácia m_kor D5

Položky D5	m_kor
3. Témy učiva sú primerane ucelené.	,707
4. Informácie sú sprostredkované komplexne, t. j. primerane v kontextoch ďalších vedných disciplín.	,657
5. Výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakovi poznávať minulosť a tvoriť predstavu o živote človeka	,649
6. Podaná faktografia je sprevádzaná aktivujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti.	,734
7a. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez odborných a gramatických chýb	,441
7b. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez rozporuplných tvrdení	,484
7c. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných statí	,604
8. Úloha histórie ako vedy je žiakovi primerane objasnená.	,748
9. Každý žiak sa v učebnici dobre orientuje.	,665
10. Marginálie a podnady pomáhajú žiakovi prepájať jednotlivé prvky učiva.	,650
11. Texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešpondujú.	,681
12. Pojmová obťažnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov.	,594
13. Učebnica má vyhovujúce usporiadanie informácií.	,745
14. Žiakom pomáha v učení sa množstvo chronologických tabuliek a časových osí, prehľadových schém, máp,...	,679
15. Jednotlivé texty, ukážky a úlohy jasne indukujú, čo má žiak ovládať.	,714
16. Motivačná časť (text, údaj, obrázok, mapa) k výkladovému textu nikdy nechýba.	,530
17. Učebnica obsahuje spätnoväzbové časti, v ktorých si žiak overuje pochopenie nových poznatkov ...	,622
18. Žiaci sú schopní niektoré kratšie alebo čiastkové témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne.	,703
19. V učebnici nechýbajú aktivity na fixovanie učiva.	,561
20. Záverečné otázky po prebratí istej témy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne.	,570
22. V učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje.	,367
23. Učebnicu dejepisu používajú učitelia aj vo vyučovaní iných predmetov.	,285
24. Učebnicu dejepisu by mohli používať učitelia aj vo vyučovaní iných predmetov.	,383
25. V učebnici je prítomný morálny rozmer výchovy a vzdelávania.	,496
26. Učebnica spoľahlivo vedie učiteľa k naplneniu obsahových a výkonových štandardov vzdelávania podľa ŠVP	,562
27.a Zvolený druh písma (normal, bold, kurzíva) vhodne diferencuje význam textov.	,518
27.b Veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná.	,534
27.c Grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni.	,662
27.d Učebnica je odolná a papier kvalitný.	,332
27.e Formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný.	,520
27.f Ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné.	,619

Tab. 2.3 b) Medzipoložková korelácia m_kor D6 až D9

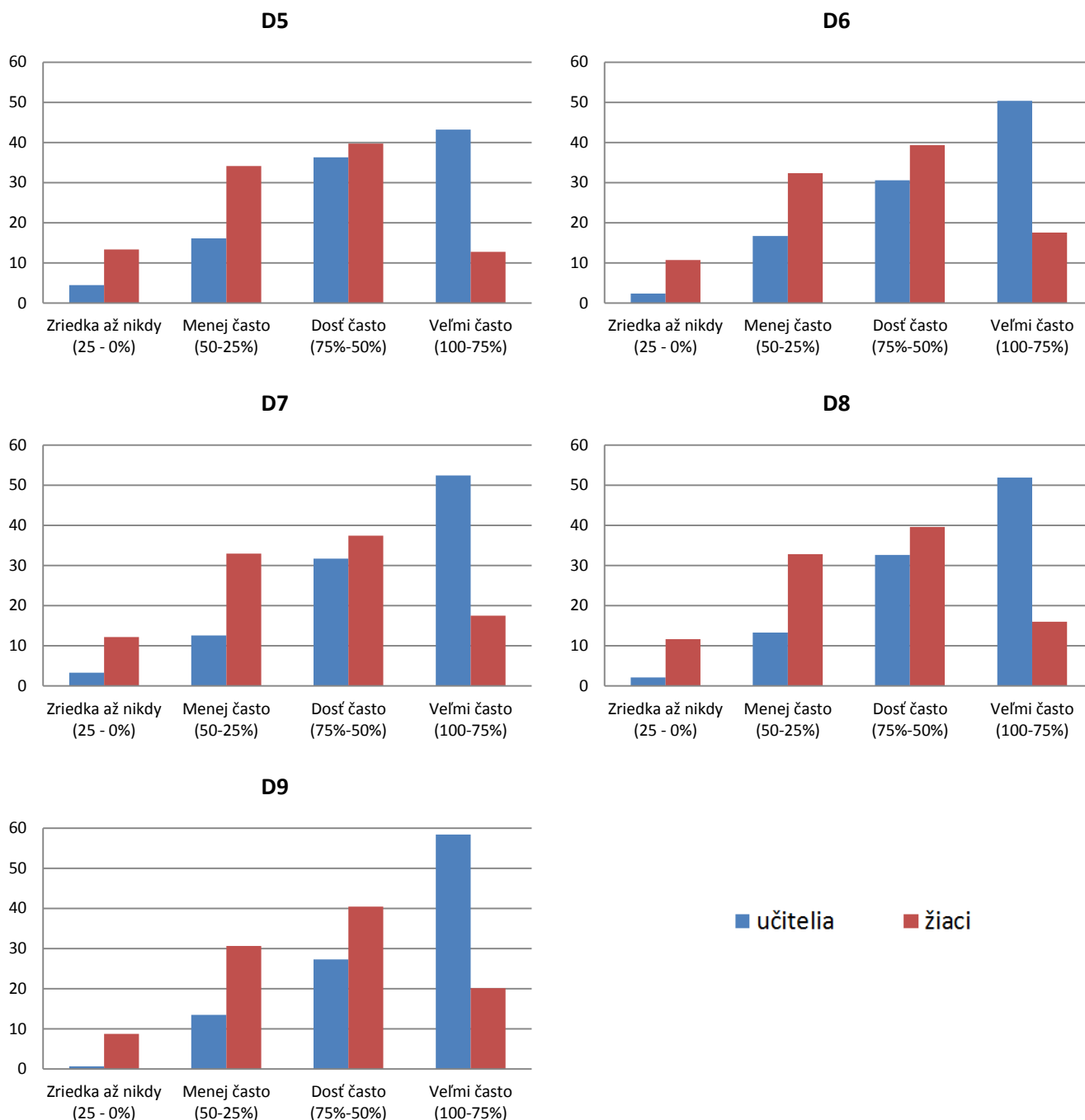
Položky D6 až D9	m_kor
3. Témy učiva sú primerane ucelené.	,518
4. Informácie sú sprostredkované komplexne, t. j. primerane v kontextoch ďalších vedných disciplín.	,637
5. Výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakom poznávať minulosť a tvoriť predstavu o živote človeka	,637
6. Podaná faktografia je sprevádzaná aktivujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti.	,550
7a. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez odborných a gramatických chýb	,664
7b. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez rozporuplných tvrdení	,579
7c. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných statí	,643
8. Úloha histórie ako vedy je žiakovi primerane objasnená.	,552
9. Každý žiak sa v učebnici dobre orientuje.	,584
10. Marginálie a podnadvpisy pomáhajú žiakom prepájať jednotlivé prvky učiva.	,640
11. Texty, dopĺňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešpondujú.	,607
12. Pojmová obťažnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov.	,647
13. Učebnica má vyhovujúce usporiadanie informácií.	,655
14. Žiakom pomáha v učení sa množstvo chronologických tabuliek a časových osí, prehľadových schém, máp,...	,693
15. Jednotlivé texty, ukážky a úlohy jasne indukujú, čo má žiak ovládať.	,684
16. Motivačná časť (text, údaj, obrázok, mapa) k výkladovému textu nikdy nechýba.	,450
17. Učebnica obsahuje spätnoväzbové časti, v ktorých si žiak overuje pochopenie nových poznatkov ...	,570
18. Žiaci sú schopní niektoré kratšie alebo čiastkové témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne.	,456
19. V učebnici nechýbajú aktivity na fixovanie učiva.	,549
20. Záverečné otázky po prebratí istej témy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne.	,640
22. V učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje.	,648
23. Učebnicu dejepisu používajú učitelia aj vo vyučovaní iných predmetov.	,683
24. Učebnicu dejepisu by mohli používať učitelia aj vo vyučovaní iných predmetov.	,658
25. V učebnici je prítomný morálny rozmer výchovy a vzdelávania.	,615
26. Učebnica spoľahlivo vedie učiteľa k napĺňaniu obsahových a výkonových štandardov vzdelávania podľa ŠVP	,546
27.a Zvolený druh písma (normal, bold, kurzíva) vhodne diferencuje význam textov.	,611
27.b Veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná.	,625
27.c Grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni.	,618
27.d Učebnica je odolná a papier kvalitný.	,602
27.e Formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný.	,678
27.f Ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné.	,404

Tab. 3.1 Percentuálne zastúpenie hodnotiteľov podľa využívania učebnice v jednotlivých fázach vyučovania

	D5	D6	D7	D8	D9
a) pri motivácii					
Zriedka až nikdy (25 - 0%)	15,8	10,7	13,0	14,6	11,2
Menej často (50-25%)	33,2	37,3	33,7	37,8	30,3
Dosť často (75%-50%)	38,0	36,1	35,0	31,8	40,1
Veľmi často (100-75%)	13,0	15,9	18,3	15,9	18,4
b) pri explanácii					
Zriedka až nikdy (25 - 0%)	5,8	4,8	6,9	7,7	4,1
Menej často (50-25%)	27,1	24,6	22,0	21,5	18,7
Dosť často (75%-50%)	47,6	44,8	46,3	51,9	49,4
Veľmi často (100-75%)	19,5	25,8	24,8	18,9	27,7
c) pri aplikácii					
Zriedka až nikdy (25 - 0%)	6,8	6,0	7,7	5,6	3,7
Menej často (50-25%)	37,7	29,4	33,3	32,2	25,1
Dosť často (75%-50%)	42,8	47,6	41,5	43,3	47,6
Veľmi často (100-75%)	12,7	17,1	17,5	18,9	23,6
d) pri fixácii					
Zriedka až nikdy (25 - 0%)	11,3	10,3	10,2	9,0	6,4
Menej často (50-25%)	37,3	31,7	33,7	31,8	38,6
Dosť často (75%-50%)	38,4	39,7	39,4	41,2	35,6
Veľmi často (100-75%)	13,0	18,3	16,7	18,0	19,5
e) pri diagnostikovaní					
Zriedka až nikdy (25 - 0%)	27,1	21,8	23,2	21,5	18,4
Menej často (50-25%)	35,3	38,9	41,9	40,8	40,4
Dosť často (75%-50%)	31,8	28,6	24,8	29,6	29,6
Veľmi často (100-75%)	5,8	10,7	10,2	8,2	11,6

Tab. 3.2 Percentuálne zastúpenie hodnotiteľov podľa využívania učebnice pri príprave na vyučovanie

	D5	D6	D7	D8	D9
Zriedka až nikdy (25 - 0%)	4,5	2,4	3,3	2,1	,7
Menej často (50-25%)	16,1	16,7	12,6	13,3	13,5
Dosť často (75%-50%)	36,3	30,6	31,7	32,6	27,3
Veľmi často (100-75%)	43,2	50,4	52,4	51,9	58,4

Obr. 3.1 Používanie učebnice učiteľmi na prípravu na vyučovanie a žiakmi na vyučovaní

Tab. 3.3 Frekvencie používania učebnice¹ podľa kategórií odporúčania² pre ďalšie vydávanie

¹Zriedka až nikdy – 24% až 0, Menej často – 25% až 49%, Dost' často – 50% až 74%, Veľmi často – 100% až 75%

²Zastavené používanie - nutné zmeny presahujú 30% celého obsahu

Reedícia – doplnené vydanie, opravy v rozsahu do 30%

Opakované vydanie - potvrdzujem kvalitu učebnice v rozsahu 95-100%

a)

D5

Zastavené

Reedícia

Opakované

Spolu

		používanie		vydanie	
Učebnicu využívam pri príprave na vyučovanie:	Zriedka až nikdy	7	5	1	13
	Menej často	16	29	2	47
	Dosť často	11	67	28	106
	Veľmi často	16	62	48	126
<i>Spolu</i>		50	163	79	292
Rovnomerne počas celého vyučovania	Zriedka až nikdy	11	13	0	24
	Menej často	23	59	14	96
	Dosť často	12	67	35	114
	Veľmi často	4	24	30	58
<i>Spolu</i>		50	163	79	292
Pri motivácii	Zriedka až nikdy	18	23	5	46
	Menej často	13	62	22	97
	Dosť často	12	62	37	111
	Veľmi často	7	16	15	38
<i>Spolu</i>		50	163	79	292
Pri explanácii učiva	Zriedka až nikdy	6	11	0	17
	Menej často	21	51	7	79
	Dosť často	20	77	42	139
	Veľmi často	3	24	30	57
<i>Spolu</i>		50	163	79	292
Pri aplikácii učiva	Zriedka až nikdy	10	8	2	20
	Menej často	23	75	12	110
	Dosť často	14	64	47	125
	Veľmi často	3	16	18	37
<i>Spolu</i>		50	163	79	292
Pri fixácii učiva	Zriedka až nikdy	13	19	1	33
	Menej často	24	63	22	109
	Dosť často	9	64	39	112
	Veľmi často	4	17	17	38
<i>Spolu</i>		50	163	79	292
Pri diagnostikovaní	Zriedka až nikdy	19	48	12	79
	Menej často	22	57	24	103
	Dosť často	5	52	36	93
	Veľmi často	4	6	7	17
<i>Spolu</i>		50	163	79	292
Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často?	Zriedka až nikdy	7	4	1	12
	Menej často	26	56	9	91
	Dosť často	12	83	37	132
	Veľmi často	5	20	32	57
<i>Spolu</i>		50	163	79	292

b)

D6		Zastavené používanie	Reedícia	Opakované vydanie	Spolu
Učebnicu využívam pri príprave na vyučovanie:	Zriedka až nikdy	2	4	0	6

	Menej často	15	19	8	42
	Dosť často	13	37	27	77
	Veľmi často	16	63	48	127
<i>Spolu</i>		46	123	83	252
	Zriedka až nikdy	9	5	0	14
	Menej často	16	46	17	79
	Dosť často	14	51	34	99
Rovnomerne počas celého vyučovania	Veľmi často	7	21	32	60
<i>Spolu</i>		46	123	83	252
	Zriedka až nikdy	9	16	2	27
	Menej často	18	44	32	94
	Dosť často	14	47	30	91
Pri motivácii	Veľmi často	5	16	19	40
<i>Spolu</i>		46	123	83	252
	Zriedka až nikdy	5	6	1	12
	Menej často	22	32	8	62
	Dosť často	16	60	37	113
Pri explanácii učiva	Veľmi často	3	25	37	65
<i>Spolu</i>		46	123	83	252
	Zriedka až nikdy	9	5	1	15
	Menej často	20	35	19	74
	Dosť často	16	69	35	120
Pri aplikácii učiva	Veľmi často	1	14	28	43
<i>Spolu</i>		46	123	83	252
	Zriedka až nikdy	12	12	2	26
	Menej často	21	39	20	80
	Dosť často	11	53	36	100
Pri fixácii učiva	Veľmi často	2	19	25	46
<i>Spolu</i>		46	123	83	252
	Zriedka až nikdy	19	27	9	55
	Menej často	20	50	28	98
	Dosť často	5	38	29	72
Pri diagnostikovaní	Veľmi často	2	8	17	27
<i>Spolu</i>		46	123	83	252
Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často?	Zriedka až nikdy	8	2	1	11
	Menej často	21	38	13	72
	Dosť často	11	54	38	103
	Veľmi často	6	28	31	65
<i>Spolu</i>		46	123	83	252

c)

D7	Zastavené používanie	Reedícia	Opakované vydanie	<i>Spolu</i>	
Učebnicu využívam pri príprave na vyučovanie:	Zriedka až nikdy	3	4	1	8

	Menej často	14	14	3	31
	Dosť často	17	38	23	78
	Veľmi často	11	67	51	129
<i>Spolu</i>		45	123	78	246
Rovnomerne počas celého vyučovania	Zriedka až nikdy	9	10	2	21
	Menej často	13	23	10	46
	Dosť často	16	65	32	113
	Veľmi často	7	25	34	66
<i>Spolu</i>		45	123	78	246
Pri motivácii	Zriedka až nikdy	12	16	4	32
	Menej často	19	44	20	83
	Dosť často	11	42	33	86
	Veľmi často	3	21	21	45
<i>Spolu</i>		45	123	78	246
Pri explanácii učiva	Zriedka až nikdy	4	12	1	17
	Menej často	16	24	14	54
	Dosť často	20	58	36	114
	Veľmi často	5	29	27	61
<i>Spolu</i>		45	123	78	246
Pri aplikácii učiva	Zriedka až nikdy	8	9	2	19
	Menej často	20	39	23	82
	Dosť často	13	59	30	102
	Veľmi často	4	16	23	43
<i>Spolu</i>		45	123	78	246
Pri fixácii učiva	Zriedka až nikdy	10	10	5	25
	Menej často	19	47	17	83
	Dosť často	11	50	36	97
	Veľmi často	5	16	20	41
<i>Spolu</i>		45	123	78	246
Pri diagnostikovaní	Zriedka až nikdy	13	32	12	57
	Menej často	20	51	32	103
	Dosť často	12	27	22	61
	Veľmi často	0	13	12	25
<i>Spolu</i>		45	123	78	246
Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často?	Zriedka až nikdy	8	6	1	15
	Menej často	18	26	8	52
	Dosť často	13	68	37	118
	Veľmi často	6	23	32	61
<i>Spolu</i>		45	123	78	246

d)

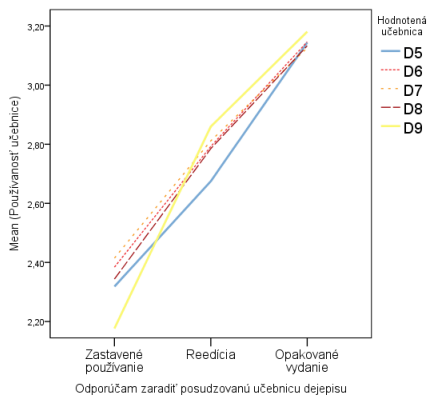
D8		Zastavené používanie	Reedícia	Opakované vydanie	<i>Spolu</i>
Učebnicu využívam pri príprave na vyučovanie:	Zriedka až nikdy	4	1	0	5
	Menej často	7	19	5	31
	Dosť často	10	50	16	76

	Veľmi často	11	62	48	121
<i>Spolu</i>		32	132	69	233
Rovnomerne počas celého vyučovania	Zriedka až nikdy	7	7	1	15
	Menej často	14	36	6	56
	Dosť často	9	61	35	105
	Veľmi často	2	28	27	57
<i>Spolu</i>		32	132	69	233
Pri motivácii	Zriedka až nikdy	11	22	1	34
	Menej často	10	54	24	88
	Dosť často	8	38	28	74
	Veľmi často	3	18	16	37
<i>Spolu</i>		32	132	69	233
Pri explanácii učiva	Zriedka až nikdy	7	9	2	18
	Menej často	10	31	9	50
	Dosť často	11	66	44	121
	Veľmi často	4	26	14	44
<i>Spolu</i>		32	132	69	233
Pri aplikácii učiva	Zriedka až nikdy	4	8	1	13
	Menej často	15	44	16	75
	Dosť často	9	58	34	101
	Veľmi často	4	22	18	44
<i>Spolu</i>		32	132	69	233
Pri fixácii učiva	Zriedka až nikdy	7	12	2	21
	Menej často	16	45	13	74
	Dosť často	7	54	35	96
	Veľmi často	2	21	19	42
<i>Spolu</i>		32	132	69	233
Pri diagnostikovaní	Zriedka až nikdy	13	33	4	50
	Menej často	12	60	23	95
	Dosť často	5	32	32	69
	Veľmi často	2	7	10	19
<i>Spolu</i>		32	132	69	233
Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často?	Zriedka až nikdy	8	7	1	16
	Menej často	11	31	6	48
	Dosť často	10	60	35	105
	Veľmi často	3	34	27	64
<i>Spolu</i>		32	132	69	233

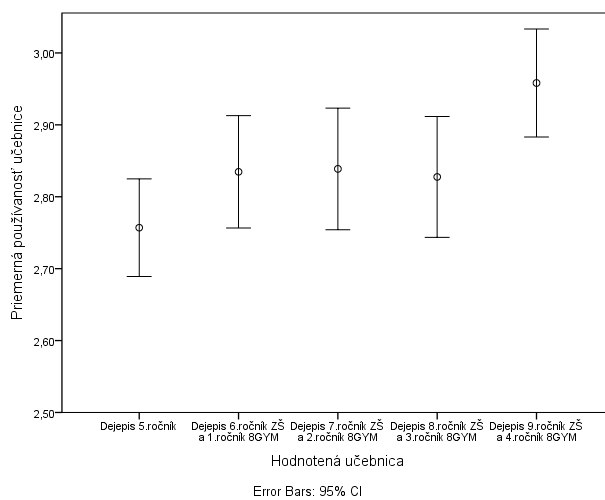
e)

D9		Zastavené používanie	Reedícia	Opakované vydanie	<i>Spolu</i>
Učebnicu využívam pri príprave na vyučovanie:	Zriedka až nikdy	1	1	0	2
	Menej často	5	26	5	36
	Dosť často	8	38	27	73

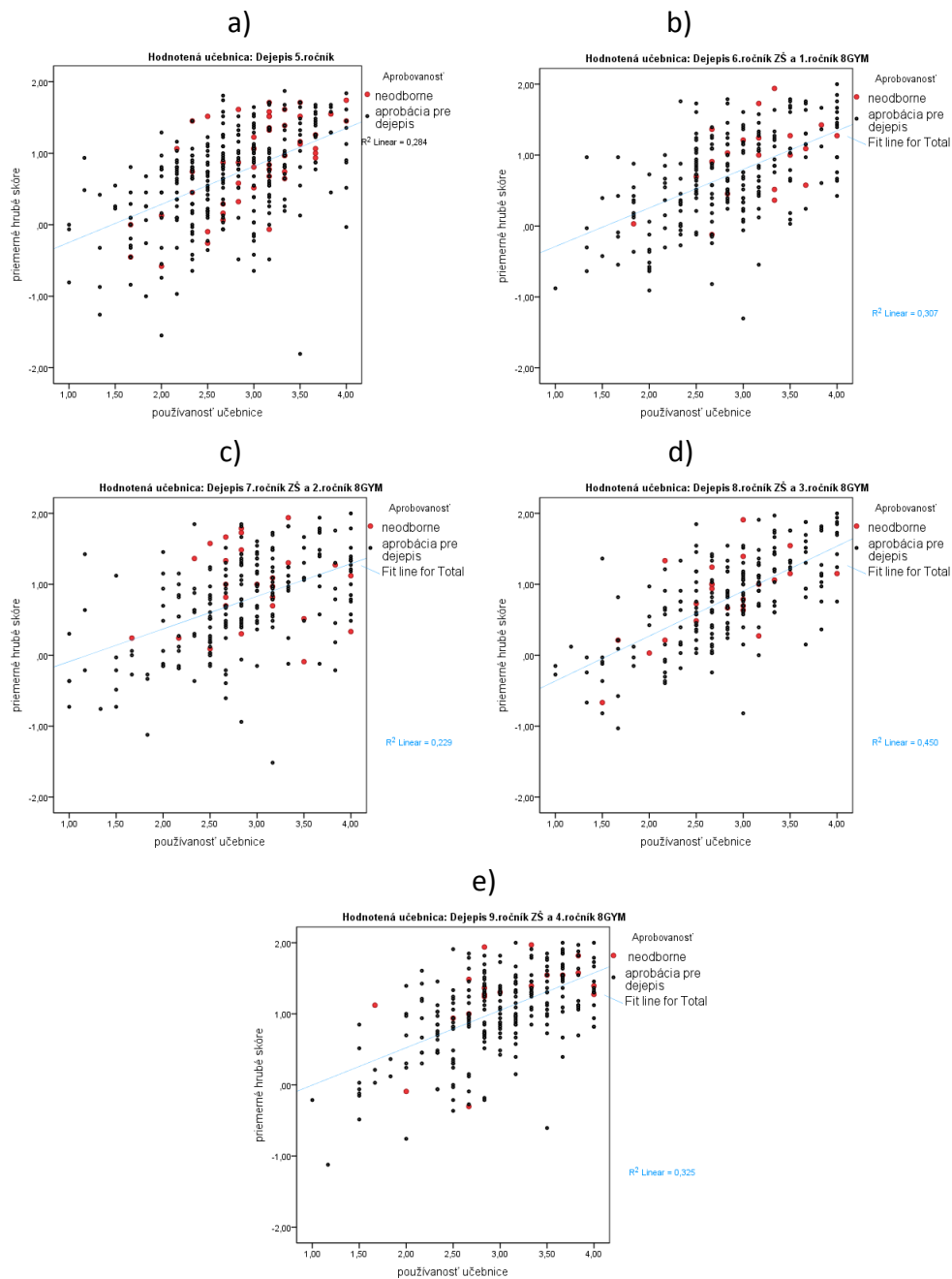
	Veľmi často	3	67	86	156
<i>Spolu</i>		17	132	118	267
Rovnomerne počas celého vyučovania	Zriedka až nikdy	3	8	0	11
	Menej často	10	29	15	54
	Dosť často	4	56	50	110
	Veľmi často	0	39	53	92
<i>Spolu</i>		17	132	118	267
Pri motivácii	Zriedka až nikdy	5	18	7	30
	Menej často	9	45	27	81
	Dosť často	2	49	56	107
	Veľmi často	1	20	28	49
<i>Spolu</i>		17	132	118	267
Pri explanácii učiva	Zriedka až nikdy	3	7	1	11
	Menej často	6	29	15	50
	Dosť často	8	62	62	132
	Veľmi často	0	34	40	74
<i>Spolu</i>		17	132	118	267
Pri aplikácii učiva	Zriedka až nikdy	4	6	0	10
	Menej často	7	39	21	67
	Dosť často	6	57	64	127
	Veľmi často	0	30	33	63
<i>Spolu</i>		17	132	118	267
Pri fixácii učiva	Zriedka až nikdy	4	10	3	17
	Menej často	11	54	38	103
	Dosť často	2	47	46	95
	Veľmi často	0	21	31	52
<i>Spolu</i>		17	132	118	267
Pri diagnostikovaní	Zriedka až nikdy	8	28	13	49
	Menej často	6	56	46	108
	Dosť často	3	36	40	79
	Veľmi často	0	12	19	31
<i>Spolu</i>		17	132	118	267
Pracujú žiaci s učebnicami na vyučovaní často?	Zriedka až nikdy	4	3	1	8
	Menej často	10	36	12	58
	Dosť často	2	57	56	115
	Veľmi často	1	36	49	86
<i>Spolu</i>		17	132	118	267

Obr. 3.1 Priemerné hodnoty používania učebníc podľa ročníkov a kategórii odporúčania vydávania učebníc

Obr. 3.2 Rozdiely priemernej použiteľnosti podľa ročníkov

Obr. 3.3 Vzťah používanosti učebnice a spokojnosti s funkciami učebnice vyjadrenou priemerným hrubým skóre

3. Témy učiva sú primerane ucelené.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	17	4,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	69	20,0
Neviem	1	,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	194	56,2
Rozhodne súhlasím	64	18,6
Spolu	345	100,0

5. Výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakom poznávať minulosť a tvoriť predstavu o živote človeka v priestore a čase.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	2,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	60	17,4
Neviem	2	,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	192	55,7
Rozhodne súhlasím	81	23,5
Spolu	345	100,0

7a. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez odborných a gramatických chýb

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	1,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	12	3,5
Neviem	6	1,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	198	57,4
Rozhodne súhlasím	124	35,9
Spolu	345	100,0

7c. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných statí

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	24	7,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	83	24,1
Neviem	2	,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	166	48,1
Rozhodne súhlasím	70	20,3
Spolu	345	100,0

9. Každý žiak sa v učebnici dobre orientuje.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	26	7,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	83	24,1
Neviem	11	3,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	162	47,0
Rozhodne súhlasím	63	18,3
Spolu	345	100,0

4. Informácie sú sprostredkované komplexne, t. j. primerane v kontextoch ďalších vedných disciplín.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	2,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	78	22,6
Neviem	4	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	198	57,4
Rozhodne súhlasím	55	15,9
Spolu	345	100,0

6. Podaná faktografia je sprevádzaná aktivujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	2,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	75	21,7
Neviem	3	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	200	58,0
Rozhodne súhlasím	57	16,5
Spolu	345	100,0

7b. Kvalita spracovania obsahu posudzovanej učebnice je bez rozporuplných tvrdení

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	1,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	20	5,8
Neviem	17	4,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	183	53,0
Rozhodne súhlasím	119	34,5
Spolu	345	100,0

8. Úloha histórie ako vedy je žiakovi primerane objasnená.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	2,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	63	18,3
Neviem	4	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	178	51,6
Rozhodne súhlasím	90	26,1
Spolu	345	100,0

10. Marginálie a podnadvisy pomáhajú žiakom prepájať jednotlivé prvky učiva.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	2,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	49	14,2
Neviem	5	1,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	196	56,8
Rozhodne súhlasím	86	24,9
Spolu	345	100,0

11. Texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešponujú.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	1,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	49	14,2
Neviem	7	2,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	221	64,1
Rozhodne súhlasím	62	18,0
Spolu	345	100,0

13. Učebnica má vyhovujúce usporiadanie informácií.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	16	4,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	94	27,2
Neviem	11	3,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	178	51,6
Rozhodne súhlasím	46	13,3
Spolu	345	100,0

15. Jednotlivé texty, ukážky a úlohy jasne indukujú, čo má žiak ovládať.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	17	4,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	76	22,0
Neviem	7	2,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	196	56,8
Rozhodne súhlasím	49	14,2
Spolu	345	100,0

17. Učebnica obsahuje spätnoväzbové časti, v ktorých si žiak overuje pochopenie nových poznatkov alebo utvrdenie učiva.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	3,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	68	19,7
Neviem	2	,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	170	49,3
Rozhodne súhlasím	93	27,0
Spolu	345	100,0

19. V učebnici nechýbajú aktivity na fixovanie učiva.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	17	4,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	91	26,4
Neviem	1	,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	172	49,9
Rozhodne súhlasím	64	18,6
Spolu	345	100,0

12. Pojmová obťažnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	1,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	50	14,5
Neviem	3	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	187	54,2
Rozhodne súhlasím	99	28,7
Spolu	345	100,0

14. Žiakom pomáha v učení sa množstvo chronologických tabuliek a časových osí, prehľadových schém, máp, obrázkov, ikonických textov a zhrnutí na záver tematického celku.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	19	5,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	85	24,6
Neviem	5	1,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	167	48,4
Rozhodne súhlasím	69	20,0
Spolu	345	100,0

16. Motivačná časť (text, údaj, obrázok, mapa) k výkladovému textu nikdy nechýba.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	2,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	56	16,2
Neviem	5	1,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	174	50,4
Rozhodne súhlasím	101	29,3
Spolu	345	100,0

18. Žiaci sú schopní niektoré kratšie alebo čiastkové témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	14	4,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	87	25,2
Neviem	10	2,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	162	47,0
Rozhodne súhlasím	72	20,9
Spolu	345	100,0

20. Záverečné otázky po prebratí istej témy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	1,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	52	15,1
Neviem	5	1,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	194	56,2
Rozhodne súhlasím	89	25,8
Spolu	345	100,0

22. V učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	60	17,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	130	37,7
Neviem	8	2,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	119	34,5
Rozhodne súhlasím	28	8,1
Spolu	345	100,0

24. Učebnicu dejepisu by mohli používať učitelia aj vo vyučovaní iných predmetov.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	39	11,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	104	30,1
Neviem	88	25,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	98	28,4
Rozhodne súhlasím	16	4,6
Spolu	345	100,0

26. Učebnica spoľahlivo vedie učiteľa k napíňaniu obsahových a výkonových štandardov vzdelávania podľa Štátneho vzdelávacieho programu.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	13	3,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	49	14,2
Neviem	1	,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	209	60,6
Rozhodne súhlasím	73	21,2
Spolu	345	100,0

27.b Veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	3	,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	11	3,2
Neviem	1	,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	162	47,0
Rozhodne súhlasím	168	48,7
Spolu	345	100,0

27.d Učebnica je odolná a papier kvalitný.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	16	4,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	54	15,7
Neviem	10	2,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	150	43,5
Rozhodne súhlasím	115	33,3
Spolu	345	100,0

23. Učebnicu dejepisu používajú učitelia aj vo vyučovaní iných predmetov.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	140	40,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	76	22,0
Neviem	117	33,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	9	2,6
Rozhodne súhlasím	3	,9
Spolu	345	100,0

25. V učebnici je prítomný morálny rozmer výchovy a vzdelávania.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	2,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	50	14,5
Neviem	15	4,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	198	57,4
Rozhodne súhlasím	72	20,9
Spolu	345	100,0

27.a Zvolený druh písma (normal, bold, kurzíva) vhodne diferencuje význam textov.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	3	,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	11	3,2
Neviem	1	,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	167	48,4
Rozhodne súhlasím	163	47,2
Spolu	345	100,0

27.c Grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	2,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	47	13,6
Neviem	4	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	181	52,5
Rozhodne súhlasím	103	29,9
Spolu	345	100,0

27.e Formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	2,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	38	11,0
Neviem	6	1,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	184	53,3
Rozhodne súhlasím	108	31,3
Spolu	345	100,0

27.f Ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné.

	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	37	10,7
Neviem	2	,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	190	55,1
Rozhodne súhlasím	112	32,5
Spolu	345	100,0

1. Učebnice v škole máme v dostatočnom množstve.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	2,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	7	2,8
Neviem	2	0,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	52	20,6
Rozhodne súhlasím	185	73,4
Spolu	252	100,0

2. Časová dotácia pre predmet dejepis je v danom ročníku primeraná.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	80	31,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	48	19,0
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	54	21,4
Rozhodne súhlasím	67	26,6
Spolu	252	100,0

3. Táto učebnica je jednoznačne dominantný zdroj prezentácie učiva stanovenej aktuálnym ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	8	3,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	51	20,2
Neviem	4	1,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	156	61,9
Rozhodne súhlasím	33	13,1
Spolu	252	100,0

4. Motivačná časť výkladového textu nikdy nechýba.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	8	3,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	61	24,2
Neviem	2	0,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	143	56,7
Rozhodne súhlasím	38	15,1
Spolu	252	100,0

5. Výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakom tvoriť historický obraz vývoja sveta.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	4,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	43	17,1
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	162	64,3
Rozhodne súhlasím	34	13,5
Spolu	252	100,0

6. Všetky texty a doplňujúce informácie sú odborne a vecne správne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	3	1,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	11	4,4
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	163	64,7
Rozhodne súhlasím	72	28,6
Spolu	252	100,0

7. Texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešpondujú.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	0,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	34	13,5
Neviem	1	0,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	166	65,9
Rozhodne súhlasím	49	19,4
Spolu	252	100,0

8. Témy učiva sú primerane ucelené.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	4,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	36	14,3
Neviem	0	0,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	140	55,6
Rozhodne súhlasím	66	26,2
Spolu	252	100,0

9. Pojmová obťažnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	11	4,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	65	25,8
Neviem	1	0,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	119	47,2
Rozhodne súhlasím	56	22,2
Spolu	252	100,0

10. Žiaci sú schopní niektoré témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	4,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	80	31,7
Neviem	2	0,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	125	49,6
Rozhodne súhlasím	33	13,1
Spolu	252	100,0

11. Učebnica poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva nad rámec ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	15	6,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	86	34,1
Neviem	12	4,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	117	46,4
Rozhodne súhlasím	22	8,7
Spolu	252	100,0

12. Učebnica vedie k hodnoteniu úlohy osobností v dejinách. .	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	4,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	71	28,2
Neviem	15	6,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	132	52,4
Rozhodne súhlasím	24	9,5
Spolu	252	100,0

13. Žiakom pomáha v učení sa množstvo informačného materiálu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	4,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	52	20,6
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	131	52,0
Rozhodne súhlasím	54	21,4
Spolu	252	100,0

14. Podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	3,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	62	24,6
Neviem	7	2,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	139	55,2
Rozhodne súhlasím	35	13,9
Spolu	252	100,0

15. Informácie sú sprostredkované komplexne, t. j. primerane v kontextoch ďalších vedných disciplín..	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	13	5,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	65	25,8
Neviem	10	4,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	129	51,2
Rozhodne súhlasím	35	13,9
Spolu	252	100,0

16. Historické fakty sú podávané z rôznych uhlov pohľadu	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	20	7,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	72	28,6
Neviem	19	7,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	114	45,2
Rozhodne súhlasím	27	10,7
Spolu	252	100,0

17. Učebnica obsahuje množstvo podnetov k bádaniu žiaka.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	3,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	79	31,3
Neviem	8	3,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	124	49,2
Rozhodne súhlasím	32	12,7
Spolu	252	100,0

18. V učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	48	19,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	89	35,3
Neviem	6	2,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	80	31,7
Rozhodne súhlasím	29	11,5
Spolu	252	100,0

19.a Učebnica je bez terminologických nedostatkov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	2,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	12	4,8
Neviem	4	1,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	150	59,5
Rozhodne súhlasím	81	32,1
Spolu	252	100,0

19.b Učebnica je bez gramatických chýb.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	0,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	5	2,0
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	108	42,9
Rozhodne súhlasím	135	53,6
Spolu	252	100,0

19.c Učebnica je bez rozporuplných tvrdení.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	0,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	16	6,3
Neviem	6	2,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	137	54,4
Rozhodne súhlasím	91	36,1
Spolu	252	100,0

19.d Učebnica je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných statí.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	28	11,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	60	23,8
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	119	47,2
Rozhodne súhlasím	42	16,7
Spolu	252	100,0

20. Ikonický materiál vhodne dopĺňa verbálny text učebnice.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	33	13,1
Neviem	5	2,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	58,3
Rozhodne súhlasím	63	25,0
Spolu	252	100,0

21. Základné poznatky a doplňujúce informácie sú v rovnováhe.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	2,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	44	17,5
Neviem	4	1,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	159	63,1
Rozhodne súhlasím	40	15,9
Spolu	252	100,0

22. Systematizácia a zovšeobecňovanie kľúčových historických javov sa vinú naprieč každým tematickým celkom.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	8	3,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	55	21,8
Neviem	7	2,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	139	55,2
Rozhodne súhlasím	43	17,1
Spolu	252	100,0

23. V učebnici je prítomný morálny rozmer výchovy a vzdelávania.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	8	3,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	50	19,8
Neviem	6	2,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	139	55,2
Rozhodne súhlasím	49	19,4
Spolu	252	100,0

24. Učebnicu dejepisu môžu využívať učители aj vo vyučovaní iných predmetov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	21	8,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	88	34,9
Neviem	31	12,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	89	35,3
Rozhodne súhlasím	23	9,1
Spolu	252	100,0

25. Záverečné otázky po prebratí istej témy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	33	13,1
Neviem	9	3,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	159	63,1
Rozhodne súhlasím	47	18,7
Spolu	252	100,0

27. Učebnica celkovo zodpovedá výkonovým a obsahovým štandardom aktuálneho ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	2,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	32	12,7
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	145	57,5
Rozhodne súhlasím	66	26,2
Spolu	252	100,0

28a. Zvolený druh písma (normal, bold, kurzíva) vhodne diferencuje význam textov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	0	0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	9	3,6
Neviem	0	0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	126	50,0
Rozhodne súhlasím	117	46,4
Spolu	252	100,0

28b. Veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	0	0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	11	4,4
Neviem	0	0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	106	42,1
Rozhodne súhlasím	135	53,6
Spolu	252	100,0

28c. Grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	34	13,5
Neviem	1	0,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	117	46,4
Rozhodne súhlasím	96	38,1
Spolu	252	100,0

28d. Učebnica je odolná a papier kvalitný.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	17	6,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	52	20,6
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	114	45,2
Rozhodne súhlasím	66	26,2
Spolu	252	100,0

28f. Ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	0,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	32	12,7
Neviem	0	0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	139	55,2
Rozhodne súhlasím	80	31,7
Spolu	252	100,0

26. Pracovný zošit pre dejepis	Počet	%
nepoužívame	217	86,1
používame	35	13,9
Spolu	252	100,0

28e. Formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	14	5,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	45	17,9
Neviem	0	0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	125	49,6
Rozhodne súhlasím	68	27,0
Spolu	252	100,0

29. Pre učiteľa je potrebná metodická príručka pri práci s učebnicou dejepisu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	31	12,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	81	32,1
Neviem	18	7,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	66	26,2
Rozhodne súhlasím	56	22,2
Spolu	252	100,0

1. Učebnice v škole máme v dostatočnom množstve.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	3	1,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	6	2,4
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	59	24,0
Rozhodne súhlasím	175	71,1
Spolu	246	100,0

2. Časová dotácia pre predmet dejepis je v danom ročníku primeraná.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	88	35,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	75	30,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	46	18,7
Rozhodne súhlasím	37	15,0
Spolu	246	100,0

3. Táto učebnica je jednoznačne dominantný zdroj prezentácie učiva stanovenej aktuálnym ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	7	2,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	43	17,5
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	144	58,5
Rozhodne súhlasím	51	20,7
Spolu	246	100,0

4. Motivačná časť výkladového textu nikdy nechýba.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	4,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	53	21,5
Neviem	2	,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	139	56,5
Rozhodne súhlasím	40	16,3
Spolu	246	100,0

5. Výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakom tvoriť historický obraz vývoja sveta.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	7	2,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	53	21,5
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	151	61,4
Rozhodne súhlasím	34	13,8
Spolu	246	100,0

6. Všetky texty a doplňujúce informácie sú odborne a vecne správne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	15	6,1
Neviem	5	2,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	136	55,3
Rozhodne súhlasím	88	35,8
Spolu	246	100,0

7. Texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešponujú.	Počet	%
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	31	12,6
Neviem	4	1,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	157	63,8
Rozhodne súhlasím	54	22,0
Spolu	246	100,0

8. Témy učiva sú primerane ucelené.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	3,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	57	23,2
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	128	52,0
Rozhodne súhlasím	51	20,7
Spolu	246	100,0

9. Pojmová obťažnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	13	5,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	53	21,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	132	53,7
Rozhodne súhlasím	48	19,5
Spolu	246	100,0

10. Žiaci sú schopní niektoré témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	4,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	73	29,7
Neviem	6	2,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	114	46,3
Rozhodne súhlasím	41	16,7
Spolu	246	100,0

11. Učebnica poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva nad rámec ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	4,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	66	26,8
Neviem	8	3,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	132	53,7
Rozhodne súhlasím	28	11,4
Spolu	246	100,0

12. Učebnica vedie k hodnoteniu úlohy osobností v dejinách.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	2,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	64	26,0
Neviem	5	2,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	135	54,9
Rozhodne súhlasím	36	14,6
Spolu	246	100,0

13. Žiakom pomáha v učení sa množstvo informačného materiálu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	4,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	66	26,8
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	111	45,1
Rozhodne súhlasím	54	22,0
Spolu	246	100,0

14. Podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	8	3,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	57	23,2
Neviem	7	2,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	59,8
Rozhodne súhlasím	27	11,0
Spolu	246	100,0

15. Informácie sú sprostredkované komplexne, t. j. primerane v kontextoch ďalších vedných disciplín.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	4,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	59	24,0
Neviem	11	4,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	125	50,8
Rozhodne súhlasím	39	15,9
Spolu	246	100,0

16. Historické fakty sú podávané z rôznych uhlov pohľadu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	7	2,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	86	35,0
Neviem	9	3,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	115	46,7
Rozhodne súhlasím	29	11,8
Spolu	246	100,0

17. Učebnica obsahuje množstvo podnetov k bádaniu žiaka.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	3,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	73	29,7
Neviem	5	2,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	123	50,0
Rozhodne súhlasím	36	14,6
Spolu	246	100,0

18. V učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	13	5,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	59	24,0
Neviem	4	1,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	111	45,1
Rozhodne súhlasím	59	24,0
Spolu	246	100,0

19.a Učebnica je bez terminologických nedostatkov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	17	6,9
Neviem	5	2,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	132	53,7
Rozhodne súhlasím	88	35,8
Spolu	246	100,0

19.b Učebnica je bez gramatických chýb.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	2	,8
Neviem	3	1,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	109	44,3
Rozhodne súhlasím	130	52,8
Spolu	246	100,0

19.c Učebnica je bez rozporuplných tvrdení.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	8	3,3
Neviem	6	2,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	132	53,7
Rozhodne súhlasím	96	39,0
Spolu	246	100,0

19.d Učebnica je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných statí.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	21	8,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	70	28,5
Neviem	5	2,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	107	43,5
Rozhodne súhlasím	43	17,5
Spolu	246	100,0

20. Ikonický materiál vhodne dopĺňa verbálny text učebnice.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	26	10,6
Neviem	2	,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	157	63,8
Rozhodne súhlasím	59	24,0
Spolu	246	100,0

21. Základné poznatky a doplňujúce informácie sú v rovnováhe.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	53	21,5
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	142	57,7
Rozhodne súhlasím	48	19,5
Spolu	246	100,0

22. Systematizácia a zovšeobecňovanie kľúčových historických javov sa vinú naprieč každým tematickým celkom.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	2,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	52	21,1
Neviem	9	3,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	152	61,8
Rozhodne súhlasím	27	11,0
Spolu	246	100,0

23. V učebnici je prítomný morálny rozmer výchovy a vzdelávania.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	2,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	48	19,5
Neviem	4	1,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	151	61,4
Rozhodne súhlasím	38	15,4
Spolu	246	100,0

24. Učebnicu dejepisu môžu využívať učители aj vo vyučovaní iných predmetov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	21	8,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	84	34,1
Neviem	27	11,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	89	36,2
Rozhodne súhlasím	25	10,2
Spolu	246	100,0

25. Záverečné otázky po prebratí istej témy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	42	17,1
Neviem	6	2,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	59,8
Rozhodne súhlasím	47	19,1
Spolu	246	100,0

27. Učebnica celkovo zodpovedá výkonovým a obsahovým štandardom aktuálneho ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	2,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	33	13,4
Neviem	2	,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	151	61,4
Rozhodne súhlasím	55	22,4
Spolu	246	100,0

28a. Zvolený druh písma (normal, bold, kurzíva) vhodne diferencuje význam textov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	13	5,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	111	45,1
Rozhodne súhlasím	120	48,8
Spolu	246	100,0

28b. Veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	16	6,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	98	39,8
Rozhodne súhlasím	130	52,8
Spolu	246	100,0

28c. Grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	32	13,0
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	115	46,7
Rozhodne súhlasím	94	38,2
Spolu	246	100,0

28d. Učebnica je odolná a papier kvalitný.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	7	2,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	44	17,9
Neviem	4	1,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	112	45,5
Rozhodne súhlasím	79	32,1
Spolu	246	100,0

28e. Formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	11	4,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	47	19,1
Neviem	2	,8
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	111	45,1
Rozhodne súhlasím	75	30,5
Spolu	246	100,0

28f. Ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,8
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	30	12,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	120	48,8
Rozhodne súhlasím	94	38,2
Spolu	246	100,0

26. Pracovný zošit pre dejepis	Počet	%
nepoužívame	203	82,5
používame	43	17,5
Spolu	246	100,0

29. Pre učiteľa je potrebná metodická príručka pri práci s učebnicou dejepisu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	19	7,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	70	28,5
Neviem	15	6,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	79	32,1
Rozhodne súhlasím	63	25,6
Spolu	246	100,0

1. Učebnice v škole máme v dostatočnom množstve.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	5	2,1
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	56	24,0
Rozhodne súhlasím	170	73,0
Spolu	233	100,0

2. Časová dotácia pre predmet dejepis je v danom ročníku primeraná.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	82	35,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	60	25,8
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	53	22,7
Rozhodne súhlasím	37	15,9
Spolu	233	100,0

3. Táto učebnica je jednoznačne dominantný zdroj prezentácie učiva stanovenej aktuálnym ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	11	4,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	41	17,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	133	57,1
Rozhodne súhlasím	48	20,6
Spolu	233	100,0

4. Motivačná časť výkladového textu nikdy nechýba.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	4,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	61	26,2
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	127	54,5
Rozhodne súhlasím	34	14,6
Spolu	233	100,0

5. Výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakom tvoriť historický obraz vývoja sveta.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	2,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	41	17,6
Neviem	5	2,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	153	65,7
Rozhodne súhlasím	29	12,4
Spolu	233	100,0

6. Všetky texty a doplňujúce informácie sú odborne a vecne správne.	Počet	%
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	6	2,6
Neviem	4	1,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	139	59,7
Rozhodne súhlasím	84	36,1
Spolu	233	100,0

7. Texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešponujú.	Počet	%
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	25	10,7
Neviem	2	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	149	63,9
Rozhodne súhlasím	57	24,5
Spolu	233	100,0

8. Témy učiva sú primerane ucelené.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	38	16,3
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	63,1
Rozhodne súhlasím	43	18,5
Spolu	233	100,0

9. Pojmová obťažnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	8	3,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	40	17,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	133	57,1
Rozhodne súhlasím	52	22,3
Spolu	233	100,0

10. Žiaci sú schopní niektoré témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	3,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	62	26,6
Neviem	3	1,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	123	52,8
Rozhodne súhlasím	36	15,5
Spolu	233	100,0

11. Učebnica poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva nad rámec ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	12	5,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	72	30,9
Neviem	6	2,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	105	45,1
Rozhodne súhlasím	38	16,3
Spolu	233	100,0

12. Učebnica vedie k hodnoteniu úlohy osobností v dejinách.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	3,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	60	25,8
Neviem	2	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	115	49,4
Rozhodne súhlasím	47	20,2
Spolu	233	100,0

13. Žiakom pomáha v učení sa množstvo informačného materiálu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	4,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	50	21,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	127	54,5
Rozhodne súhlasím	46	19,7
Spolu	233	100,0

14. Podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	58	24,9
Neviem	2	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	136	58,4
Rozhodne súhlasím	33	14,2
Spolu	233	100,0

15. Informácie sú sprostredkované komplexne, t. j. primerane v kontextoch ďalších vedných disciplín.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	52	22,3
Neviem	12	5,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	129	55,4
Rozhodne súhlasím	36	15,5
Spolu	233	100,0

16. Historické fakty sú podávané z rôznych uhlov pohľadu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	2,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	82	35,2
Neviem	11	4,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	108	46,4
Rozhodne súhlasím	26	11,2
Spolu	233	100,0

17. Učebnica obsahuje množstvo podnetov k bádaniu žiaka.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	9	3,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	73	31,3
Neviem	5	2,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	115	49,4
Rozhodne súhlasím	31	13,3
Spolu	233	100,0

18. V učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	14	6,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	53	22,7
Neviem	6	2,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	100	42,9
Rozhodne súhlasím	60	25,8
Spolu	233	100,0

19.a Učebnica je bez terminologických nedostatkov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	13	5,6
Neviem	2	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	123	52,8
Rozhodne súhlasím	94	40,3
Spolu	233	100,0

19.b Učebnica je bez gramatických chýb.	Počet	%
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	3	1,3
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	95	40,8
Rozhodne súhlasím	134	57,5
Spolu	233	100,0

19.c Učebnica je bez rozporuplných tvrdení.	Počet	%
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	15	6,4
Neviem	5	2,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	120	51,5
Rozhodne súhlasím	93	39,9
Spolu	233	100,0

19.d Učebnica je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných statí.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	19	8,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	59	25,3
Neviem	4	1,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	103	44,2
Rozhodne súhlasím	48	20,6
Spolu	233	100,0

20. Ikonický materiál vhodne dopĺňa verbálny text učebnice.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	22	9,4
Neviem	4	1,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	158	67,8
Rozhodne súhlasím	47	20,2
Spolu	233	100,0

21. Základné poznatky a doplňujúce informácie sú v rovnováhe.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	3	1,3
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	40	17,2
Neviem	2	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	63,1
Rozhodne súhlasím	41	17,6
Spolu	233	100,0

22. Systematizácia a zovšeobecňovanie kľúčových historických javov sa vinú naprieč každým tematickým celkom.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	49	21,0
Neviem	4	1,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	148	63,5
Rozhodne súhlasím	28	12,0
Spolu	233	100,0

23. V učebnici je prítomný morálny rozmer výchovy a vzdelávania.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	2,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	54	23,2
Neviem	7	3,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	126	54,1
Rozhodne súhlasím	41	17,6
Spolu	233	100,0

24. Učebnicu dejepisu môžu využívať učители aj vo vyučovaní iných predmetov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	14	6,0
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	75	32,2
Neviem	24	10,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	96	41,2
Rozhodne súhlasím	24	10,3
Spolu	233	100,0

25. Záverečné otázky po prebratí istej témy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	34	14,6
Neviem	4	1,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	63,1
Rozhodne súhlasím	46	19,7
Spolu	233	100,0

27. Učebnica celkovo zodpovedá výkonovým a obsahovým štandardom aktuálneho ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	11	4,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	32	13,7
Neviem	2	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	140	60,1
Rozhodne súhlasím	48	20,6
Spolu	233	100,0

28a. Zvolený druh písma (normal, bold, kurzíva) vhodne diferencuje význam textov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	10	4,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	103	44,2
Rozhodne súhlasím	118	50,6
Spolu	233	100,0

28b. Veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	12	5,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	106	45,5
Rozhodne súhlasím	114	48,9
Spolu	233	100,0

28c. Grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	33	14,2
Neviem	2	,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	105	45,1
Rozhodne súhlasím	92	39,5
Spolu	233	100,0

28d. Učebnica je odolná a papier kvalitný.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	13	5,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	41	17,6
Neviem	3	1,3
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	96	41,2
Rozhodne súhlasím	80	34,3
Spolu	233	100,0

28e. Formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	15	6,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	36	15,5
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	109	46,8
Rozhodne súhlasím	72	30,9
Spolu	233	100,0

28f. Ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	22	9,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	119	51,1
Rozhodne súhlasím	90	38,6
Spolu	233	100,0

26. Pracovný zošit pre dejepis	Počet	%
nepoužívame	188	80,7
používame	45	19,3
Spolu	233	100,0

29. Pre učiteľa je potrebná metodická príručka pri práci s učebnicou dejepisu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	20	8,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	86	36,9
Neviem	13	5,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	69	29,6
Rozhodne súhlasím	45	19,3
Spolu	233	100,0

1. Učebnice v škole máme v dostatočnom množstve.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	4	1,5
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	46	17,2
Rozhodne súhlasím	212	79,4
Spolu	267	100,0

2. Časová dotácia pre predmet dejepis je v danom ročníku primeraná.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	7	2,6
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	18	6,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	75	28,1
Rozhodne súhlasím	167	62,5
Spolu	267	100,0

3. Táto učebnica je jednoznačne dominantný zdroj prezentácie učiva stanovenej aktuálnym ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	35	13,1
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	55,1
Rozhodne súhlasím	82	30,7
Spolu	267	100,0

4. Motivačná časť výkladového textu nikdy nechýba.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	2,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	37	13,9
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	148	55,4
Rozhodne súhlasím	74	27,7
Spolu	267	100,0

5. Výber poznatkov a informácií v učebnici pomáha žiakovi tvoriť historický obraz vývoja sveta.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	18	6,7
Neviem	3	1,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	173	64,8
Rozhodne súhlasím	69	25,8
Spolu	267	100,0

6. Všetky texty a doplňujúce informácie sú odborne a vecne správne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	6	2,2
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	151	56,6
Rozhodne súhlasím	107	40,1
Spolu	267	100,0

7. Texty, doplňujúci materiál a ponúknuté aktivity navzájom vysoko korešponujú.	Počet	%
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	16	6,0
Neviem	3	1,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	151	56,6
Rozhodne súhlasím	97	36,3
Spolu	267	100,0

8. Témy učiva sú primerane ucelené.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	3,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	57	21,3
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	135	50,6
Rozhodne súhlasím	64	24,0
Spolu	267	100,0

9. Pojmová obťažnosť textu je primeraná veku a stupňu vývoja žiakov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	20	7,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	153	57,3
Rozhodne súhlasím	93	34,8
Spolu	267	100,0

10. Žiaci sú schopní niektoré témy v základnom rozsahu naštudovať samostatne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	3	1,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	29	10,9
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	154	57,7
Rozhodne súhlasím	79	29,6
Spolu	267	100,0

11. Učebnica poskytuje adekvátne množstvo rozširujúceho učiva nad rámec ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	11	4,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	63	23,6
Neviem	8	3,0
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	136	50,9
Rozhodne súhlasím	49	18,4
Spolu	267	100,0

12. Učebnica vedie k hodnoteniu úlohy osobností v dejinách.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	44	16,5
Neviem	3	1,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	152	56,9
Rozhodne súhlasím	67	25,1
Spolu	267	100,0

13. Žiakom pomáha v učení sa množstvo informačného materiálu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	1,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	45	16,9
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	55,1
Rozhodne súhlasím	69	25,8
Spolu	267	100,0

14. Podaná faktografia je sprevádzaná aktivizujúcimi podnetmi pre žiakov na premýšľanie o danej minulosti.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	4	1,5
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	29	10,9
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	171	64,0
Rozhodne súhlasím	61	22,8
Spolu	267	100,0

15. Informácie sú sprostredkované komplexne, t. j. primerane v kontextoch ďalších vedných disciplín.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	10	3,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	37	13,9
Neviem	9	3,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	165	61,8
Rozhodne súhlasím	46	17,2
Spolu	267	100,0

16. Historické fakty sú podávané z rôznych uhlov pohľadu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	1,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	42	15,7
Neviem	7	2,6
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	168	62,9
Rozhodne súhlasím	45	16,9
Spolu	267	100,0

17. Učebnica obsahuje množstvo podnetov k bádaniu žiaka.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	1,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	43	16,1
Neviem	5	1,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	156	58,4
Rozhodne súhlasím	58	21,7
Spolu	267	100,0

18. V učebnici sú pravidelné odkazy na ďalšie vzdelávacie zdroje.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	18	6,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	44	16,5
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	129	48,3
Rozhodne súhlasím	74	27,7
Spolu	267	100,0

19.a Učebnica je bez terminologických nedostatkov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	5	1,9
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	134	50,2
Rozhodne súhlasím	126	47,2
Spolu	267	100,0

19.b Učebnica je bez gramatických chýb.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	1	,4
Neviem	4	1,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	100	37,5
Rozhodne súhlasím	161	60,3
Spolu	267	100,0

19.c Učebnica je bez rozporuplných tvrdení.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	9	3,4
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	147	55,1
Rozhodne súhlasím	108	40,4
Spolu	267	100,0

19.d Učebnica je bez nepútavých, fádnych a zbytočne podrobných statí.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	1,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	45	16,9
Neviem	4	1,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	150	56,2
Rozhodne súhlasím	63	23,6
Spolu	267	100,0

20. Ikonický materiál vhodne dopĺňa verbálny text učebnice.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	18	6,7
Neviem	4	1,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	175	65,5
Rozhodne súhlasím	69	25,8
Spolu	267	100,0

21. Základné poznatky a doplňujúce informácie sú v rovnováhe.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	2	,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	19	7,1
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	167	62,5
Rozhodne súhlasím	77	28,8
Spolu	267	100,0

22. Systematizácia a zovšeobecňovanie kľúčových historických javov sa vinú naprieč každým tematickým celkom.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	2,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	35	13,1
Neviem	3	1,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	165	61,8
Rozhodne súhlasím	58	21,7
Spolu	267	100,0

23. V učebnici je prítomný morálny rozmer výchovy a vzdelávania.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	6	2,2
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	38	14,2
Neviem	3	1,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	141	52,8
Rozhodne súhlasím	79	29,6
Spolu	267	100,0

24. Učebnicu dejepisu môžu využívať učители aj vo vyučovaní iných predmetov.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	11	4,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	69	25,8
Neviem	36	13,5
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	116	43,4
Rozhodne súhlasím	35	13,1
Spolu	267	100,0

25. Záverečné otázky po prebratí istej témy sú žiakovi formulované jasne a zrozumiteľne.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	28	10,5
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	165	61,8
Rozhodne súhlasím	71	26,6
Spolu	267	100,0

27. Učebnica celkovo zodpovedá výkonovým a obsahovým štandardom aktuálneho ŠVP.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	1,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	12	4,5
Neviem	2	,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	141	52,8
Rozhodne súhlasím	107	40,1
Spolu	267	100,0

28a. Zvolený druh písma (normal, bold, kurzíva) vhodne diferencuje význam textov.	Počet	%
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	5	1,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	119	44,6
Rozhodne súhlasím	143	53,6
Spolu	267	100,0

28b. Veľkosť písma pre nadpisy, výkladový text, marginálie, cvičenia, iné bloky textov je vhodná.	Počet	%
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	5	1,9
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	114	42,7
Rozhodne súhlasím	148	55,4
Spolu	267	100,0

28c. Grafická úprava a estetické vybavenie učebnice je na vysokej úrovni.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	3	1,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	27	10,1
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	117	43,8
Rozhodne súhlasím	119	44,6
Spolu	267	100,0

28d. Učebnica je odolná a papier kvalitný.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	19	7,1
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	65	24,3
Neviem	3	1,1
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	109	40,8
Rozhodne súhlasím	71	26,6
Spolu	267	100,0

28e. Formát učebnice je pre žiaka dostatočne komfortný.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	5	1,9
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	26	9,7
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	120	44,9
Rozhodne súhlasím	116	43,4
Spolu	267	100,0

28f. Ilustrácie sú dobre vnímateľné, dostatočne čitateľné.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	1	,4
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	18	6,7
Neviem	1	,4
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	125	46,8
Rozhodne súhlasím	122	45,7
Spolu	267	100,0

26. Pracovný zošit pre dejepis	Počet	%
nepoužívame	175	65,5
používame	92	34,5
Spolu	267	100,0

29. Pre učiteľa je potrebná metodická príručka pri práci s učebnicou dejepisu.	Počet	%
Rozhodne nesúhlasím	26	9,7
Skôr nesúhlasím ako súhlasím	79	29,6
Neviem	14	5,2
Skôr súhlasím ako nesúhlasím	94	35,2
Rozhodne súhlasím	54	20,2
Spolu	267	100,0